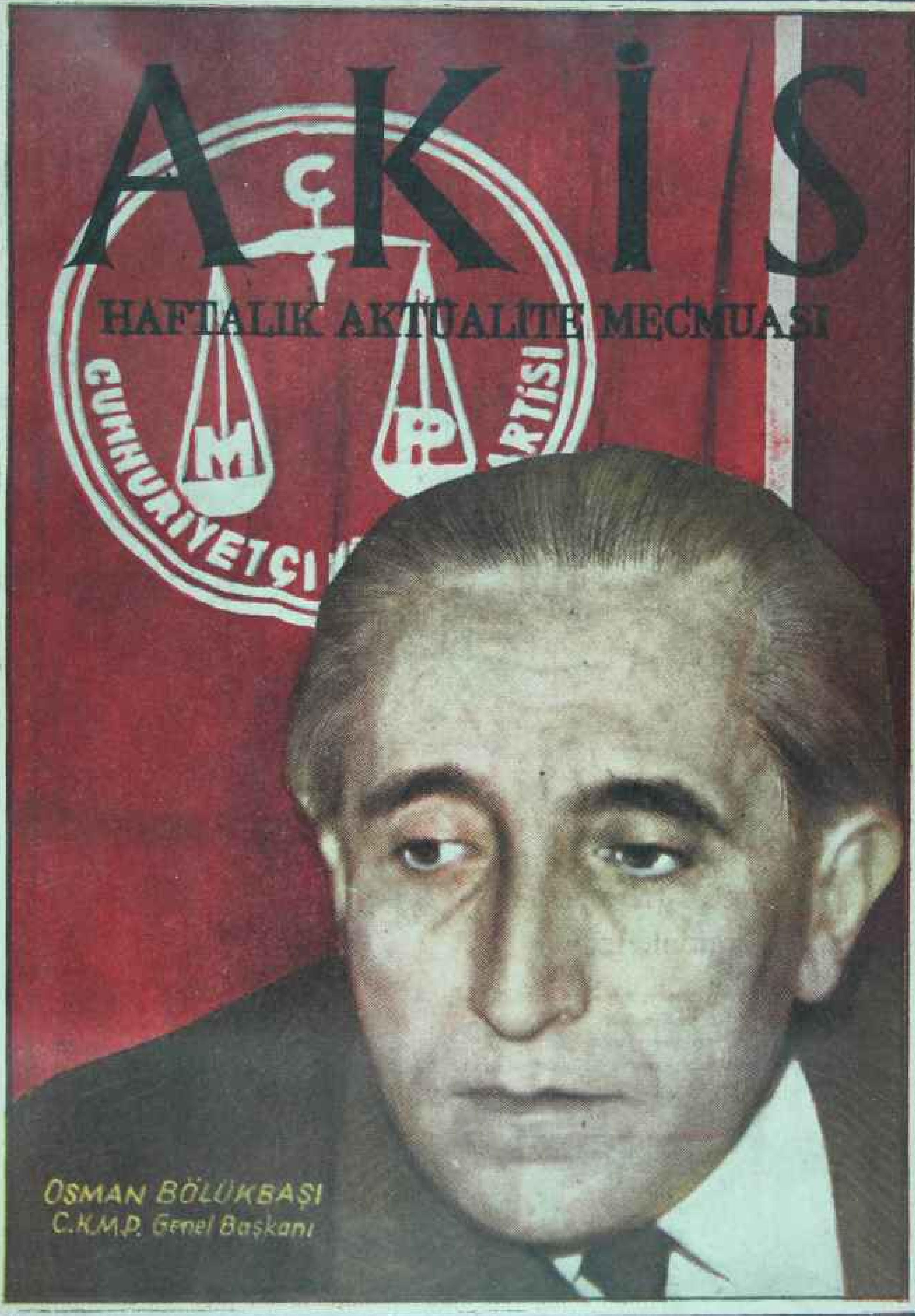
AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

OSMAN BÖLÜKBAŞI
C.K.M.P. Genel Başkanı

FİYATI: 1 LİRA

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXII, Sayı: 375

Yazı İşleri)

Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel : 11 89 92 — 10 61 96
P. K . 582 Ankara

İdare :

Rüzgârlı Sokak No: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel : 11 52 21

Başyazar

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü

Mübin TOKER

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü

Kurtul ALTUG

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe :

Doğan Klişe:

mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 Senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları :

Santimi : 20 lira
renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlân işleri :

Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :

Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :

Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih: 3.9.1961

Kapak resmimiz

Osman Bölükbaşı

İrikıyım bir lider

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

AKİS, geçen hafta Kurultayı bekledi. Her hafta pazar sabahları Ankarada, pazartesi öğle vakti İstanbulda ve Türkiyenin diğer taraflarında okuyucunun eline geçen mecmua bu yüzden 24 saatlik bir rötar yaptı. Fakat, hafta içinde okuyucularımızın bize bildirdikleri, bundan dolayı duydukları memnuniyet oldu. Daima ve her hadisede olduğu gibi, Kurultay işinde de böylece AKİS okuyucuları derli toplu ve vak'aların tamamına ışık tutan bir yazıyı mecmualarında okumak fırsatını buldular.

Ankarada, bilhassa içinde yaşadığımız hafta gibi hadiseli haftalarda, AKİS biraz gecikti mi, bizi ziyadesiyle müftehir bırakan bir şey olur. AKİS matbaasının ve idarehanesinin telefonları erken saatlerden itibaren işlemeye başlar ve bir sual mütemadiyen sorulur: "AKİS neden çıkmadı?" Bitirdiğimiz hafta da öyle oldu. Bunun sebebi, başkentin bütün politika çevrelerinin ve onlarla birlikte, memleket kaderinde söz sahibi olan binler ve onbinlerle aydının hadiseleri AKİS'in görüş ve izah tarzını dikkatle tâkip etmeleridir. Seneler var ki, AKİS'in hadiseler karşısında aldığı -bazen, başkalarına hiç uymayan- vaziyet o an dünya kadar şimşeği mecmuanın ve onu idare edenlerin başına çekmiş, ama en sonda, o şimşekleri en ziyade hınçla yağdıranlar bile AKİS'in dediğine gelmişlerdir. Bu mazhariyetin bir tek sebebi vardır: Hiç bir arka düşünce taşımaksızın, hiç bir şahsi endişe duymaksızın, hiç bir hususi maksat gütmeksizin ve baba oğlunun dahi gözünün yaşına bakmaksızın hadiseleri evvelâ tesbit etmek, sonra da teşhis koymak! Bunu unutanlardır ki, mukadder âkibetlerinin sebebini, yahut -eski tâbirle- kendi sebeb-i felâketlerini AKİS'te bulmakta, AKİS olmasaydı başlarına gelenin gelmeyeceğini sanmaktadırlar. Saroldan Erime, İpardan Güleğe kadar... Halbuki, her biri sâdece ve sâdece kendi mârifetlerinin cezasını görmüşlerdir. İnsanlar bir tek şeyle yıkılabilirler: Yaptıklarıyla!

Bu pek basit' gerçek hatırda tutulursa, AKİS'e karşı olan bütün kuvvetlerin AKİS'te hayal ettikleri kudretin mahiyeti meydana çıkar.

Ama denilecek ki: Üstadlarda o kafa nerede? O kafa olsaydı, öyle yapmazlardı.

O da doğru ya..

Bu hafta AKİS objektiflerini, üç değişik hadisenin üzerine kuvvetle tutuyor. Bunlardan birincisi, zıvanadan çıkmışa benzeyen kimselerin eline geçen Y.T.P. dir. Bunların en azgınlarından biri olan Aydın Yalçının nihayet kendisini tevkif ettirinceye kadar aşırılıklarını devam ettirmesi, dağıtılan bütün mavi boncuklara rağmen her müsamahanın bir hududu bulunduğuna göstermiştir. AKİS'in başkentteki ve İzmirdeki ekipleri Yassıada avukatlarının iltihakıyla başlayıp Yüksel Menderesin basın toplantısıyla devam eden ve Aydın liderin içeri tıkılıvermesiyle son bulan azgınlıklar zincirinin bütün halkalarını teker teker toplamışlar ve YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarında bulunacak olan "Y.T.P." başlıklı yazıda bir araya getirmişlerdir.

İkinci hadise, gerçeğe konulan bir doğru teşhisten ziyade tecrübesiz, bir iyi niyetin eseri olan Yuvarlak Masa Toplantısı hazırlıklarıdır. Bu hazırlıkların bütün tafsilâtı "Demokrasi" başlığı altında anlatılmakta, AKİS'in bilinen fikri bir defa daha, aynı sayfalardaki çerçeveli yazılar içinde gözler önüne serilmektedir. Son hadiselerin hangi görüşü teyit ettiği hususunda, AKİS okuyucuları bir hükme kolaylıkla varacaklardır.

Hadiselerin üçüncüsü, "Kurultay Sonu"dur. "C.H.P." başlığını taşıyan hadiselerin hikâyesi ve o fasıldaki çerçeveli yazılar bu haftanın en ziyade dikkatle okunması gereken yazılarıdır.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, Sayı: 375

A K İ S

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUA

4 EYLÜL 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Heyecanlı günler

Takvimlerin, otuz gün fasılayla iki 15'i göstermeleri yaklaştıkça Türkiye çapında bir heyecanın dalga dalga genişlediği bitirdiğimiz haftanın sonunda daha iyi farkedildi. Şu gibilerde hemen her evde konuşulan konu, Yassıada kararlarının ne olacağı ve seçimlerden nasıl bir neticenin çıkacağıdır. Her türlü tahmin yapılmakta, ümitler, hayaller, temenniler bol bol dile getirilmektedir.

İlk merakın tatmin edileceği güne, 15 Eylüle su anda iki haftadan bile az zaman kalmıştır. Her şey göstermektedir ki Yüksek Adalet Divanının kararı ne olursa olsun ve bu karar üzerinde M.B.K.'nin tasarrufu ne şekilde tecelli ederse etsin memleketin asayişi bozulmayacaktır. Bunun 1 numaralı sebebi, Yassıada hakimlerine herkesin tam güven duyması ve her sanığın hak ettiği cezа neyse onu alacağına inanmasıdır. Ama bunun yanında, memleketin organize kuvvetlerinin nöbet başında olduğunu bilmek bir takım delice teşebbüs ihtimallerini bertaraf etmektedir. Kapalı kapılar arkasında herkes gönlünün arzusunu söylerken, bir takım patavatsız politikacıların dışında vatandaş açıktan "Memleket için hayırlısı neyse o olsun" demekle yetinmektedir ki, tutulabilecek tavırların en iyisi budur. Ancak, M.B.K. nin bir tasarrufu bahis konusu olursa genç ihtilâlcilerin, tarihi kararlarım hislerinin değil, milletin nabzının arzuladığı istikamette verecekleri muhakkaktır. İhtilâlin üzerinden birbuçuk yıl geçtikten sonra, milletin nabzının nasıl attığım tayin etmek 27 Mayıs hareketinin başarılı plâncıları ve tatbikçileri için zor olmayacaktır.

İkinci 15, 15 Ekim doğrudan doğruya Türk milleti için bir büyük imtihandır. O konuda da, bitirdiğimiz hafta içinde bir güven hissi yüreklerde kuvvet kasandı. Seçimler, Türk milletinin 1950'de gördüğü seçim derecesinde temiz, dürüst ve serbest olacaktır. Bunun aksini düşündürecek tek bir hadise dahi, şu ana kadar ortaya çıkmamıştır. Bilakis, M.B.K. milli iradenin pürüzsüz tecellisi için her tedbiri almakta kati karar sahibidir.

Takvim yapraklarında 15 Eylül ve 15 Ekim

Heyecan fırtınası

Bundan sonrası, doğrudan doğruya milletin basiretine, seçmenin sağduyusuna kalmaktadır ki çok partili hayata geçişimizden bu yana verilen seçim savaşları ve neticeleri doğru yolun bulunacağı hususunda haklı ümitler doğurmaktadır.

Y.T.P.

Bir serencam

Geride bıraktığımız haftanın ortasmda bir gün İzmirin lüks otellerinden birinin salonunda orta şekerli kahvesinden henüz iki yudum almış olan genç bir adam, birdenbire yanında beliren üç kişiye evvela şaşkınlıkla, sonra endişeyle baktı. Aşırı çekingenliği, adamların kendisine neden dikkatle baktığını sormağa maniydi. Elini uzatarak, masanın üzerine bıraktığı orta şekerli kahvesinden bir yudum daha almağa yeltendi. Bu sırada üç adamdan birisi:

"— Beyfendi, adınız Aydın Yalçın mı?" diye sorunca genç adam kahveyi yudumlamaktan vazgeçip cevap verdi:

"— Evet, Bir şey mi var?"

Gelenler, gözlüklerinin altından kendilerine merakla bakan politika* cıya durumu anlattılar. Emniyete mensuptular. Bay Aydın Yalçını merkeze götürmekle görevlendirilmişlerdi. Eğer kendileriyle gelirse memnun' olacaklardı.

Y. T. P. nin profesör Genel Yönetim Kurulu üyesi biraz hayret, biraz da korkuyla nazik dâvete icabet etti. Sararmış olduğu açıkca belli oluyordu. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse ne döndüğünü pek anlıyamamıştı.

Hâdise Kordon boyundaki Kordon Palas otelinde cereyan etti. Saatler henüz 10.05 i göstermekte, Y. T. P. nin pek ateşli -zarif eşi aksini iddia eder ve son derece sakin bir insan olduğunu söyler- Genel Yönetim Kurulu üyesi Aydın Yalçın sabah mahmurluğunu henüz üstünden atmak üzereydi. Gelenler Birinci Şube memurlarıydı ve doğrudan doğruya Vali Burhanettin Ulucun emriyle Aydın Yalçını almağa gelmişlerdi. Yalçının aranmasındaki sebep, sâdece kendisi tarafından bilinmemekteydi Yoksa yaptığı bir konuşma ye o vesileyle sarfettiği sözler bütün gazetelere geçmişti.

Haftanın içinden

Tarafsız Adam

Metin TOKER

Memleketlerin tarihinde öyle anlar vardır ki, milli menfaatin nede olduğu âdeta gözler önüne serilir. Artık mesele milli menfaatin nede olduğunu tâyin değil, milli menfaate uygun hareket edip etmemedir. 1919'un karanlık günlerinde milli menfaat İstiklâl Savaşına katılmaktaydı. Cumhuriyetin ilk yıllarında milli menfaat devrimlerin yanında yer almaktaydı. 1946 ile 50 arasında milli menfaat D.P. nin gelişmesine yardım etmekteydi. 1960 Mayısının son yarısında milli menfaat Menderese ve onun ekibine dur demekteydi.

Seçimlere, sâdece altı hafta kalmış bulunuyor. O gün milli menfatin nasıl bir davranışta olduğu, pek az kapalı şekilde ortadadır. Bilhassa son hadiseler, gözü en az açık kimseleri bile uyarmış olmalıdır. C.H.P. tamamile serbest bir seçim sonunda, ama rahatça bir ekseriyetle iktidara getirilmediği takdirde vatanımızı tarifsiz karışıklıkların yeniden beklediğini farketmek için bir politika âllâmesi olmaya zerrece lüzum yoktur. İhtilâlden bu yana geçen aylar bizi öyle bir noktaya getirip bırakmıştır ki, tek çıkış yolu şu ilk seçimlerde memleketin mukadderatım eski partinin tecrübeli liderinin ve onun, dirayetleri hakkında ümit vermiş yakın mesai arkadaşlarının eline bırakmaktan ibarettir.

Bir seçimde, umumiyetle partililer partilerine, tarafsızlar ise milli menfaatin gösterdiği istikamette oy verirler. C.H.P. ye mensup geniş kütleler, elbette ki altı oldu bayrak altında toplanacaklar ve sandığa o işareti taşıyan pusulaları atacaklardır. Bölükbaşının adamları C.K.M.P. ye, A.P. ve Y.T.P. nin safları arasına aldığı kimseler A.P. ve Y.T.P. ye oy kullanacaklardır. Ama, seçimin kaderini elbette ki tarafsız zümreler tâyin edeceklerdir.

Tarafsızlık hakkında, bizde oldukça yaygın bir kanaat vardır. Çok kişi sanır ki tarafsızlık belirli hâdiselerde taraf tutmamak, şunun veya bunun yanında yer almamak, herkese aynı muameleyi yapıp herkese karşı aynı hisleri beslemektir. Bunun, pek alaturka bir düşünce tarzı olduğunu sezmemek imkânsızdır. Böyle bir davranış, tarafsızlık değil fikirsizliktir. Bir cemiyetin fertleri, belirli hadiselerde cephelerini belli etmekle 'mükelleftirler. Hele bu hadise seçim gibi memleketin uzun vâdede kaderini alâkalandıran bir husus ise, vaziyet almak hak olmaktan çıkar ve vazife olur. Tarafsız ile taraflıyı ayıran vasıf, vaziyet alırken kullanılan ölçülerdir. Bir C.H.P. li her zaman ve aşağı yukarı her şart altında C.H.P. den yanadır. Bugün C.H.P. yi tutup yarın onu tutmamak, C.H.P. lilik vasfı devam ettiği süre bahis konusu olmaz. Bu, bir Fenerbahçelinin maçlarda, kim iyi oynarsa oynasın Fenerbahçeyi, bir Galatasaraylının Galatasarayı desteklemesine benzer. Ama, ne Fenerbahçeli, ne Galatasaraylı olan kimse, arzusu maçtan zevk almak olduğuna göre, hangi takım başarı gösteriyorsa onu alkışlar, teşvik eder. Gerçek tarafsızlık, bu demektir.

Seçimlere altı hafta kala memlekete şöylece bir bakıldığında, çetin bir imtihanla karşı karşıya bulunduğumuzu görmemek imkânsızdır. D.P. oyu peşindeki partiler, büyük bir başarı kazanıp aniden genişleyiverememeleri karşısında adım , adım bir bataklığa gelip saplanmışlardır. Gözleri dönmüş liderlerin idaresindeki bu teşekküller, bilhassa kendi aralarındaki mücadeleyi kazanabilmek için ne kadar talihsiz, hattâ iğrenç usûl varsa, hepsini mubah saymaktadırlar. Bu memleket için mekruh olduklarını dahi unuttukları bir takım isimler, artık son melceleridir. Küçük adları değişik Menderesleri, Ağaoğluların, Gediklerin bir arttırma konusu olarak yeni partileri birbirine düşürmesi, Yassıada avukatlarının sayın Başol karşısında söyleyemediklerini kongrelerde söylemeye koyulmaları ve nihayet içindeki ifriti bir türlü yenemediğinden dolayı kendisini de, katıldığı siyasî teşekkülleri de hep başarısızlık gölünde başarıyla boğan bir sahte aydının D.P. devrini bir altın devir olarak vasıflandırmaya kadar işi götürmesi sâdece ümitsizliğin işaretidir. Denize düşenin yılana sarılması kabilinden, seçim savaşına ümitle çıkıp boş torbayla dönenlerin yapmayacakları şey bulunmadığı artık pek açık bir gerçektir. Ne memleketin selâmeti, ne rejimin emniyeti, ne bir' ihtilâle mutlaka güven verme mecburiyeti, ne devrimlerin muhafazası şartı, ne de 27 Mayısı koruma zarureti Çirkin Politikacıyı yolundan alakoyabilmektedir.

Böyle bir manzara karşısında Tarafsız Adama düşenin taraf tutmamak olduğu nasıl ileri sürülür? Her seçim, nihayet bir tercihtir ve basiretli tercihler, milli menfaat göz önünde tutulmak suretiyle yapılanlardır. Bir an bir ihtimal olarak, saflarında sübyan Menderesi, dişi Ağaoğluyu iftiharla Türk milletine takdim eden partiyle, başına gericilerin liderini geçiren siyasi teşekkülün, kongresinde Müslüman Cumhuriyet edebiyatı yapılan C.K.M.P. ile birlikte bir koalisyon kurabilecek milletvekilini sağlamış halde Meclise girişini düşününüz. Memleketin bu aykırı kuvvetleriyle, onların tam karşısında bulunan Türk Silâhlı Kuvvetleri, Gençlik ve Basın üçlüsünün çatışmasının nasıl bir kaos yaratacağı gözler önüne getiriliyor mu?

Bu manzaradır ki, bir CHP. iktidarını milli menfaate uygun tek alternatif haline sokmaktadır. C.H.P. nin kusurları yok mudur? Bin tane. Tehlikeli olamaz mı? Çok. Her davranışıyla ümit mi veriyor? Asla. Menfaatçi bir zümreyi arasından çıkaramaz mı? Elbette. Memleketi iyi idare edeceği garanti midir? Katiyyen. Ama, biz kötü yola sapacak bir C.H.P. ile başa çıkabiliriz. Zira, metoddaki ayrılıklarımız ne olursa olsun, esasta bir ' ihtilâfımız yoktur. C.H.P. saflarında jurnalci, gammaz, aferist, fırsatçı, hırlı hırsız bulunabilir. Fakat İhtilâl aleyhtarı, 27 Mayıs düşmanı, yüreği askere kin dolu adam, Gençliğe hınç duyan kimse yoktur. Üstelik, en objektif görüşle, C.H.P. nin memleketi iyi idare etme ihtimali o uğursuz koalisyonun memleketi idare edebilme ihtimalinden defalarca fazladır. A.P. - Y.T.P. . C.K.M.P. üçüzlüsü memleketi mahvedebilir mi ?Bunun için baba Menderese cevaz vermeyen sağlam kuvvetler, Mendereszadenin yeni patronlarını elbette ki bir fiskeyle yıkar. Her ateş, cürmü kadar yer yakar. Ancak, bu memleketin yeni yeni karışıklara tahammülü yoktur. Zira, kâfi derecede zamanı zaten kaybetmiş bulunuyoruz.

C.H.P. kötü bir idare mi kurdu? Onu, ikinci seçimde yakamızdan silkip atarız. Ama altı hafta sonraki ilk seçim, bir kumar oyununa hiç müsait değildir. Tarafsızların, tarafsızlığı bundan başka türlü anlayabilecekleri düşünülebilir mi?

Bir gün evvel Karşıyaka Y. T. P. kongresinde ateşli hatip Yalçının attığı nutuk İzmir Valisi Uluç tarafından 6 sayılı kanuna aykırı görülmüş ve hakkında takibata geçilmek üzere Yalçının nezarete alınması kararlaştırılmıştı. Vali Uluç, kanunun idare âmirlerine verdiği yetkiye dayanarak Y, T. P. li aydın lideri aratmağa koyulmuştu.

Vali Ulucu o sabah görenler, üzerine pek fazla varılmaması gerektiğini ilk bakışta anladılar. Odasında sert adımlarla dolaşan emekli General ilk iş olarak Emniyet' Müdürü Ferit Kubatı odasına çağırttı ve derhal Aydın Yalgını bulması için emir verdi. Sat 9,30 da Emniyet Müdürlüğünden ayrılan gri bir Station-Wagon üç siyasi polisi taşıyor ve Aydın Yalçını aramak üzere Kordona doğru homurdanarak hareket ediyordu.

Yalgın otelinden alındıktan sonra, Station-Wagon gene aynı homurtuyla kalktı. Bu defa hedef askeri poligonun bulunduğu semtti. İntikâl kabiliyetinin bir hayli seri olduğu söylenen Yalgın, askeri poligondan içeri girerken durumu ancak kavradı. Zahif nahif, hissi ve mücadeleyi, daha ziyade, ateşin bulunduğu yerle kendi arasına okyanuslar sokarak kabul etmeyi pek seven profesörün, poligonun kapısından girerken rengi adeta kül gibiydi.

Yalçın büyük bir itinayla askeri poligona yerleştirildi.

Aydın Yalçın
Bir sıçrarsın çekirge

Öfkeli adamlar..

Aslında perşembenin gelişi, çarşambadan belli olmuş, Y. T. P. ileri gelenlerinden birinin kazaya kurban gideceği daha haftanın başında bu partinin giriştiği hareketlerden belirmişti, Y, T. P, liderleri D. P. mirasında uzun zamandan beri hayırsız evlât muamelesi görmekten bıkmışlar, hakiki evlâdın kendileri olduğunu ispat hikâyesinden vazgeçip, mirastan hisselerine düşeni bileklerinin kuvvetiyle almayı kararlaştırmışlardı. Menderesin büyük oğlunun veliaht tâyin edilip taht kenarına oturtulmasından sonra bir "Ege Taarruzu" hazırlanmıştı. İltihakın arası soğumadan Egede yapılacak bir gövde gösterisi bu bölgede Y. T. P. nin büyük şansa sahip olduğunu ortaya koyacaktı. Bu bakımdan Karşıyaka ilçesinde düzenlenen kongreye tam kadro gidilecekti. Alicanlar, Gökaylar, Ağaoğulları, Yalçınlar ve "Yassıada Avukatları" birer konuşma yapacaklardı. Ama kabağın Yalçının başında patlıyacağı, doğrusu o sırada kimsenin aklının köşesinden geçmiyordu.

Üstelik tertiplenen kongre pek eğlenceli safhalar arzetmeğe namzetti. Y.T.P. LIlerin yanı sıra kadim dostları A.P. liler boş durmamış, Karşıyaka kongresine lebalep taraftar doldurmuşlardı. Eee, hakçası şu taarruzdan onlar da nasiplerini almalıydılar! Gaye kongrede teşkilâtın halâ ve halâ birleşme konusunda ısrar ettiğinin belirmesiydi.

Nitekim, A.P. liler gayelerinde muvaffak oldular. Aydın Yalçının akıllara durgunluk veren mâceralarının başlangıcı olan kongrede, Öncünün dehşetengiz Başyazarı bir güzel yuhalandı. Yuhalanmasına sebep, A. P. nin doğru yolda olmadığını kürsüden ifade etmesi oldu. Aman efendim, Y. T. P. li oldukları sanılan delegelerde o ne hezeyandı, o ne patırdı, o ne gürültü, o ne korkunç yaygaraydı. Sakin tavırlı Yalçın birden ne olduğunu şaşırdı, kürsüde ince bir kavak gibi sallanmağa başla-. dı. Ne demişdi de, böylesine yuhalanıyordu. Aklına durumu düzeltecek bir kelâm da gelmiyordu. Sağına soluna baktı. Kimseden fayda yoktu. Halbuki aynı dinleyici kütlesi kendisini biraz evvel delicesine alkışlamıştı. Alkış, Aydın liderin pek hoşuna da gitmişti. Yalçının ne ilk söylediği lâf, ne sonuncusu öyle at ile deve idi. Önce, D.P. devrinin Ege için bir "altın devir" olduğunu söylemişti. Bu lâf pek tutmuş, salonu dolduran kırmızı oy sahiplerini çileden çıkacak kadar coşturmuştu. Ancak Yalçın, kendisini kaptırdığı rüyadan askeri poligon* da uyanacağını aklının köşesinden bile geçirmemekteydi. Aslına bakılırsa profesör Yalçın ne söylediğinin de pek farkında değildi ya... Nitekim poligondan içeri girdiğinde aklından ilk geçen şey, savunmasında bu sözleri nasıl sarfettiğinin pek farkında olmadığım söyleyeceği oldu. Bir bakıma bu zayıf nahif, ama pek öfkeli politikacıya hak vermemek elde değildi. Bele dehşetengiz Başyazarın başmakalelerini okuyanlar, bu kanaate kolaylıkla vardılar. Dudakların arasından şu kelimeler döküldü:

"—Canım, Yalçın bu.. Ne söylediğinin pek farkında olmaz..."

Ama bu zat, memleket idaresinde yer ve söz istiyordu.!.

Haftanın incisi

Aydın Yalçının nezaret altına alınması Ege taarruzuna iştirak eden Y. T, P. kumandanları arasında derhal panik tesiri yaptı. Bir kurtarıcı cakasıyla dolaşan Y. T. P. irilerinin, son günlerde A. P. nin koz kırması üzerine kırdığı cevizler nihayet, çekicin parmağa isabetiyle bir yerde feryada sebebiyet vermişti.

İlk şaşkınlık geçtikten sonra, Y. T. P. li avukatlar Yalçını kurtarmak için teşebbüse geçtiler. Askeri poligonda Aydın Lideri ziyaretler başladı. Ne var ki Vali Uluçun emri kafiydi. Sanık lhtilâttan men edilmişti. Saat 15 sıralarında İzmir İl Başkanı Fethi Pekin yanında iki Yönetim Kurulu üyesiyle ceza evine

Ekrem Alican
Başı dertte *adam*

gitti.ancak Poligonun Kumandanı

Yasak efendim.. Sizleri görüştüremem" deyince, Y. T. P. li idareciler tersyüz dönmeğe mecbur oldular. Pekin sâdece yanında getirdiği ekmekle üzümü, akşam yemeklerini pek hafif yemekle şöhret yapmış Başyazara verilmesini talep ederek, poligonda bıraktı, İzmir İl Başkanıyla beraber Poligona gelen gazeteciler, dönüşte eğlenceli bir yorumla karşıkarşıya kaldılar Pekin durdu, durdu:

"— Yalçının neden tevkif edildiğini biliyoruz. A. P. aleyhine konuştu'' dedi, sonra da A.P. nin Cumhurbaşkanı adayının Devlet Başkanı Gürsel olduğunu ima ederek manalı manalı güldü. Adamlardaki kafa, işte -uydu!

Bu arada Y.T. P. lileri saat 14 de İl Merkezinde yapılacak bir basın toplantısından vazgeçtiler. Toplantı sahibi, Menderesin avukatı Talat Asaldı. Yalçının, Vali Uluç tarafından tevkifi -Ulucun emekli bir Veteriner Generali olması oldukça garip bir tesadüftür- Y. T. P. li silahşörleri adamakıllı şaşkına çevirmişti. Kabadayılıkları, tepelerine inen ilk darbede paniğe inkılâp etmişti.

Çocukların günahı..

İzmirdeki hâdise gazetecileri derhal Y. T. P. nin ak saçlı Genel Başkanına koşturdu. Yalçının tevkifinden habersiz Hava Alanında, Prof. Gökayla harekete hazırlanan Alican basın mensupları tarafından yakalandı ve sual yağmuruna tutuldu. Suallerden birisi Gökayın, Gürselin Başkan adaylığıyla ilgili beyanıydı. Alicana bunun doğru olup olmadığı, daha evvel tekzip etmesine rağmen soruldu. Arkasından Y, T. P, nin resmi organı öncünün hikâyeyi iri puntolarla yayınladığı hatırlatıldı. En sonunda ilâve edildi:

"— Yani Öncünün bu yayım yalan mıdır?"

Alican bayağı sinirlenmiş görünüyordu. Suali soran gazeteciye ters ters baktı ve cevap verdi:

"— Ne resmi organı efendim ? Öncüdeki çocukların sâdece bize sempatileri vardır, o kadar. Kendi kendilerine gelin güvey oluyorlar..."

Garip tecelli, Alicanın bunları söylediği, sırada başkentte genç bir adam, Savcılıkta, Aydın Yalçının tevkifine sebep olan sözleri yayınladığı için sorguya çekiliyor, ayrıca öğleden sonra kendisinden Örfi İdare Kumandanlığına kadar teşrifi rica ediliyordu. Genç adam Öncünün Mes'ul Müdürü Öcal Uluçtu. İfadesinde kendini savunurken:

Kulağına Küpe

Kestirme

Hürriyet gaztesinin bildirdiğine göre Başkan Gürsel Çankayadakl bir parka gitmiş, orada halk tabii etrafına toplanmış, Başkan da bir "Halk ile Açık Oturum" yapmış. Vatandaşlar, ilk önce siyasi parti' ler üzerinde konuşmayı açmışlar ve *bilhassa kadınlar "Y.T. P. faşla ileri gitmiyor mut" sorusunu tevcih etmişler. Gürsel, bu suale şu cevabı vermiş:*

"— Evet.. Onlar hayli ileri gittiler, şımardılar. Hattâ işi azıtıyorlar. Ama bakın, A.P. bir samanlar hoşa gitmeyecek şekilde hareket ediyordu. Bir mektupla, ki gazetelerde bu mektup yayınlandı, bir kaç nasihatla onları yola getirdim. Sevinerek söyleyebilirim ki şimdi, A.P. *siyasi partilerimizin en iyisi oldu. Bu gidiş, mutlaka alacakları netice için de iyi olacaktır.."*

Allah, Allah! Hele, demecin son kısmını garipsememek kabil değil.

Ama, durun.. Başkan, bir konuşmasında Memleketçi Pariyisi oldu. Bu gidiş, mutlaka aşamamıştı. Sonra, Y.T.P. yi tuttuğu söylentileri çıkmış, parti Kuyrukçu Partilerin *bile kuyruğunda kalmıştı.*

Anlaşılan, Başkan artık bu A.P. derdinden bıktı!

"— Ben Y. T. P. nin resmi organı olan bir gazetenin Mes'ul Müdürüyüm. Parti liderlerinden birinin beyanını yayınlamazsam işimden olurum. Buna mecburdum" diyordu.

Örfi İdare Kumandanlığında son derece iyi muamele gören Uluç, gazetesine döndüğünde bir gazetecinin vazifesini yapmasından doğan iç huzuru içindeydi. Korkmuyordu. Çekinmiyordu. Sorumluluğun büyük yükünün kendisini bu şekilde yayın yapmağa zorlıyanların omuzunda bulunduğundan emindi. Acıklı taraf şuydu: Şimdi, onlar korkuyorlardı.

Kantarın topuzu

Aslında bütün mesele, Y. T. P. için kantarın topuzunun kasmasından, topuzu ellerinde tutanların ise ne yapacaklarını bilmez hale gelmelerinden doğdu. İki yeni partinin kuyruk avı yarışması bir meşum koşu haline girmiş, ileri gelenler, herşeyi bir tarafa bırakıp birbirlerini nasıl geçeceklerini düşünmeğe başlamış* lardı. Memleket adeta bir mezat salonuna benziyordu. D. P. iktidarının Yassıadada bulunan sorumlularının yakınları, hele soyadları aynı olan akrabaları arttıranın üzerinde kalıyordu. Ancak acemi tacirler satın aldıkları mallar karşılığında verdikleri bononun karşılıksız olduğunu bir türlü hatırlarına getirmiyorlardı.

Bu dramın en acıklısı haftanın başında başkentte cereyan etti.

Veliahtta mâceraları

O gün masanın sağ tarafında oturan genç adamın yüzünün hatları yumuşacıktı. Hareketleri yüz hatlalarını tamamlıyordu. Onlar da yumuşaktı. Besinin tonu insana simdi bir hayli uzakta olan birisini hatırlatıyordu. Hele yüzündeki çizgiler, uzaktaki adamın tıpatıp aynıydı. Kaşları aşağıya doğru, yanakları tombul, burnu irice, dudakları ince ve biçimliydi. Saçları düz taranmıştı. Son derece iyi giyinmişti. Gömleğinin yakası ve manşetleri kalıncaydı. Hatırlattığı insandan tek farkı devamlı taktığı gözlükleriydi. Arada sırada yanında oturan kır saçlı atlama göz ucuyla bakıyor, sözlerinin yanlış veya doğru olduğunu kır saçlının hareketlerinden anlamağa çalışıyordu. Heyecanlıydı. "R" leri "Ğ" gibi telâffuz ediyordu. Konuşmaktan korkar hali vardı.

Hatları, hareketleri, saçlarını tarayışı ve giyimiyle birisini hatırlatan genç adamın ismi Yüksel Menderesdi. O gün saatlerin 14,30 u gösterdiği sıralarda Y. T. P. nin Menekşe sokaktaki Genel Merkez binasında basın mensuplarına siyasi hayata atılışının hikâyesini anlatıyordu. Yüksel Menderes, düşünmüş taşınmış, adamakıllı tartmış ve Y. T. P. saflarında politikaya girmeğe karar vermişti. Kendisine sorarsanız Y. T. P. idarecileriyle türlü memleket konularında fikir beraberliği mevcuttu ve adı geçen partiye intisabının gerekçesi bu fikir beraberliğiydi!

Ne var ki veliaht efendinin politikadaki acemiliği, saflarına katıldığı partinin ileri gelenleriyle olan fikir beraberliğinden ziyade ortada başka faktörlerin de mevcut olduğunu daha isin başında belli ediverdi. Basın mensuplarından birisi şöyle bir sual sordu:

"— Y. T. P. ye intisabınızın sebebi sâdece programındaki fikirleri benimsemeniz midir, yoksa C. H. P. ye karşı olmak fikri raidir?"

Y. T. P. nin yeni füzesi göz ucuyla yanında oturan Genel Başkanı Ekrem Alicana şöylece bir baktı. Bir yardın) görme ihtimalinin uzak olduğunu hissetmiş olacak ki işin içinden kendi kendine sıyrılmaya karar verdi ve:

"— Elbette ikinci şıkkın da büyük rolü olmuştur" dedi.

Salonda bulunan gazeteciler birbirine bakıp gülümsediler.

Genç adam oynanan dramın sâdece ve sâdece figüranlarından biriydi. Düşük Başbakanın en büyük oğlu olan Yüksel Menderes bilmeden bir politika dramının oyuncuları arasına karışmış, soyadının Bağlıyacağı fayda, genç adamı, oyunun iplerini elinde tutanların kurbanı yapmıştı.

Nitekim, daha basın toplantısında iplerin kimin elinde olduğu belli oldu. Yüksel Menderesin yanında oturan Y. T. P. Genel Başkanı Alican zaman zaman genç politikacıya tevcih edilen suallere, küçük Menderesin cevap vermesine fırsat bırakmadan cevap veriyor, sonra o bilinen ağır hareketleriyle yanındaki genç adama dönerek, "öyle değil mi" der gibisinden bakıyordu.

Y. T. P. liler küçük Menderese çok önceden göz dikmişlerdi. A. P. nin büyük kozunu kırmasından -Ali Fuat Başgilin A. P. listesinden adaylığı kabul etmesi- sonra harekete geçmeleri ve tasavvurlarım gerçekleştirmeleri gerekti. Bu balcımdan Menderesin oğlu ile yapılan temaslar sıklaştırıldı. Temaslar Yassıada avukatları vasıtasıyla temin ediliyordu. Aynı yaşta olan ve Yüksel Menderesle aynı fakültede okuyan genç avukatlar işin üzerinde hassasiyetle durdular. Küçük Menderese durumu enine boyuna anlattılar. İki siyasi parti mevcuttu. Bunlardan bir tanesi evvelâ D. P. nin mirasçısı gibi görünmüşse de D. P. nin hakiki temsilcisi Y. T. P. idi. Kendisinin adı geçen partiye intisabı, Ege bölgesinde büyük miktarda oy sayısının Y. T. P. lehine tecellisini sağlıyacaktı. Babasının memleketi olan Aydından aday olması bu ilde Y. T. P. nin seçimleri kazanması demekti. Bu her iki taraf için de faydalıydı. Üstelik, memleketin ve babasının yüksek menfaatleri bunu icap ettiriyordu!

Geçen haftanın ortasında sah günü sabahleyin herşey halledilmişti. Yüksel Menderes o gün sabahleyin saatlerin 10 u gösterdiği sıralarda Dış İşleri Bakanlığındaki masasının başından kalktı. Cebinde evvelce hazırladığı istifa mektubunu, bizzat Bakana takdim etti. Sarper, hâdiseyi garipsemedi. Yılların diplomatının kulağı bir hayli delikti ve meseleden

Ön
Gürsel, YTP Başkan adayı
Yüksel Menderes YTP'ye girdi
Yüksel Menderes «Mücadelem vatandaşlarımın hakları, refah ve saadetleri için olacak» dedi

Öncü gazetesinin meşhur haberi
Tavşana kaç, tazıya tut

haberdardı. Böylece iş pişirilip kotarılmış, Y.T.P., A.P. bombasına karşılık, çok daha tesirli olduğunu sandığı füzesini uçurmuştu.

Kuyruk avcılarının şimdi gözleri bir başka soyadındadır. Nilüfer Gürsoyun -Bayarın kızıdır- hangi partinin üzerinde kalacağı henüz belli değildir. Ama her iki partinin de sâdece bu işle uğraşan bir teşkilât kurduğu bilinmektedir.

Nasıl olacak?..

Yalçının bir veteriner Generali olan Burhanettin Uluç tarafından tevkifinin üzerinden iki saat geçmemişti ki, Y. T. P. nin Genel Merkez binasının telefonları acı acı öttü. Telefonun karşısındaki tok ses Genel Başkan Alicanın, M. B. K. tarafından dâvet edildiğini haber veriyordu. Alican gelir gelmez Meclise kadar teşrif etmeliydi.

Alicanın M. B. K. üyeleriyle konuşması pek iyi hava içinde cereyan etmedi. Üyeler kendisine ve partisine biraz hakim olmasını sükûnetle tavsiye ettiler. Yalçının sözlerinde açıktan açığa suç unsuru mevcuttu. Nitekim İzmir Valisi bunu demecinde belirtmiş, milletçe kabul edilen Anayasanın başlangıç kısmında D. P. iktidarının zulmüne işaret edilmişti. Yalçın bu sözleriyle bütün bunları inkâra yeltenmiyor muydu?

Ak saçlı maliyeci söyliyecek pek fazla söz bulamadı. Görüşmeden çıkarken bir hayli ürkek, bir hayli düşünceliydi. Alicanı bu sırada görenler kendisini Hocanın papağanla mukayese ettiği meşhur hindisine benzetmekten kendilerini alamadılar. Bir farkla ki, Hocanın hindisi haki» katen düşünüyordu.

O akşam Y. T. P. Genel İdare Kurulu toplandı. Ne yapılacaktı? Nasıl hareket edilmeliydi? Yalçının durumu hakkında ne gibi bir davranışta bulunulmalıydı.

Yönetim Kurulu, bir karara varamadı. Ancak dehşetengiz başyazarı ne yüzüstü bırakmak, ne de sözlerini tasvip eder görünmek işlerine geliyordu. En iyisi, bu sözlerin değişik manâya geldiğini ileri sürmekti. Nitekim Y. T, P. ikinci başkam Aybarın bu konudaki demeci şiş ve kebap hikâyesine uyulacağını belli etti.

Ancak, patavatsızlığıyla tanın-

Aydın Parti

Yusuf Ziya ÂDEMHAN

gir saf çocuk, politika esnafının eline geçmiş bulunuyor. Menderes ismi, Yüksel Menderesin şahsında, kendisini aydınların partisi olarak ve yükseklerden atarak işe girişen, sonra da siyaset çamurunun en dibinden bir karış dahi yükselmeye muvaffak olamayan Y.T.P. tarafından seçimlerde istismar edilecektir. Bu istismarın, Y.T.P. ye memleket ölçüsünde ne kazandıracağı meçhuldür. Meçhul olmayan, saf çocuğun, davranışıyla babasına fenalıkların en büyüğünü yaptığıdır. Kendisi olmasa dahi ailesinin, yakınlarının ve aklı başında, hadiselere bir teşhis koyma kabiliyetine sahip dostlarının Yüksel Menderesi böyle bir budalalıktan alakoymamaları kolay anlaşılacak bir gaflet değildir. Bu hareketin sebep olacağı vicdan azabı, genç Menderesi yıllar yılı muazzep ederse, hiç şaşmamak lâzımdır. Ama genç Menderes, o zaman kabahati başkasında bulmamalı, yaşı ve tahsili itibariyle koskoca adam sayılması gerekirken bir takım kirli ellerde oyuncak oluşunu ailesinin başlıca felâket sebebi saymak dır.

Ama, üzerinde asıl durulması gereken hadise kendilerine mavi boncuk dağıtılan bir takım kudret sahiplerinin sevgilisi Y.T.P. nin idareci takımındaki kör ihtiras derecesidir. Bu kör ihtiras, ümit edilir ki, çok kimsenin gözünü açmıştır. Yüksel Menderesin hangi meziyet şöhreti, kıymetlidir ki bir partiye ?mi: Suçu partinin bizzat Genel Başkanıyla birlikte yapılan bir basın toplantısını gerektirmiştir? Bunun, sâdece kirli bir adtan ibaret bulunduğunu anlamak için fazla zekâya, yahut politik tecrübeye lüzum yoktur. "Demokrat Parti" olma gayretindeki A.P. yi Y.T.P. bu son hareketiyle aşmış ve doğrudan doğruya "Menderesin Partisi" olarak halkın karşısına çıkma gayretine kapılmıştır. Yuvarlak Masa Toplantısında siyasî parti liderlerinin bir takım taahhütlerde bulunman isteniliyor, beldeniyer, Menderesin oğlunu sırf ismini istismar için saflarına alan ve bu gayesini, iltihakın mizanseniyle pek açık şekilde belli eden bir partinin Yassıada hakkındaki taahhütlerine ne dereceye kadar bal bağlanır, hadise ispat etmiştir.

Yeni kurulan küçük partilerin ve ihtilal sırasında mevcut C.K.M.P. nin ne peşinde oldu ğu herkesin malûmudur. Bir siyasi parti liderinin, karardan önce Yassı-da konusunda konuşulmaması gerektiğini veya bir başkasının, Menderesin oğlunu partiye almanın ne demek olduğunu öğrenmesi için mutlaka Yuvarlak Masaya oturtulmasının şart olduğunu sanmak biraz fazla saflık değil de, nedir, lütfen söylenir mi? Böyle davranan parti liderleri, hareketlerinin mânasını şüphesiz müdriktirler. Hattâ bunun milli menfaatlere ne derece zarar verebileceğini kestirdiklerini söylemek de kabildir. Ancak, adını "Seçim Şansı" koydukları ve arttırmak için yapmayacakları şey bulunmayan şahsi ihtiraşlarıtun körlenmesi fırsatı, bu zatlar için her şeyin üstündedir.

Aydın Parti ve onun aydın liderleri Menderes halitanda ne düşündüklerini, Menderes ismi peşinde koşmakla göstermişlerdir. Bir masa başında söyleyecekleri söz neyi değiştirecektir ki?. İnsana ümit veren, Y.T.P. lilerin kendileri için kuvvet kaynağı saydıkları budalaca iltihakın memleket sathında doğurduğu infial, yarattığı tepkidir. Milletin sağduyusu bu davranışta, kendisinin seçim günkü davranışının ne olması gerektiğinin anahtarını bulmuştur. Y.T.P. nin ilk fırsatta, Menderes ismi önündeki "Yüksel"i "Adnan"a çevirmeğe çalışacağı öylesine âşikâr, "Yüksel"in "Adnan"a sâdece paravana olsun diye ortaya atıldığı o kadar açıktır ki seçmenin sandık başında bunu düşünmeyeceğini sanmak ihtimali yoktur.

Ama, bütün siyasi hayatları boyunca hep yanlış ata oynamış bulunan Y.T.P. nin aydın liderleri ve yanardöner yürütücüleri zaten seçmende bu düşünceyi uyandırmayı hedef bilmekte ve İhtilâlden birbuçuk yıl sonra Adnan Menderesin Türk milletinden oy alabileceğini sanmaktadırlar.

Sevgili liderlerinin tâbiriyle, avuç (arını yalayacaklar ve bir defa daha hüsrana uğrayacaklardır. Zira bu milleti, gene sevgili liderleri gibi, hiç tanımamak fadırlar. Adnan Menderes, hakkında hüküm verilmiş, tasfiye olunmuş ve rafa kaldırılmış bir siyasi mevtadır. Ne memleketin sağlam kuvvetleri, ne milletin sağ duyusu bir hortlama, yahut hortlatma teşebbüsününe cevaz, ve recektir.

Yüksel Menderes - Adnan Menderes
Masum ismin peşinde

mış bir yazar, Emil Galip Sandalcı, daima olduğu gibi bu defa da bir çuval inciri berbat etmekten geri kalmadı. Y. T. P. nin inkâr edilmiş evlâdı Öncüde, Yalçının tevkifi haberinin ve parti ileri gelenlerinin tevilinin çıktığı gün patavatsız yazarın »aynı zamanda, Y. T. P. mesullerindendir- bir yazısı yayınlandı. Sandalcı orada, partisinin felsefesini açık açık ve hiç bir inkâra mahal bırakmayacak şekilde anlatıyordu. Yani, ne yapacaklardı? A. P. gelişmiş, kendileri gelişememişti. Herkes A. P. yi ciddiye almış, kendilerine dönüp te bakan bile çıkmamıştı. Sandalcı, oldukça çetrefil türkçesiyle aynen söyle devam ediyordu:

Daha başlangıçta Sayın Devlet Başkanının ağzından "gözlerini ihtiras bürümüş yeni partiler arasında" sayıldığımızı öğrenmedik mi? Daha başka komite üyelerinin beyanatlarında gizli gizli dağıttıkları beyannamelerde "müslüman Türk devletini kuracaklarını" ilân eden, milyonlarca vatandaşın hislerini en adi, sonsuz ve tehlikeli bir şekilde istismar eden A. P. ile bir tutulmadık mı?

Seçimlerde ekseriyeti temin edeceği apaçık olan C. H. P. nin -tek iktidar ümidinin, oylarını Y. T. P., C. K. M. P. ve A. P. arasında bölünmesine bağlı olduğunu görünce- A. P. üzerine himaye kanatlarını gerdiği yalan mı?

Büyük şehir basınının çoğunlukla ve nasıl sinsice bir gayretle. Y. T. P. yi olduğu gibi, objektif bir şekilde halk efkârına takdim etmekten çekindiğini: kuvvetini, gelişmesini, iyi niyetini türlü yalan, iftira düzmece haber ve başlıklar, tahriflerle halktan gizlediğini: kasten A. P. yi daha kuvvetli göstermiye gayret ettiğini farketmediniz mi?

Kâh hesaplı hareketler, kâh hatalı çıkışmaları, olmıyan bir A P. kuvvetinin bir efsane, "mi" haine getirildiğini ve bu gün A. P. efsanesinin ona inanan her safdille birlikte gitgide gerçekleştiğini görmediniz mi? Görmüyor musunuz?

Bizi, döğüşün en hilelisini, en favüllüsünü yapan A. P. nin karşısında tek başına bırakan sizlersiniz. Bizim bugünkü tenkidçilerimiz.

Yazar, "Ne yapalım, yani?" diyor, denize düştükleri için yılana sarıldıklarını, Menderesin oğlundan, D. P. devrini altın devir diye ilân etmekten medet umar hale geldiklerim hissettiriyor, sonra da feryadı basıyordu: "Asıl suçlu sizlersiniz!"

Bu, dünyada eşi emsali görülmemiş bir politika anlayışı olarak, bu satırların yazıldığı sırada herkesi hayretler içinde bıraktı. Zira Y. T. P. nin mazereti, meşhur Miralay Sadık beyin mazeretinin ta kendisiydi.

Bitirdiğimiz haftanın sonunda cumartesi günü, Yetimler Partisinin Aydın Lideri hakkında açılmış olan tahkikat dosyası hayli kabardı. Savcılık bu arada dosya münderecatına, Yalçının başına çorap ören talihsiz sözlerinin canlı şahitleri gazetecilerin ifadelerini de ekledi. Bundan sonra kanunlar konuşacaktı.

İzmirde Y.T.P. nin dehşetli başyazarı Aydın Yalçınla ilgili tahkikat devam ederken, Ankarada gazeteciler Başkan Gürseli yakaladılar. Gürsele sorulan sual, Yalçının durumu ile ilgiliydi. Gürsel, bu suale kaşlarını çatarak:

"— Artık bu mevzuda kanun konuşacak, benim söyliyecek bir şeyim yok" diye cevap verdi.

Demokrasi

Neler oluyor, neler..

Yeni Meclis binasının önünde, bir heybetli mimarlık eseri olan binayı hayranlıkla seyreden iki kişi, bir ara yanlarından geçen tulumlu birkaç işçiye baktılar ve gülümsiyerek aynı anda:

"—' Bak yuvarlak masa için çağırılan marangozlar bunlar olacak herhalde" dediler. Sonra, yaptıkları nükteye ikisi birden kahkahalarla gülerek yollarına devam ettiler.

İki vatandaşın aynı anda dudaklarından çıkan kelimeler sebepsiz değildi. Gerçi yanlarından geçen işçiler ne yuvarlak masanın ısmarlanacağı marangozlar, ne de bunun için çağırılmış kişilerdi. Ama haftanın en fazla üzerinde durulan, en ziyade konuşulan konusu Yuvarlak Masa olduğundan, olayları az çok tâkip eden iki vatandaş farkında olmadan aynı şeyleri söylemişlerdi. Nitekim, o sıralarda Yeni Meclis binasının Bütçe Komisyonu odasında, Yuvarlak Masa için ilk toplantı yapılıyor ve Zirve Toplantısının hazırlıkları ikmal ediliyordu.

M. B. K. üyelerinin iki hafta süren temasları sonunda, siyasi parti-

M.B.K. üyeleri Yuvarlak masa toplantısını idare ediyorlar

lerden çağırılan dörder kişilik ekiplerle, Zirve Toplantısının gündemini ve zamanını tesbit için giriştikleri hazırlık konuşmaları, geride bıraktığımız haftanın ortasında perşembe günü başladı. Toplantıya beş parti temsilcileriyle, M. B. K. adına yedi kişilik bir heyet katılıyordu. Evvelce hazırlanan statüde ufak bir değişiklik yapılmış, biraz da Başkan Gürselin isteği üzerine, M. S. P. de Yuvarlak Masa toplantısına çağırılmıştı. Gerçi toplantıya katılabilmek için, asgari şart seçimlere girebilme imkânına malik bulunulmasıydı. Ama 13 ilde teşkilatını tamamlıyan M S. P. nin 15 Ekim tarihine kadar daha iki ilde teşkilâtın kurabileceği tahmin edilmiş ve iyi niyetli amatör politikacıların elindeki bu teşekkülün toplantı dışında bırakılmasına Gürselin gönlü razı olmamıştı.

Toplantılar, Teni Meclis binasının Dikmen sırtlarına bakan cephesindeki Bütçe Komisyonu salonunda yapıldı. Uzun koridorun sonunda, küçük ve zemini erguvan renkli bir halıyla kaplı odadan geçilen salonun geniş pencerelerinin dibine uzunca bir masa yerleştirilmişti. Onun yanına ufak bir masa daha ilâve edilmişti. İki masada M. B. K. üyeleri yer almışlardı. Sağ tarafta Suphi Gürsoytrakla, Refet Aksoyoğlu küçük masaya yerleşmişti. Hemen yanlarında, toplantıya başkanlık edecek olan Albay Acuner, onun yanında Albay Yıldız bulunuyordu. Yıldızı, Albay Okan, Albay Köksal, Albay Küçük ve Albay Kaplan takip ediyordu. O gün M. B. K. sözcülüğünü, Albay Ahmet Yıldız yapacaktı.

Bir şanssız parti..

Yuvarlak masa toplantısına katılan siyasî partilerin en şanslısı, denilebilir ki A. P. oldu. Bu çiğ gibi -kendilerince ve muteber Son Havadis gazetesince tabii- büyüyen ve hakikaten de seçim şansı diğer bütün kuyrukçu partilere nazaran daha fazla olan bu partinin temsilcileri, alfabenin tatlı sürpriziyle karşılaştılar. Zira siyasi partilerin dizilişi alfabetik sıraya göre yapılmıştı. Bu bakımdan A. P. birinci sırayı işgal ediyor, uzun masanın hemen yanında bulunuyordu. A. P. ekibinin bitişiğinde C. H. P. ekibi oturmaktaydı. İki ekibin yanyana kolaylıkla objektife sığması -yakınlıklarından ötürü- ertesi gün dudaklarda geniş bir tebessüme yol açtı. Ekseri gazetelerin birinci sahifesinde, A. P. nin Cevde- Perin, Kâmuran Evliyaoğlu, Şinasi Osma ve Kâmil Keperekten teşekkül eden meçhul şöhretler dörtlüsüyle C. H. P. nin İsmail Rüştü Aksal, Turhan Feyzioğlu, Emin Paksüt ve Ferit Melenden teşekkül eden ful ekibi beraberce gölündüler. Bu ister istemez iki teşekkülün potansiyeli konusunda bir mukayeseye yol açtı ve tabii varılan netice herkes için aynı oldu.

Yuvarlak Masa toplantısında C.H.P. ekibi

Salla başını, al paranı

C. H. P. ekibinden sonra, M. B. K. üyelerinin oturduğu uzun masanın tam karşısına C. K. M. P. lilerin sırası konmuştu. Fuat Arna, Abdülhak Kemal Yörük, Mustafa Kepir ve Seyfi Öztürkten müteşekkil C. K M. P. ekibinin müzakerelerde fazlaca lâf etmiyeceği hareketlerinden anlaşılıyordu. Bölükbaşı böyle tembih etmişti. A. P. ve C. H. P. ekiplerinin tam karşılarına konulmuş aynı biçimdeki sıralarda M. S. P, ve Y. T. P. dörtlüleri yer almışlardı. M. S.P. yi Esat Çağa, Naci Bozkurt, Muzaffer Tanyolaç ve Kemal Süleyman Vaner temsil ediyor, Y. T. P. adına ise Genel Sekreter İrfan Aksu, Ertuğrul Alatlı, Esat Eğilmez ve partinin şişkin keselerinden Celâl Cündoğlu toplantıya katılmış bulunuyorlardı.

Toplantı 15.15 de başladı. Toplantıya ilk gelen ekip M. S. P. oldu. Kapıda etraflarına toplanan gazetecilerle şaka yollu birkaç lâf eden M. S. P. liler, büyük salonu hızla geçtiler ve asansöre binerek üst kata çıktılar. Kendilerini Albay Refet Aksoyoğlu karşıladı. Yer gösterdi. M. S. P. yi hemen C. K. M. P. ekibi tâkip etti. C. K. M. P. liler büyük kapıda kaybolmuşlardı ki, A. P. ekibi göründü. Y.T.P. liler ise toplantı saatına beş dakika kala geldiler. Onlar da aynı yolu takiben toplantı salonuna vasıl oldular. Bu arada M. B. K., üyelerinin hemen hepsi gelmiş, yerlerini itmişti.

Son ekip C. H. P. ekibiydi. Uzun Koridorun ucunda ' göründüklerinde, saatler tam 15 i gösteriyordu. İsmail Rüştü Aksalın önde yürüdüğü dörtlü, biraz da geç kalmanın telâşıyla hızlı adımlarla koridoru katetti. Kendilerini gene Aksoyoğlu karşıladı. Bu sırada toplantı salonundan çıkan Sezai Okan kapıda C. H. P. ekibinin sözcüsü Emin Paksütün koluna girdi. İhtilâlci ve politikacı öpüştüler. Birbirlerinin elini sıkarak muvaffakiyet dilediler. Bu arada Okan:

"— Paksüt, gene uzun uzun konuşacak mısın?" diye C. H. P. li politikacıya takıldı. Diğeri başını manâlı manâlı sallayıp güldü. Saatlerin 15. 15 i gösterdiği sıralarda, kapanan maroken kaplı kapının arkasında Yuvarlak Masanın ilk toplantısı başladı.

İyi hazırlananlar..

Haftanın başında politik çevreleri ziyadesiyle ilgilendiren bu olay, siyasi partilerin birinci derecede meşgalesi oldu. Partiler toplantıya hazırlanmışlar, tekliflerini yeniden gözden geçirmişler, taktik ve stratejilerini bir kere daha inceliyerek, herşeyi inceden inceye hesaplamışlardı. Ancak şunu söylemek yerinde olur ki, toplantıya en iyi hazırlanan ekip M. B.K. ekibiydi. Gerçi Kurmaylar, yaptıkları temasların sonucunda bazı yargılara varmış ve toplantının, daha evvelce düşündükleri şekilde büyük faydalar Bağlıyacağından umutlarını kesmişlerdi. Ama ne olursa olsun, işin sonunda yayınlanacak müşterek bildiri siyasi partileri vatandaşa karşı sorumlu kılacak, Kurmayları vukuu mümkün bazı olaylar karşısında millet huzurunda rahatlatacak ve büyük bir sorumluluğu Üzerlerinden kaldırmış olacaktı. Hiç değilse bu yönden toplantı bazı faydalar Bağlıyacaktı.

Toplantı başlamadan önce, M. B. K.üyesi yedi Kurmay bu yüzdendir ki aralarında bir ön konuşma yaptılar. Saat 14.30 du. Toplantı M. B. K. Sekreterler odasında oldu. Altı üye hazırdılar. Ancak Albay küçük bulunamadığından, kendisine haber verilememişti. Küçük, telefonla evinden arandı. Yemekten yeni kalkan Albaya durum anlatıldı ve acele gelmesi rica edildi. Birkaç dakika sonra Albay Küçük de Meclise vasıl olmuş, yedi Kurmay başbaşa vererek toplantıdaki hareket tarzı üzerinde konuşmağa başlamışlardı. Başkanlığı Albay Ekrem Acuner yapacaktı. Sözcülerden birisi Albay Kaplan, diğeri Albay Yıldız olacaktı. Ayrıca, icap ettikçe diğer üyeler konuşacak, fikirlerini söyliyeceklerdi. Üzerinde en fazla durulması gereken olay, seçim propagandası sırasında partilerin tutumu olacaktı. Bilhassa yeni kurulan partilerin, seçim sırasında takınacakları tavır vatandaşı yeniden birbirine düşürücü hareketlere yol açabilirdi. Bunun önlenmesi için, enine boyuna tartışılması ve bir sonuca varılması arzulanıyordu. Doğrusu istenirse Kurmaylar bu konuda fazla nikbin değillerdi. Esasen endişeye düşdükleri nokta da buydu. Ama ne olursa olsun, domuzdan koparılan bir kıl, bir kıldı. Ziyanın neresinden dönülse kârdır prensibi güdülmekteydi.

Toplantı başlayıp ta gündem açıklandığında. kurmayların. uzun süren temasları sonunda fazla teferruatlı, bazı noktaları adeta çocukça teklifler hazırladıkları görüldü. Deklarasyonun bir kaç umumî prensibe inhisarında fayda varken -zira, politikada müeyyidesi olmayan taahhütlerin kimi, ne süre bağladığı görülmüştür ki?..- M. B. K. nün iyi niyetli üyeleri mübalağadan kendilerini alamamışlardı. Meselâ istiyorlardı ki, seçimlerin cereyanından evvel partiler bu seçimlerin Cereyan tarzı üzerinde hiç. bir itiraz yükseltmemeyi kabul etsinler. Seçimlerin dürüstlüğü konusunda bugünden bir tereddüt yoktu. Ama, peşin taahhüt de olur muydu? Bir başka taahhüt, idare mekanizması üzerinde partilerin baskı yapmaması konusunda olacaktı. Sanki, böyle baskılar açıktan yapılırmış gibi.. M. B. K. partilerden, bu tâahhütlere bütün teşkilâtlarının ve taraftarlarının da riayetinin sağlanmasını talep ediyordu. Ama bu, bir imkân meselesi değil miydi ve orada burada bir partili tarafından yapılacak hareketin, söylenecek sözün o teşekkülü ilzam edebileceği nasıl düşünülebilirdi? Sele dış politika konusunda partileri bağlama teşebbüsü tamamen bir hayalin hakikat sanılmasından ibaretti. Partilerden ayrıca, ocak ve bucak teşkilâtlarını kısa süre içinde ihya etmemeleri isteniliyordu. Gündemi tetkik edenler, ilk üç maddenin dışındaki maddelerin lüzumsuzluğu hususunda adeta ittifak ettiler. Bu maddeler İhtilâlin meşruiyetinin. Devrimlerin ve Yassıada kararlarının tartışma konusu yapılmamasını derpiş etmekteydi.

Ama, madem ki isteniliyordu...

M. B. K. üyelerinin evvelce yaptıkları temaslardan ötürü, ellerinde oldukça fazla doküman mevcuttu. Bunların ışığı altında müzakerelerin yolunu tanzim, nisbeten kolay olacaktı. Kurmaylar, siyasi partileri bilhassa birbirlerini itham etmesinden çekmiyorlardı.

Gel gör ki..

Ama bu yoldaki bütün gayretler boşa gitti. Toplantının ikinci gününde Bütçe Komisyonu Salonu, neredeyse bir muharebe meydanına dönecekti. Taraflar derhal belli olmuş. D.P. li kuyruk avında birbirlerine vuran iki parti -Y.T.P. ve A.P.- derhal aynı safta birleşerek, oklarını C. H. P. ye çevirmişlerdi. İtham, sokak edebiyatının ilerisine gidemiyordu. İki parti temsilcileri de . bilinen bir türküyü yeniden çağırmağa koyuldular. Evvelâ A. P. nin sportmen Genel Sekreteri Şinasi Osma endaht etti. Efendim, C. H. P. ihtilâli istismar ediyordu. Hattâ teşkilât, hareketin kendileri lehine yapılmış olduğu fikri üzerinde şiddetle ısrar etmekteydi. Bu yüzden, masum D. P. li vatandaş eziliyor, ihbar ediliyor, türlü şekilde tehdid ediliyordu. İşin fenası, C. H. P. kurmayı bu hareketlere seyirci kalmakta, hattâ desteklemekteydi. Osmanın konuşması fazla uzun sürmedi. Sazı, T. T. P. liler ele alarak sırayla aynı havayı çalmağa başladılar. Y. T. P. Genel Sekreteri İrfan Aksu adeta ateş püskürüyordu. 27 Mayıs hareketi, C. H. P. tarafından mütemadiyen istismar e» dilmekteydi. Böylece karşı taraf sindirilmek isteniliyor ve bedavadan koltuğa oturulmak arzulanıyordu. Ama millet elbetteki buna mani olacaktı!

İrfan Aksunun bu yürekler acın nutkunu sükûnetle dinliyen diğer parti temsilcilerinin gözleri, ister istemez ağır ithamlar karşısında bırakılan C. M. P. ekibine döndü.

Y. T. P. sözcüsünden sonra, Turhan Feyzioğlu söz istedi. C. H. P. li politikacı sâkin görünüyor, gülümsü*yor,* hattâ ve hattâ neşeli olduğunu hareketlerinden belli ediyordu. Sözlerine ağır ağır başladı. Evvelâ 27 Mayıs hareketinden sonra D. P. li vatandaşların durumunu izah etti. O sıralarda Başkan Gürselin bu konuda verdiği bir demeçten söz açtı. Kaldı ki, ihtilâl sabahı, Kurmaylar radyodan yaptıkları yayınla millete ihtilâlin hiç bir zümreye karşı yapılmadığım açıkça belirtmişlerdi. Gel gör ki C. H. P. nin karşısına dikilen kuvvetler, meseleleri hep bu yönden alıp, zulmün karşısında bulunan kitleyi devamlı baskı altında bırakmışlardı. Feyzioğlu bundan sonra sözlerine şöyle devam etti.

"— Sizler, A. P. ve Y. T. P. olarak D. P. nin varisi rolünde memleketin menfaatlerini haleldar edici hareketlerde bulunmaktan çekinmiyorsunuz.

C.K.M.P. liler Yuvarlak Masa toplantısında

Dut yemiş bülbüller

Bunun misalleri açıktır. Bilinmektedir. Görülmektedir."

C. H P. sözcüsü sözlerini bağlamadan evvel ithamların mesnetsiz olduğunu da belirtti ve son söz olarak:

"— Sizler adeta kin ve nifak tohumlarını teşkilâtlandırmaktasınız" dedi.

Aynı konuda yeniden hücuma geçen Y. T. P. liler, bu defa küçük bir kelime oyunuyla tezlerini savunmağa çalıştılar. Efendim, C. H. P. sözcüsü, ta İhtilâlin başından beri iki yeni partinin bu tip ithamlarla C. H. P. yi müşkül durumda bırakmak istediğini söylemişti. Ama bir yerde yanılıyordu. Zira bahsettiği partiler İhtilâlden sok sonra kurulmuş, çok sonra faaliyete geçmişlerdi. Öyleyse kendileri isin böyle bir itham varid olamazdı.

Aynı konu üzerindeki tartışma bir hayli uzun sürdü. Dikkat edilecek nokta, tartışmanın Y. T. P. ile C. H. P. arasında cereyan etmesi ve bir atımlık barutu olan A. P. nin, söylenenleri büyük bir zevkle dinlemesiydi. Mamafih yuvarlak masa toplantısından en çok istifade eden gene A. P. ekibi oldu. Hiç değilse bilmedikleri bir sok şeyi öğrendiler.

Bir teklif ve ötesi..

'Toplantının ziyadesiyle ilgi sekici kısmı, muhakkak ki birinci madde üzerinde yapılan müzakereler oldu. İhtilâlin meşruiyetiyle igili olan bu madde etrafında, ilk sözü C. H. P. adına Emin Paksüt aldı ve konuşkan politikacı, oldukça uzun süren nutku sonunda salona hakim oldu. Paksüt ihtilâlin hazırlanışından, yapılışından ve buna sebep olan faktörlerden bahsederek, meseleyi Referandum sonuçlarına getirdi. Gerçi Referandum kelimesi A. P. ekibinin pek fazla hoşuna gitmedi ama, gene de pek güzel konuşan hatibi dinlemekten kendilerini alamadılar. Paksüt, İhtilâlin meşruiyetini milletin çoğunluğunun tasvip ettiğini belirtiyordu. Bu, gerekçesi elle tutulur, gözle görülür bir olayın sonucuydu. Referanduma arzedilen Anayasanın kabulü, İhtilâlin meşruiyetini milletin çoğunluğunun tasvibi demekti. Sandıklardan çıkan beyaz oyların fazlalığı, sâdece Anayasanın kabulünü değil, aynı zamanda 27 Mayısın meşruiyetini perçinliyordu.

Konuşurken hafifçe heyecanlanan hatibin, konuşması sonunda, diğer parti temsilcileri baslarım "evet" manâsına gelir şekilde salladılar. Konuşmaya diyecek yoktu. Gerekçe sağlam ve pürüzsüzdü. Buna A. P. liler ve Y. T. P. liler bile itiraz etmediler. Hele Y. T. P. ekibi D. P. iktidarının zulmüne karşı olan hareketin şiddetli taraftarıydı. Ne var ki Y. T. P. temsilcileri konuşulanları tasvip ederken, Egenin bir ilinde, kendi Genel İdare Kurullarının nüfuzlu bir üyesi, D P. devrinin altın devir olduğundan dem vuruyordu. (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER - "Y. T. P.")

Toplantının eğlenceli kısmını, M. S. P. nin getirdiği bir teklifin tartışılması teşkil etti. Bu küçük partinin iyi niyetli ama oldukça ekzantrik- fikirli temsilcileri, son derece enteresan bir teklif hazırlamışlardı. M. S. P. bir Milli Hükümet teşkili istiyor ve böyle bir koalisyona gidilebilmesi için de bir formül ortaya atıyordu. M. S. P. ne göre, seçimlere gidilmeden önce partiler kendi kudretleri nisbetinde milletvekili sayılarım hesaplamalı ve ona göre milletvekili seçilmesi sağlanmalıydı. Böylece, kurulacak meclisten bir koalisyon Hükümeti teşkil edilecek ve her kitlenin temsilcisi Hükümete üye verebilecekti. İntikal devri sayılabilecek olan önümüzdeki devirde böylece bir Milli Hükümet kurulmuş olacaktı.

Teklif iki kısımda mütalâa ediliyordu. Birinci kısımda, seçimlere gidilmeden partilerin milletvekili sayılarını hesaplamaları derpiş edilmekteydi. İkinci kısımda ise, teşkil edilecek Meclisten hangi kıstasa göre Koalisyon Hükümetine ne miktarda üye verileceği belirtilmekteydi.

Teklif biraz gülünerek, biraz da can sıkıntısıyla karşılandı. Hakem durumunda olan M. B. K. üyeleri dahi, meseleye müdahale ettiler ve teklifin antidemokratik olduğunu belirttiler. Ancak Koalisyon Hükümetinin teşkili meselesinde -tabiatıyla böyle bir formülle değil- bazı M.B.K. üyeleri iyimserdiler. Ama bu, seçim sonuçları alındıktan sonra düşünülecek bir konuydu.

İşin sonu.

Bu minval üzere devam eden toplantının ikinci ve üçüncü gününde, Kurmaylar büyük bir fayda sağlanamıyacağına bir kere daha kanaat getirdiler. Gerçekten müzakerelerin cereyanından fazla ümitvar değildiler. Bir tarafta Nuha Peygamber demiyen iki yeni parti mevcuttu. Bütün hücumları bir yere teksif edilmişti. C. H. P. kompleksi iki yeni partinin gözlerine adeta perde indirmişti. Öbür tarafta ise, iyi niyetli olmalarına rağmen, pratik faydası olmıyan bir yığın teklifin sahibi bir başka parti kendi bildiğini okuyordu. Bir diğeri ise suya sabuna dokunmadan dinlemeği tercih etmekteydi.

Bununla beraber M. B. K. üyeleri gene de toplantının bir faydası olduğuna iman ettiler. Zira az da olsa partiler arasında bir köprü kurulmuştu.

Nitekim haftanın ortasında cuma günü Albay Yıldız yarı şaka yarı ciddi, toplantının sağlıyacağı faydayı şöylece ifade etti:

"— Canım, elbette bir faydası var. Hiç değilse sabahları rakip parti ileri gelenlerini birbiriyle el sıkışmağa mecbur ediyoruz. Bu da bir adım değil mi?..."

Partilerin gerçek düşünceleri de bundan başka bir şey değildi. Ön toplantıdan sonra bir redaksiyon komitesi müşterek deklarasyonu hazırlayacak, parti liderleri de Devlet Başkanının başkanlığında önümüzdeki haftanın başında bir araya ge-

Y.T.P. liler Yuvarlak Masada

Kısık sesli horozlar

lerek -tabii o zaman liderler de birbir lerini selamlayacaklardı- bunu imzalayıverecekler, bu iş de burada bitecekti.

Nitekim, haftanın son günü Yuvarlak Masa alt kademe toplantılarının sonuncusu yem Meclis binasının Bütçe Komisyonu odasında yapıldı. Siyasi partileri temsil eden ekipler, yorgunluklarını çıkarmış olduklarından meseleleri, bir evvelki güne nazaran daha büyük bir anlayış içinde müzakere ettiler. Son günün çalışmalarının mihrakını Redaksiyon Komitesine verilecek rapor teşkil etti. Bu rapordan faydalanılarak kaleme alınacak müşterek deklarasyon parti liderlerinin. Başkan Gürselin başkanlığında Çankayada yapacakları zirve toplantısına götürülecektir. Alt kademe toplantılarının sonuncusu saat 10'da başladı ve akşam 19:30 a kadar devam etti. Ne varki asıl iş bundan sonra bağlıyacaktır. Redaksiyon Komitesi ait kademede, üzerinde mutabakata varılan meseleleri bir deklarasyon haline getirecek ve ve bu deklarasyon muhtemelen önümüzdeki haftanın içinde liderlerin tasvibine sunulacaktır. Tabii bütün bunlardan en fazla memnun olan. M. B.K. nın heyecanlı ve yürekleri memleket sevgisiyle dolu Üyeleridir.

C.H.P.

"Kurultay sonrası"

'"Tıknaz odacı' elindeki süpürgeyi döşemeye söyle bir vurdu, sonra alnından damlayan terleri elinin tersiyle silerek, karşısındaki genç adama:

"— Bu saatte Feyzioğlu burada ne arar bey? Gece saat ikiye kadar durmadan çalıştılar" dedi ve kafasını çevirerek işine devam etti.

Yerler kâğıt parçaları ve sigara izmaritleriyle doluydu. Belli ki, Karanfil sokağın başındaki bu üç katlı sarı binanın üst kat salonu hummalı bir çalışmaya sahne olmuştu. Genç adam etrafına bir göz attı ve sonra merdivenleri ağır ağır inmeğe başladı.

Hadise bitirdiğimiz haftanın ikinci yarısında, otuna sabahı cereyan ediyordu, 6 gün Karanfil sokağın ba şındaki şirin **C.H.P. G**enel Merkezinde temizlik fâaliyeti henüz başlamıştı, saatin 9.30'u gösterdiği sırada C. H.P. nin "Kurultay sonran" ekibinden olanlar teker teker Genel Merkeze sökün etmeğe başladılar. İlk gelen, **C.H.P.** nin Gülekten müdevver Genel Sekreter Yardımcısı Orhan Öztraktı. Onu gene Gülekten müdevver yeni ve eski iki Genel Sekreter yardımcısı, Kemal Satır ve Turgut Göle tâkip ettiler. Yarım saat sonra,. C.H.P. Meclisine yeni giren Ferda

C.H.P, için Tek Tehlike

İsmail R. Aksal

Kurultay dönemecini, uyanan kısa vadeli endişelerin dışında millet için güven verici bir tarzda dönen ve kuvvet kazanarak mücadelenin yeni safhasına giren C.H.P. için iktidar yolunun artık açık bulunduğunu görmemek imkansızdır.

C.H.P. ye- yeni görevinde, şüphesiz pek çok ağır yük düşmektedir. Ama bir husus vardır ki o, bütün diğerlerinin kilit taşı mesabesindedir **Bu,** idareci takımının bir klik zihniyetine kendim asla kaptırmaması ve ölçülerini her nevi dostluk, arkadaşlık, hususi münasebetler faktörlerinin dışında kullanabilmesidir. Zira, bu konuda bir yanlış adım atıldı mı, koca partinin, cakalı konuşmak isteyenlerin nepotizm adını verdikleri menfaatçilik çamuruna, hiç farkına varmaksızın, ama tâ gırtlağına kadar saplanmamanı imkânsız hal alır ve işte o zaman, hiç kimseyi İsmet İnönü dahi kurtaramaz.

İktidar mevkiine yerleşmiş bir C.H.P. isteristemez elinde, dağıtıbıçak pek çok nimet bulunduracaktır. Aslında, bu nimetlerin her biri bir vazifeye tekabül etmektedir. Eğer bunların vazife vasfı gözden kaybolur ve nimet vasfı birinci plana geçerse, oddan sonra da şahsî dostluklar rol oynamaya başlarsa C.H.P. için, D.*P.* nin bütün hastalıklarına teker teker uğramak mukadder hal alacaktır.

İtiraf etmek gerekir ki, **C.H.P.** nin idareci takımında, belki de son Kurultaya kadar bir çetin rakiple mücadele etmenin yüklediği mecburiyet dışında, o zaruretin üstünde bir "kapalı kalma" temayülü sezilmemiş değildir. Öyle "bir araya gelme"'ler olmuştur ki, bunlarda fikirlerden ziyade parti içinde elde tutulan kuvvet aracılık etmiştir. Doktrin partisi olmayan C.H.P. gibi milli bir partide kesin fikir ayrılıklarının kanatlar husule getirebilmesi şüphesiz beklenmemelidir. Bu yüzden, düğümlenmeler mutlaka şahıslar etrafında olacaktır. Ancak, karşılıklı kuvvetlerden karşılıklı faydalanma yoluna sapıldı mı, bunun sonunda mutlaka karşılıklı taviz gelir. Karşılıklı taviz ise, D.P. yi ne hale getirmiş, kapalı bir idareciler çemberinin kötü lidere ve onun tehlikeli idaresine karşı mukavemeti ne olmuştur, hiç unutulmamalıdır.

D.P. nin kirli mirası, cinayetimizin siyaset hayatında bir takım izler bırakmıştır. C.H.P. nin bunlardan tamamile masun kaldığını sanmak saflık, hattâ budalalıktır. C.H.P. nin, iktidarı devreden 1950 ekibine memleketin bütün altınları göz kapalı devredilebilirdi. On yıl içinde, bu ekibin genç kadrosunun belki yarısının D.P. büyükleriyle açık veya pek az kapalı menfaat anlaşmalarına gitmiş olduğu unutulmamalıdır. İnönü, XV. Kurultaydaki çetin konuşmasında bu gerçeği açık şekilde belirtmiştir.

Her şey gösteriyor ki C.H.P. nin önümüzdeki yeni iktidarında idareci takımı, aynı neslin -40 ile 50 yaş arasındaki nesil- kıymetlerle takviye edilmiş ve verdiği fireyi telâfi etmiş 1950 ekibi olacaktır. Bu ekip klik ruhundan ve son on yılın vermiş olacağı tehlikeli hoşgörürlüklerden kurtulabildiği, partiiçi kombinezonları tutumunun esas prensibi, mottosu yapmadığı nisbette tarihi misyonunda başarı kazanacak, aksi halde neslini damgalayacaktır. Zira unutulmamalıdır ki, şu anda Yassıadada bulunanlar bu neslin"kötü yarısı"dır.

Güley de geldi, hep birlikte Basın Sözcüsü Coşkun Bölükbaşıoğlunun odasına girdiler ve kahvelerini içerek yeni bir çalışma gününe girdiler. Ö gün öğleden sonra münferit çalışmalar yapılacak, sonra da Parti Meclisi Genel Başkan İnönünün başkanlığında toplanacaktı. Aslında C.H.P. Meclisinin çalışması bitirdiğimiz haftanın başındaki pazartesi günü başladı ve hafta sonuna kadar aralıksız devam etti. Pazar günü geç vakit alınan C.H.P. Meclisi seçimlerinin neticelerinden sonra üyeler sabahı zor ettiler ve soluğu pazartesi günü erkenden Genel Merkezde aldılar. Saatlerin 11.30'u gösterdiği sırada Genel Başkan İnönü, Genel Merkez binasının üst katındaki toplantı salonundaki yerini aldı ve önündeki küçük portatif mikrofona eğilerek:

"— Parti Meclisi toplantısını açıyorum" şeklinde konuştu.

Bu şırada foto muhabirleri salonda bulunuyorlardı. C.H.P. Genel Başkanının bu sözleri onlar için son bir fırsat oldu ve bir defa daha flâşlarını parlattılar. Yoklamaya geçildiğin» de salonda hâla birkaç muhabir bulunmaktaydı. Şemsettin Günaltayın haricinde, hemen herkes toplantıda hâzır ve nazırdı. Ancak, bunun ilk toplanıl olması ve üyelerin henüz Kurultay yorgunluğundan kurtulamamış olmaları sebebiyle toplantı pek uzun sürmedi. Zaten gündemi tespit

Kasım Güleğe Düşen

"Bir partide, iktidardaki ekibin karşısında mürakabe vazifesini hûlûs ile yüklenmiş bir başka ekip bulunmazsa o partide hâyâtiyet yok demektir. D.P. nin ilk yıllarında böyle bir müvazene kendini hissettirmiştir. D.P. için talihsizlik, başlıca liderlerin, bilhassa Dört Kurucunun partiiçi karşı kuvveti yok etmeyi başlıca gaye bilmesi olmuştur. Dört Kurucu, Muhalefette ve D.P. iktidarının başında sanmışlar dır ki elleri, kolları ne derece serbest olursa o kadar rahat edeceklerdir. Bu iptidai zihniyet yüzünden karşılarında beliren her kuvveti, bakim oldukları Haysiyet Divanlarım harekete geçirmek suretiyle bertaraf etmişlerdir. D.P. içinde bir "Mürakabe Ekibi" teşkili yolundaki son teşebbüs, kaderin garip tecellisi. Dört Kurucudan birinden gelmiş, fakat hem saman geçmiş olduğundan, hem de Kurucunun çapı artık buna müsait olmadığından netice alınamamış, tamamile frensiz kalan D.P., eli kolu serbest iktidardaki ekibin sayesinde 27 Ma yıs sabahı Mukadder âkibetiyle bu run buruna gelivermiştir.

İç murakabe bakımından, C.H. P. de fazla talihli olmamıştır. Çok partili hayata geçmemizden bu ya na eski parti içinde üç ekip değişik ligi olmuştur. 1946 ve 50 arasında "35'ler" diye bilinen yeniler. ger çek kuvvetlerim liderin görüşlerin paylaşmaktan v6 desteklemekte alarak harekete geçmişler, eski zih niyet sahiplerinin karşısında boy göstermişlerdir. Dört yıl boyunca mekanizma. 1948'deki nöbet deği şikliği dahil, işlemiş, ama gidişe b der hakim olmuştur. 1950'nin mu kadder hezimeti, parti teinde bu he zimetin müsebbibi diye bilinenler karşı duyulan infial o yıl bir "ouı sider = yarışa hariçten katılan ye ni adam"ı, Kasım Güleği idareciler takıntının başına getirmiştir. Kasım Göleğe karşı 1950 ekibi, itiraf etmek gerekir ki pek pasif kalımış, kapalı kapılar arkasındaki bir kaç şahsi çıkışın dışında ne bir murakabe vazifesi görebilmiş. zaten ne de organize Olabilmiştir. Ekibin yarısının çeşitli rüzgârlara kapılıp gitmiş olması, kuvvetini çok azaltmıştır. Kasım Gülek karşı kuvveti parti içinde değil, dışında bulmuştur. Ancak 195? seçimlerinden itibaren eski 35'lerin "bakiyyetüssuyuf'u, Turhan Feyzioğlu ve Güçbirliğinin partiye getirdiği taze kanla canlanabilmiş. Parti Meclisine hakini olmuş, evvelâ zaten yıpratılmış Gülek ekibini sıkıştırmış, sonra da onu düşürmeye muvaffak olarak eski teşekküle Bir yeni istikamet vermiştir.

XV. Kurultay, bu kuvvet müvazenesini muhafaza etmiştir. Kasım Gülek, pek bel bağladığı "alaturka kurnazlıkların kendisine bir büyük hezimetten başka hiç bir şey sağlamadığını görmüştür. Ama, O

Kasım Gülek

H.P. içinde iktidardaki ekibin karşısında bir mukabil ekibe şiddetle ihtiyaç bulunduğu açık hakikattir. Bu ekibin başına geçmek için en şanslı adam, şüphesiz Kasım Gülektir. Ancak bu ekip, Güleğin şimdiye kadar kuvvet sandığı bir kaç sırık hamalı ve onları arasından çıkaran ayak takımına dayanılarak, politikanın idare-i maslahat olduğu kabul edilerek, yalan ve dolanın seçer akçe bulunduğu prensibinden kalkılarak ve gürültücü küçük ekalliyetlerin şamatası makbul sayılarak ne organize, ne idare edilebilir.

Gülek, kon tecrübeden faydalanarak bir "başka adam" olabilecek midir? Bu hususla büyük bir ümit, -hattâ küçük bir ümit- beslemek için ortada pek sebep görünmemektedir. Kırk yıllık Yaninin Kani olamayacağı yolundaki söz hükmünü sene lora edeceğe benzemektedir. İhtimal ki Güleğin çapı bu kadardır. Nitekim Kurultaydan sonra, birleştirici olmak yerine ayırıcı kalmayı tercih etmiş, gene 'sırık hamalı mizansenlerini tekrarlamış, C.H.P. nin iktidardaki ekibine değil, doğrudan doğruya C.H.P. ye karsı kuvvetlerin adamı halinde marifetler sıralamıştır. Ali Fuat Başgiller, Son Havadisler, Teni Sabahlar tarafından hararetle övülmesi, propagandasının yapılması hep bu yüzdendir ama, bütün bunlar Güleğin C.H.P. içindeki yeni rolünü imkânsız kılan hususlardır.

C.H.P. içinde, İktidar takımını her türlü aşırdıktan men etmeye hazır bir olgun zümre, bir nevi yeni 35'ier hazırdır, beklemektedir. Bunu Gülek, aklını başına toplayarak organize edebilirse etler. Edemezse, C.H.P. bünyesi gerekli adamı mutlaka çıkaracaktır,

Zira XV. Kurultay göstermiştir ki C.H.P. bünyesi sıhhatli, zinde bir bünyedir ve sağduyu bu teşekkülün son, fakat mutlak hakimidir.

edilmemiş olan toplantının gayesi, Merkez İdare Kurulunu seçmekti. Yeni Merkez İdare Kuruluna Turhan Feyzioğlu, Bülent Ecevit, Turan Güneş, Turgut Göle, Ferit Melen, Orhan Öztrak, Kemal Satır, Kemali Beyazıt ve Nüvit Yetkin seçildiler. Yeni girenler, Nüvit Yetkin ile Bülent Ecevitti.

Toplantının sebebi hikmeti bu seçimler olduğu için, bundan sonra dağılmakta fayda görüldü.

İş bölümü

Fakat C.H.P. idari mekanizmasının seçim öncesi faaliyeti sâdece bir güne inhisar etmedi. Geride kalan haftanın ortalarında, çarşamba günü, yeni Merkez İdare Kurulu toplanarak aralarında iş bölümü yaptılar. Bu, Merkez İdare Kurulunun ilk toplantısı oldu. Toplantıda tamamen ittifakla alınan kararlar sonucunda Kemal Satır propaganda işlerine, Orhan Öztrak idari işlere, Bülent Ecevit ise basın işlerine bakacaktı. Bu arada, Genel Sekreter Aksal tarafından Genel Sekreter Yardımcılıklarına eskiden olduğu gibi Öztrak ve Satır getirildikleri için meselelerin halli daha kolaylaşmış demekti. Zaten prensip "Statükonun Muhafazası" oldu. Seçimlere altı haftacık vardı... Mali işlerin tedviriyle de Ferit Melen vazifelendirildi. Kemali Beyazıda ise teşkilât işlerini idare vazifesi verildi. Kadın ve Gençlik kollarına, becerikli Suphi Baykamdan sonra Turgut Göle bakacaktı. Turan Güneşin vazifesi, partinin hukiki işleriyle uğraşmak olacaktı.

İş bölümü böylece tamamlandıktan sonra işlerin tanzimine girişilmişti ki, bir mühim mesele gerek Merkez İdare Kurulu üyelerinin, gerekse bütünüyle Parti Meclisinin alâkasını üzerine çekti. Hazırlıklarına girişilen Yuvarlak Masa toplantısıyla ilgili ön toplantıya dâvet edilen C.H.P. li heyetin seçilmesi ve toplantıda görüşülecek konuların CELP. yönünden tezekkürü gerekiyordu. Talebin M.B.K. tarafından vukuundan hemen bir kaç saat sonra, C.H.P. yi ön toplantıda temsil edecek heyet teşekkül etti. Heyete' Aksalın Başkanlığında Turhan Feyzioğlu, Emin Paksüt ve Ferit Melen katılmaktaydılar.

C.H.P. nin prensiplerini dile getirecek olan heyet M.B.K. nin dâvetine icabet ederken C.H.P. Meclisi bir mühim iç meselesini halletmek üzere haftanın ikinci yarısında, perşembe günü toplandı ve XV. Kurultayda Turhan Feyzioğlu tarafından Kurultaya takdim edilen Temel Hedefler Beyannamesi üzerinde çalıştı. Kurultay delegelerinin tasvibinden geçen Temel Hedefler Beyannamesi C.H.P. nin Seçim Beyannamesinin bir Ön Tasarısı mahiyetini taşıdığından ü-

Suphi Baykam sı

Savaşçıların Kaderi

Suphi Baykam, C.H.P. nin son Kurultayından bu yana başarıyla doldurduğu Parti Meclisi üyeliğine bu defa seçilememiş bulunuyor. Bir partiye hizmet edebilmek için mutlaka yüksek yerde bir sandalyaya sahip olmak gerekmediğine göre, genç doktor şüphesiz faaliyetine devam edecektir. Ancak Suphi Baykam Hadisesi siyasi hayatımızın, hattâ umumî olarak siyaset hayatının bir tecellisini gözler önüne sermesi bakımından, üzerinde durulmaması gereken bir vak'a olarak karşımızdadır.

Suphi Baykam, birden bire teminden ziyadesiyle bahsettiren her politikacı gibi C.H.P. nin bazı çevrelerinde yadırganmıştır. Partinin gençlik kollarından gelen ve son derece kuvvetli bir hatip olan Baykamın yaşı ve kullandığı usûller, bu usûlleri kullanma kabiliyetinden mahrum kimselerin dudak bükmesine yol açmıştır. Gariptir, usûl bakımından Baykam C.H.P. içinde, amansız hasmı kesildiği ve efsanesini yıkabilmek için çetin bir mücadele verdiği Kasım Güleğe en ziyade benzeyen politikacıdır. Baykam meşru mânada bir ihtirası olduğunu yükselmek istediğini, hizmet aşkıyla dolu bulunduğunu hiç bir zaman saklamamıştır. Kendisinden bahsettirmek için gayret sarfetmiştir, basında dostlar bulmuştur, hadiseli sözler söylemiştir. Karakter itibariyle dinamik bir insan olduğundan kongre kongre dolaşmış, oradan oraya koşmuş, halk kütleleriyle hemhal olmuştur. Bu kendisine, en yakınında görünen mesai arkadaşları nezdinde dahi hafiflik isnadına yol açmış, bir opportünist veya demagog gözüyle bakılmasına sebep olmuştur. Fakat, ciddi ve lüzumlu bir mücadele günü gelip çattığında Suphi Baykam, ağır yara almak pahasına ön safta savaşmaktan asla çekinmemiş, fikirlerinin ve inançlarının peşinde ortaya atılmıştır. Bugün Kasım Güleğin uğradığı hezimet sayesinde Parti Meclisinde yerini muhafaza edebilen bir çok kimse "kokmamak ve bulaşmamak" prensibine sıkı sıkıya sarılmış halde, hinnihacette bir "kompromi"nin kapılarım kendilerine açık tutmayı ihmal etmezken Suphi Baykam açık, cesaretli ve kafi vaziyet almaktan çekinmemiştir. Simdi bu kimselerin genç doktora, kestaneleri ateşten çeken akılsız gözüyle baktıkları ve kendi tutumlarını bir politik deha âlâmeti saydıkları muhakkaktır. Ama uzun vadede, kazançlı çıkacak olanın Suphi Baykam olduğu parlak bir şekilde gözler önüne mutlaka serilecektir. Eğer genç politikacı, başına gelenden gerekli ibret dersini çıkarabilir, siyaset hayatında olgunluk için bunu basamak yapabilir, kalbinde doğacak burukluğu yenebilir, cemiyetimize doğru teşhis koyabilir ve bundan sonraki tutumunu iyi âyârlayabilirse..

Politikada ön safta savaşanların kaderi mutlaka yara almaktır. Ama, herkes hep sütre gerisinde kalmayı akıllılık sayarsa bir partide Gülek gibi alınganlıktan nasibi az ve ziyadesiyle pişkin, fütur bahsinde hususi ölçülere sahip kimseleri yenmek imkânı kalmaz. D.P. de Menderes te, aynı sebepten dolayı altedilememiştir. Seneler senesi Gülek, kapalı kapılar arkasında hep tenkit edilmişken, onu bir mesele olarak ortaya atmanın vereceği zaruri yara "ihtiyatlı politikacı beyler" tarafından göze alınamadığından dolayıdır ki üstad, ismi etrafında Ur efsane örmeye muvaffak olmuştur. Baykam, bu efsaneyi yıkanlardan biridir.

Varsın, "dostlar şehit, biz gazi" parolasının saliki bazı akl-ı evvel zevat kestaneleri ateşten çeken Baykamı Parti Meclisinin kapısında unutarak içeri girmiş ve kestaneleri yemeye hazırlanmış bulunsunlar. Genç doktorun, nesliyle birlikte cemiyet içinde "lktidar"a geleceği gün ler uzak değildir.

zerinde müzakereler yapılması gerekmekteydi. Nitekim öyle oldu. O gün öğleden sonra başlayan C.H.P. Meclisi toplantısı gece yarısına kadar devam etti. Bizzat İnönü başkanlık mevkiindeydi. Karanfil sokaktaki C.H.P. Genel Merkezinin üst katındaki uzun salonun ortasına kurulmuş bulunan bir masa blokunun etrafına yerleşen C.H.P. Meclisi üyeleri, bir evvelki C.H.P. Merkez İdare Kurulunun hazırlayıp Kurultaya takdim ettiği Temel Hedefler Beyannamesini tetkike başladılar. Teksir edilmiş nüshalar üyelere evvelden dağıtılmış bulunduğundan, mesele üzerinde tartışmak kolay oluyordu. Ne var ki iş, öyle bir günde bitecek cinsten değildi. Nitekim çalışmalar o gece sabaha karşı sona erdi ve alınan karar, ertesi gün tekrar toplanmak oldu.

Fakat C.H.P. Meclisinin aralıksız toplantılarında konuşulan tek mesele Secim Beyannamesi meselesinden ibaret olmadı. Seçimler arefesinde Partinin bir başka mühim meselesi olan aday yoklamaları isi de bu arada ele alındı.

Son hazırlık

Cuma günkü toplantıya ilk gelen İnönü oldu. Daha saat 21 olmadan, üst kattaki büyük salonda, yeşil çuhalı masanın başındaki yerini aldı. Erken gelen üyelerle hasbıhale daldı.

Dakikalar ilerledikçe üyeler birer ikişer gelmeğe başladılar. Genel Merkezde bulunan Kemal Satır, Orhan Öztrak, Ratip Tahir Burak ve Cemal Yıldırıma önce Bülent Ecevit katıldı. Onun hemen arkasından Lebit Yurdoğlu ile Emin Paksüt merdivenleri ağır ağır çıkarak toplantı salonuna girdiler. Turgut Göle en son gelenler arasındaydı. Saatlerin 21.10'u gösterdiği sırada toplantı başladı. Gündemde, gene Seçim Beyannamesi vardı.

Bitirdiğimiz haftanın başlarından itibaren geceli gündüzlü kesif bir faaliyete girişmiş olan C.H.P. Meclisi üyeleri, pazartesi gününden itibaren Meclisin de tatil olmasından istifade ederek yurt gezilerine çıkacaklardır. Bu geziler için herhangi bir program tesbit edilmemekle beraber, geziye ilk olarak Temsilciler Meclisi üyeleri çıkacaklar, bunları diğer Parti Meclisi üyeleri tâkibedeceklerdir. Gezilerde, herkes kendi seçim bölgesine gidecek, bilfiil seçim faaliyetine girişecektir. O zamana kadar C.H.P. nin Seçim Beyannamesi hazır olacağından konuşmaların ve vaadlerin hududu çizilmiş olacak, bir takım Debreli Hasanların münasebetsizlikleri böylece önlenecektir.

C.H.P. Meclisi çalışıyor

"Kurultay sonrası" faaliyeti

Hükümet

Dönüşü olmayan nehir

Geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir gün, Başbakanlığın artık gazetecilere mekân olmuş bulunan merdivenlerinden iriyarı, tombul yanaklı, oldukça haşmetli göbeğe sahip bir adam ağır ağır iniyordu. Adamın esasen kanlı canlı olan yanakları biraz daha allaşmıştı. Canının sıkkın olduğu, yüzündeki çizgilerden belli oluyordu. Elinden eksik etmediği evrak çantasıyla merdivenlerin sonuna geldi. Kendisini bekleyenler vardı. Şişman adamı Başbakanlığa girerken gören gazeteciler, çıkışta kendisinden oldukça önemli bir haber alacaklarını hissetmişler ve isfendan ağaçlarının gölgesinde karargah kurmuşlardı. Yanılmamışlardı. Yirmi dakika evvel Başbakanlığa Basın - Yayın ve Turizm Bakam olarak giren Cihat Baban, şimdi sâdece Cihat Baban olarak çıkıyor ve pek sevdiği makam otomobilinden ayrılıyordu. Etrafını saran gazeteciler sordular:

"— İstifa ettiniz mi efendim?"

Baban, kendine has konuşmasıyla suali cevaplandırdı:

"— Evet, ettim.."

Gazeteciler gene sordular:

"— Sebep nedir?"

Baban biraz sıkılmışcasına genç meslektaşlarım süzdü. Bir iki saniyelik sükûttan sonra, hemen hemen ezberlediği kelimeleri yan yana getirip soruyu cevaplandırdı:

"— C.H.P. Kurultayı beni Parti Meclisine seçmek lütfunda bulundu. Siyasi faaliyet başlıyor. Artık fiilen politikaya karışmamam gerekmektedir. Önümüzdeki seçimlerde mensup olduğum partinin iyi neticeler sağlamasını memleketimin menfaatlerine uygun buluyorum. Bu bakımdan çalışmalarımı buna teksif edeceğim."

Bundan sonra "Şaban fazla bir şey söylemek istemediğini belirtecek bir hareket yaptı. Zoraki bir tebessümle genç meslektaşlarım selâmladı ve süratle Başbakanlığın önünden uzaklaştı.

Bir bakıma Basın Yayın Bakanının istifa sebebi açıklanmıştı. Ama gelgelelim madalyonun öbür yüzü hiç te Babanın bir iki kelimeyle geçiştirdiği gibi değildi. Bir defa Babanın Parti Meclisi üyeliği yeni değildi. Baban, üzerinde bu sıfatı taşırken Bakan olmuştu.

Hadisenin evveliyatı, Babanın Bakanlığının beşinci ayına kadar uzanmaktadır. Eski bir gazeteci, az da olsa muvaffak bir politikacı olan Cihat Baban, Bakanlık koltuğuna oturduğunda kendisinden çok şeyler beklenmekteydi. Eh, ne de olsa Basın - Yayın Bakanlığı bu konuda ihtisası olan, çekirdekten yetişmiş bir ele bırakılıyordu. Ne yazık ki ümitler boşa çıktı. Bir, gün, bir hafta, bir ay, iki ay bekleyenler bir türlü aradıklarını bulamadılar. Babanın yegâne özelliği oturduğu koltuğu -bedenen- doldurmasıydı. Hani, kendisini uzaktan görenler, "Bakan dediğin böyle olur" demekten kendilerini alamıyorlardı. Ancak, İhtilâl Hükümetinin turizm konusunda son derece titiz davranması ve memlekette turistik müesseselerin gelişmesi için elinden geleni esirgememesi Babanın

biraz kımıldaması gerektiği gerçeğini ortaya koyuyordu. Ama Baban vücuduyla mütenasip şekilde işleri ağırdan almakta, bu da M.B.K. üyelerinin dikkatinden kaçmamaktaydı. Böylece Baban ne İsayı, ne Musayı memnun etti. Bakanlığından memnun olan tek şahıs galiba Babanın kendisinden ibaretti.

İşte bu sebeplerden ötürü Haziran ayı başlarında M.B.K. üyeleri arasında yeni bir Bakan arama faaliyeti başladı. Gergi yeni Basın - Tayın Bakanı bulunamadı ama, Kurmayların zihninde bir kere değişiklik yapma, Basın - Yayın Bakanlığı koltuğuna biraz daha hareketli birisini oturtma fikri yer etti. Kurmaylara o sırada bir tavsiyede bulunuldu. Mevsim turizm mevsimiydi. Bakanın değiştirilmesi işlerin yeni baştan karışması demekti. Gelecek Bakanın da alışması için zaman geçmesi lâzımdı. Bir müddet için duruma idare etmek mümkündü. Nitekim öyle oldu ve Babanın affı böylece bir kaç ay geriye bırakıldı. Babanın bu arad. Türk turizmine unutulmaz hizmeti, turist celbi için bulduğu dahiyane fikir oldu: Pire Çocukları veya Portofino neviinden, dünyaca meşhur olacak ve bir Türk köşesinin adını duyuracak şarkının bestelenmesi için müsabaka açmak!

Deveye sormuşlar..

Babanın biraz ağırdan almasının yanında bir talihsizliği daha vardı. Gerçi bu talihsizlik bütün Basın • Yayın Bakanlarının başındaydı. Basın - Yayın Bakanlığı Teşkilât Kanunu henüz çıkarılmamıştı. Bu kanunun gecikmesi öyle güçlüklere yol açmıştı ki, bir ara Bakanlığın lâğvı bile düşünülmüştü. Kanunla çerçevelenmiyen bir çok olaylar, Bakanın yetkisiyle hallediliyordu. İşte bu yetki meselesi, aslında iyi niyet sahibi olan Babanın başım dertten derde soktu.

Basın - Yayın teşkilâta arasında huzursuzluk sonsuzdu. Jurnalcilik alıp yürümüştü. İhbar mektuplarının ardı arkası kesilmiyordu. Yaradılışı itibariyle biraz eyyamcı olan Babanın, ayrıca müptelâ bulunduğu şeker hastalığı bazı olaylara bigâne kalmasına sebep oluyordu. Babanın bir de hatır kıramama huyu mevcuttu Son derece yumuşak olan yüzü ricalara dayanamıyordu. Nitekim bir lojman sebebiyle ortaya çıkan olay günlerce Bakanlıkta dillere pelesenk olmuş, fısıltılara sebebiyet vermişti. Yazarlardan Hamdi Varoğlunun İstanbul Radyosu teknisyenleri için yaptırılmış bir lojmanda ikameti idarecilerden bazısının dikkatini çekmiş

Cihad Baban
Fâni dünya

ve Basın - Yayın Genel Müdürü Bekir Tünay bir ara, lojmanın boşaltılmasını, teknisyenlerden birinin buna ihtiyacı olduğunu Bakana rica yollu duyurmuştu. Baban, eski bir dostunu gücendirmemek kaygısıyla ricayı kulak arkasına atmıştı. Gerçi Basın - Yayın Babasının jesti, dostluk vecibesi bakımından takdire lâyık bir davranıştı. Gelgelelim, dedikodunun önünü almak mümkün olmadı. Ayrıca, gene bir dostluğun icap ettirdiği kadirşinaslık Baban hakkındaki söylentileri ayyuka çıkardı. Menderesin Basın - Yayın Genel Müdürü Altemur Kılıçın AA. na tâyini, iriyarı Basın - Yayın Bakanıma omuzlarına yüklendi. Zaten Kılıç da orada çok durmadı ya...

Cemil Sait Barlas
Bir *balon uçtu*

Ortada dolaşan bu gibi söylentiler, Kurmayların hoşuna gitmiyor, canlarım sıkıyor, üstelik birşey yapmak da ellerinden gelmiyordu. İşte bu sıralarda bazı tesislere turistik belge verilmesi hikâyesi işin üzerine tuz biber ekti. Basın - Yayın Bakanlığında Merkez İdare Komitesi adıyla çalışan ve bazı konularda âdeta İdare Meclisi yetkilerine sahip olan bir meclis mevcuttu. Turistik belge vermek bu meclisin vazifeleri arasındaydı. Meclise genel olarak Basın - Yayın Genel Müdürü Başkanlık ediyordu. Ancak, birkaç toplantıya Baban başkanlık etmeyi arzulamış ve Merkez İdare Komitesi onun başkanlığında toplanmıştı.

Bu toplantılar sırasında birçok yerlere turistik belgeler verildi. Bunlardan bazıları henüz inşa halinde bulunuyordu. Temmuz ayında yapılan toplantıda, Hasan Şişmana ait Bolu dağındaki lokantaya verilen belge hayli söylentiye sebep oldu. Gerçi belge usûlsüz verilmiş sayılmazdı. Fakat, Babanın bu belgelerin verilmesinde öncelik göstermesi ve biraz ısrarı, dikkati çekti. Aynı toplantıda Bakan, Ankarada Mithat Paşa caddesinde Mehmet Gönce ait bir otel inşaatı için de aynı muamelenin yapılmasını istedi ve müesseseye turistik belge verildi.

Bunlar aslında birer sinekti. Ama bulantıları ziyadesiyle fazla oldu. Damlalar birike birike bardağın hacmini aşmağa başladılar.

Sonuncusu

İşte, söylentiler bu minval üzere devam ederken, bardağı taşıran son damlanın hikâyesi ortaya çıktı. Mesele, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının, münhasıran turistik tesislere tahsis ettiği bir meblâğın lüzumsuz bir ithalât için verilmesiydi.

Temmuz ayı sonlarında, Basın - Yayın Bakanlığı, turizm sanayiinin ihtiyacına sarfolunacak malzemenin ithali için gereken 435 bin doların Basın - Yayın Bakanlığı emrine tahsisini Ticaret Bakanlığından talep etti. Ticaret Bakanlığı, talebi uygun gördü. Ancak bazı şartlar öne sürüyor, 435 bin dolarla ithal edilecek emtiayı tasnife tâbi tutuyordu. Ayrıca, tahsis edilen meblâğın münhasıran turistik teşekküllere ve gerçek ihtiyaçlara sarfını istiyordu.

Bekir Tünay
Çatışma

Mesele burada patlak verdi. Basın - Yayın Bakanı Cihat Baban, Bakanlık yetkililerinin ve Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının ikazlarına rağmen, ithalâtçı firma olarak GİMA'nın tâyininde ısrar etti. Bu aracılıktan GİMA da hayli menfaat sağlıyaçaktı. İthalât tutarının % 20'sini GİMA alacaktı. GİMA'nın aracılığı dürüst yapmayıp, bu paranın büyük bir kısmım lüzumsuz şeylere sarfedeceği biliniyordu.

Olayın duyulduğunun haftasında, Basın - Yayın Bakanı, Kurmaylar tarafından nâzik bir dâvete muhatap oldu. M.B.K. kulağına gelenler hakkında biraz bilgi edinmek istiyordu.

Baban, salı günü 0021 numaralı otomobile bindi ve M.B.K ne yollandı. Elindeki kalın çantasıyla Meclisten içeri girdi. Ziyaret, Sekreterlik odasında yapıldı. Komite durumu Babanın zaviyesinden dinledi. Basın - Yayın Bakanı dışarı çıkarken hayli terlemiş, yanakları al al olmuştu. Buradan Başbakanlığa yönelen Baban beraberinde istifasını da taşıyordu.

Sürpriz tâyin

Babandan boşalan koltuğa Kurmaylar adam ararlarken, evvelâ akıllarına zayıf, nahif, sessiz ama çok karakterli ve mazbut bir partili gazeteci geldi. Gazetecinin adı Bülent Ecevitti. Ancak, Ecevitin bunu kabul edip etmiyeceği bilinmiyordu. Nitekim Kurmaylar Ecevitin teklifi kabul etmiyeceği kanısına varmış olacaklar ki, görüşme yapmaktan vazgeçtiler. Sonra bir başka C.H.P.li gazeteci düşünüldü. Bu seferkinin partide faal vazifesi de yok sayılırdı. Ancak Cemil Sait Barlas kısa bir müddet için böyle bir yükün altına girmemeyi doğru bulmuş olacak ki çıkan şayia karşısında "Haberim yok" demekle yetindi. Zaten tavsiye, Cemil Sait Barlasın haberi dahi olmadan Başkan Gürsele Sıtkı Ulay tarafından yapılmıştı. Ne var ki Gürsel buna pek yanaşmadı ve eğer bir C.H.P. li Bakan Cihat Babanın yerini dolduracaksa, bu Bakanın bizzat C H.P. liler tarafından teklif edilmesi, ondan sonra tasdike iktiran etmesi gerektiğini bildirdi. Bunun üzerine C.H.P. idarecileriyle temas edildi ve Basın - Yayın Bakanlığı için isim istendi.

Çeşitli isimler ortaya atıldı. Haftanın sonundaki cuma akşamı en çok revaç bulan tahmin, Suphi Baykamın Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığına tâyiniydi. Baykamın tâyini meselesinin C.H.P. ileri kademeleri ile yapılan temaslar sonunda katiyet kesbettiği yayılınca, basın, sempatik Baykamın yeni görevini pek benimsedi. Fakat netice, tahmin edildiği gibi olmadı. Söylentilerin son hadde ulaştığı haftanın sonundaki cumartesi günü. Başbakanlık Basın Merkezi çevrelerinden gazetecilerin kulaklarına fısıldanan bir haber, Basın- Yayın Bakanlığı için yeni bir ismin düşünüldüğünü ortaya çıkardı. Yeni isim, D.P. devrinin basın dâvalarında haklı bir şöhrete' sahip avukat Sahir Kurutluoğlu idi. -Sahir Kurutluoğlu bitip tükenmez AKİS dâvalarında AKİS'in gedikli avukatı olmuştur ve Bakanlığa tâyin edildiği gün de aynı sıfatı taşımakta idi- Basın mensupları haberi teyid ettirmek için Başbakanlık önünde nöbete geçtiler. Biraz sonra Başkan Gürsel merdivenlerde göründü. Gazetecilerin Başkana sordukları ilk sual, Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığına yapılan tâyinle ilgiliydi. Bir muhabir, Gürsele:

"— Efendim, Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığına Sahir Kurutluoğlu tâyin edilmiş, doğru mu?" diye sorunca, muamma, Gürselin:

"— Doğrudur. Tâyin edildi" demesiyle çözüldü.

Bu defa gazeteciler Kurutluoğluyu aramağa başladılar. Kurutluoğlu, o sırada Temsilciler Meclisinde bulunuyor ye arkadaşlarının tebriklerini kabul ediyordu.

Tâyin pek şıpınişi olmuş ve yeni Bakan saat 10.10'da Temsilciler Meclisi toplantısından Başbakanlığa dâvet edilmişti. Kurutluoğlu dâvete icabet etti ve Gürselin çalışma odasında kendisine bizzat İhtilâlin başı tarafından Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı teklif edildi. Kurutluoğlu, Gürsele bu vazifeyi yapabileceğini bildirince mesele halloldu. Başkan, yeni kabine arkadaşım tebrik etti. Saat 12.20'de ise Kurutluoğlunun tâyinini resmen ilân eden kararname imzadan çıkmıştı. O gün Kurutluoğlu, dostlarının başarı dileklerini kabul etti. Kendisini arayan basın mensuplarına:

"— Sizin yardımlarınızla bu işi yürüteceğim" diyerek, daha işin başında basının sempatisini kazanmış oldu.

Sahir Kurutluoğlu
Sürpriz *Bakan*

C.K.M.P.

Hayal ve hakikat

(Kapaktaki politikacı)

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bugün, bir partinin Ankaranın en temiz semti olan Yenişehirin göbeğinden geçen Sakarya caddesinin Tuna caddesiyle kesiştiği köşede bulunan, ön tarafı tamamen cam kaplı girin Genel Merkezinin önünden geçenler, camlı binanın hummalı bir faaliyete sahne olduğunu gördüler. Genel Merkez C. K. M. P. ye aitti ve içerde, V. Büyük Kongre sonrası seçim hazırlıklarıyla meşgul olunmaktaydı. Ankarayı serin sonbahar rüzgârlarının ziyarete başladığı o günlerde, C. K. M. P. yi ve derdi başından aşkın lider Bölükbaşıyı yeni vazifeler beklemekteydi. Takvimlerin 29 Ağustos 1961 tarihini gösterdiği gün öğleden sonra, ateşli Genel Başkan Bölükbaşının kapanış nutkuyla sona eren kongrenin hemen ardından başlayan hummalı faaliyetin ağırlık merkezini C. K. M. P. Genel İdare Kurulunun vazife taksimi ve aday yoklamaları hazırlıkları teşkil etti. Kongrenin havasına hâkim olan Bölükbaşının Genel İdare Kuruluna kendi taraftarlarım seçtirmekteki mahareti sonucu liste harici kalan Ahmet Bilginin yerine mûtemet adam Abdülhak Kemal Yörük getirilince, Bölükbaşı cephesinde asayiş berkemal addedildi ve Tahtakılıç ihtilâfının kapatılması için harekete geçildi.

Nitekim bitirdiğimiz haftanın ikinci yarısında, perşembe günü C. K. M. P. Genel Merkezi her günkünden farklı bir faaliyete sahne oldu. O gün toplanan Genel İdare Kurulunun gündeminin başında saat 15'de yapılacak olan Yuvarlak Masa toplantısına gönderilecek heyetin secimi ve bizzat Genel Başkan Bölükbaşının bu heyete vereceği direktifler yer almaktaydı. Bunun için üyelere evvelden durum bildirildi ve kendilerince hazırlanacak tekliflerin Genel Başkan Bölükbaşı tarafından kaale alınacağı açıklandı.

Sabahleyin yapılan toplantıya pek erken gelen Genel İdare Kurulu üyelerinin koltuklarının altında bol miktarda tavsiye ve teklif vardı. Ne var ki netice beklendiği gibi olmadı ve direktifler, otoritesi müsellem Genel Başkan tarafından M. B. K nin dâvetine icabet edecek olan heyete verildi.

C. K. M. P. için her bakımdan dolu ve hareketli geçen o gün saat tamı tamına 11.30'da Genel Başkan -Bölükbaşı C. K. M. P. Genel Merkez binasının kapısında göründü. Keyfi yerindeydi. Her zamanki gibi otomobilin şoför mahallinden indi ve evvelden hazırladığı iki buçukluğu şoföre uzattı. Kendisini Parti Merkezinin kapısında mutemet adamları karşıladılar. Basın mensupları, C. K. M. P. nin toplantısına bu defa iltifat etmemiş olmalılar ki, kapının önünde pek gazeteci yoktu. Keyfi yerinde Genel Başkan, arkadaşlarına tebessüm etti ve sonra bahçe kapısından geçerek Genel Merkez binasına girdi, kapının tam karşısına isabet eden toplantı salonuna doğru yürüdü. Bölükbaşının, V. Kurultayın tescil ettiği yeni Genel İdare Kurulu içerde hazır ve nazırdı. Hep birden ayağa kalktılar ve otoritesi müsellem Genel Başkanlarım selâmladılar.

C.K.M.P. Genel Merkezi

Kaptan dümende

Bölükbaşı her zamanki yeri olan dip taraftaki sandalyaya yerleştikten sonra toplantı açıldı. Bu sırada Genel Merkez binasının dış kapıları kapanmış ve C. K. M. P. nin Yüksek seviyedeki toplantısının dışarıya aksi önlenmişti. Toplantının ana maddesi, Yuvarlak Masa toplantısına katılacak heyetin seçilmesi olmasına rağmen, bazı üyeler bir takım meselelerin de bahis konusu edilmesi temennisinde bulundular. Meselâ, ortada henüz kapanmayan bir Kırşehir hizipleşmesi vardı. Sonra, aday yoklamaları meselesi başlarına iş açabilirdi. Dışarda bekleyen ve partinin asıl kuvvetini sağlayan İl başkanlarına ne şekilde vaadde bulunulacaktı? Bütün bunların bu toplantıda konuşulması gerekmekteydi. Fakat bu temenni, bilhassa Genel Başkanın koltuğuna pek yakın oturan ve Genel Sekreterlik mevkiini dolduran ak saçlı, yaşlı başlı adam tarafından iltifat görmedi. C. K M. P. nin yeni Genel Sekreteri Abdülhak Kemal Yörük, bütün bu meselelerin' konuşulması için zamanın daha erken olduğu kanısındaydı ve Genel Başkanlarının da kendisi gibi düşündüğünden emindi. Şimdi halledilecek mesele, M. B. K. nin karşısına çıkacak ve muhtemelen ehliyetli bir kadro ile karşılarında yer alacak C. H. P. ekibinden lâf bakımından geri kalmıyacak bir heyetin tesbitiydi.

Toplantıdaki hava birden elektriklendi. Genel Kurul toplantısında bütün meselelerin konuşulabileceği ileri sürüldü. Bunun en ateşli taraftarı, Tahtakılıç manevrasından başarıyla çıkan ve Genel İdare Kuruluna gir-! meyi becerebilen Kadircan Kaflı oldu. Genel Başkan, yerinde hafifçe doğrularak Yuvarlak Masa meselesinin ön plâna alınmasını istedi. O zaman akan sular durdu ve bundan sonra konuşulan tek mevzu bu oldu. İlk olarak M. B. K. nin Yuvarlak Masa toplantısıyla lgili toplantısına katılacak olan heyet seçildi ve neticede yeni Genel Sekreter Abdülhak Kemal Yörükün başkanlığını yapacağı, Fuat Arna, Seyfi Öztürk ve Mustafa Kepirden müteşekkil dört kişilik heyet tesbit edildi. Heyetin tesbitiyle meselelerin en mühimi halledilmiş oluyordu. Bundan sonra iş, Genel Başkanın heyete vereceği direktiflere kalıyordu. Toplantı böylece sona erdi. Zaten saat te 15'e gelmiş bulunuyordu ve boğazına düşkün Bölükbaşının karnı pek acıkmışa benziyordu.

Bölükbaşı mûtadı veçhile karnını iyice bir doyurmak niyetiyle koltuğundan kalktı ve yanında Genel Sekreteri ve mûtemet adamı Abdülhak Kemal Yörük olduğu halde toplantı salonunu terketti. Kapının önünde ellerini ovuşturarak:

"— Yahu, iyi acıktık, karnımızı bir güzel doyuralım" dedi.

Restoran Vaşington istikametine doğru ilerlediler. Bölükbaşı Restoran Vaşingtonun kapısından içeriye bir hışım gibi girerek soldan dördüncü masaya oturdu, biftek, salata ve meyveden ibaret yemeğini büyük bir zevkle yedi.

Bu arada arkadaşlarıyla da sohbetten geri durmadı. Sohbetlerinin konusu C. K. M. P. nin seçimlerdeki şansı idi. Genel Başkan doğrusu hayallerinin pek esiri görünüyordu. Nitekim, iktidara geleceklerini söylüyor da, başka bir şey demiyordu. Ancak bu konuşmalar, 1957 'seçimlerinin arefesinde Ankara Cezaevinin meşhur Hilton koğuşunun yatakları üzerinde yapılan bazı konuşmaları hatırlattı. Bölükbaşı, o ' tarihlerde mevkuf bulunuyordu. "Kesin tetkikler"e dayandığını söylediği tahminlerine göre C. K. M. P. en azından 200 milletvekili çıkaracaktı. Bölükbaşı bu 200 milletvekilinin hangi illerden çıkacağım dahi sıralıyor, Türk milletinin itimadım kendisine ve partisine izhar edeceğinden emin bulunuyordu. Hilton koğuşunun gazeteci sakinlerince tebessümle dinlenen bu sözler, o sıralar Bölükbaşıyı bembe hayallere daldırıyordu. Bölükbaşı, bir gazetecinin "Osman bey, siz kazansanız kazansanız, bir Kırşehiri alırsınız. Oranın da dört milletvekili var" ikazının doğruluğunu ancak neticeleri radyodan duyduğunda anladı

C. K. M. P. bir Kırşehirde kazanmış ve dört milletvekili çıkarmıştı!.

Bir politikacının hayatı

C. K. M. P. nin irikıyım Genel Başkanı Osman Bölükbaşı 1913 yılında Kırşehirin Hacıbektaş kazasında dünyaya geldi. Karacakurt adlı Türkmen aşiretinin bir mensubu olduğu için, çocukluğu pek ihtimam içinde geçti. Babasının Ahmet Ağa oluşu, küçük Osmanın itibar görmesini sağladı. Nitekim, ağalıktan gelme bu itibar Kırşehir havalisinde uzun müddet devam etmiş ve Bölükbaşının siyasi gelişmesinde bir destek olmuştur.

Küçük Osman, küçük yaşta matematiğe merak sardı ve ilkokul çağlarında kafasının bilhassa bu istikamette gelişmesine gayret etti. Nitekim lise tahsilinden sonra hayatına verdiği istikamet o yönde seyretmiştir. Liseden sonra gidilen Yüksek Öğretmen Okulu ve yapılan matematik tahsili hep çocuklukta başlayan bu hesap kitap sevgisinin eseridir. Bölükbaşı, baba nasihati dinleyen nâdir insanlardan biri olduğu için, tahsilini dört başı mâmur yapmağa karar verdi ve İstanbul lisesini bitirdikten sonra Fransaya gitti. Nancy'de, Yüksek Öğretmen Okulunda matematik tahsil etti. Yurda döndüğünde kafasının içi pırıl pırıldı ve rakamlarla doluydu. İlk alınan vazife Bölükbaşının hayalperest mizacı için gerçi pek tatmin edici olmadı ama, gene de müstakbel politikacı bunu hayatında bir basamak telâkki etmesini bildi, Bir taraftan Haydarpaşa lisesinde, ekserisi Anadolu çocuğu olan öğrencilerine matematik ve Astronomi öğretirken, diğer taraftan da Kandilli Rasathanesindeki meşhur Fatin Hocaya asistanlık yapmağa başladı. Bu görevi, memlekette yeni bir politika cereyanının başlamasına kadar sürdü.

bıkıp, usanmadan diyar diyar gezdi ve bu arada konuşma kabiliyetini geliştirdi. Halk içinde uzun bir süre bulunduğu için dertlerini anlıyor ve onlara tesir edebiliyordu. Hususiyeti küfürlü konuşmak ve bol fıkra anlatmaktı.

Bölükbaşının gezileri D. P. nin gelişmesinde büyük rol oynadı. Sadık Aldoğan, da Bölükbaşıyla aynı dâvaya koşulmuştu. İkisi iki yandan D. P. nin kuru lâfa dayanan temeline nefes tüketmeğe başladılar. Güzel konuşuyorlar, nükteler yapıyorlar ve halkı avlıyorlardı. Tabii bu arada potlar da kırılmadı değil. Ne var ki, bu tarz konuşmaları o zamanın D. P. liderleri pek beğendikleri için, Bölükbaşı, lider takımının koltuğunun altından ayrılmaz oldu.

Osman Bölükbaşı ailesi efradıyla

Hayaller âleminden sesler

1945 yılında girişilen ve demokratik hayat adı verilen bu cereyanın ilk mücahitlerinden biri olacağım • zamanlar Bölükbaşı hatırından bile geçirmiyordu. Hâdiseler Bölükbaşı lehinde inkişaf etti ve bu, dost meclislerinin mukallit matematikçisi günün birinde kendisini siyaset denizinin ortasında buluverdi. O sıralarda D. P. kurulmuş ve yem kıymetler ortaya atmaya başlamıştı. Bölükbaşı bu yeni kıymetlerden biri olmak şerefine mazhar oldu. D. P. nin ilk müfettişlerinden biri de, Kırşehirin meşhur Karacakurt aşireti af alarmdan Ahmet Ağanın oğlu Osman Bölükbaşıydı. Genç Bölükbaşı oldukça kuvvetli ve sağlam yapılı olduğundan,

1946 seçimlerinin C. H. P. tarafından kazanılması Bölükbaşı için yeni bir gelişme vesilesi teşkil etti. D. P. nin kazanamayan adaylarından olduğu için, şimdi daha fazla gayret gösteriyordu. Bu gayret 1947 yılına kadar devam edebildi. Fazla şiddete mütemayil Bölükbaşı artık kendisinde liderlik vasıfları da vehmetmeğe başladığı için olacak, pek fazla emek verdiği D. P. ocağından o yıl ayrıldı ve arkadaşlarıyla Millet Partisini kur» du. Bundan sonra sabık matematik öğretmeninin siyasi hayatı gittikçe gerilen bir tansiyon içinde gelişti.

Akıl İçin Yol Birdir

Günler, hattâ bir **kaç** hafta var ki, asıl adından ziyade Son Kuyruk diye meşhur gazetenin birinci sayfasının ait yarısında bir rakkam görmeye alışık olanlar buttu her gün göremiyorlar. Necip Fazıl -Peyami Safa ekolünün, mürşitlerden birinin kapana kıstırılması, diğerinin Allahın rahmetine kavuşması üzerine sahayı boş bulup fırlayıveren iki tın-tın çömezi tarafından çıkarılan gazete, tıpkı bir zamanlar Büyük Doğunun başına geldiği gibi, bir tiraj yüksekliği ile karşılaşınca bir gün evvelki baskı miktarım ilâna başlamıştı. Hürriyetin senelerdir yaptığı şekilde.. **Ama** şimdi caka, pek hazin şekilde bozulmuş bulunuyor. Nitekim, Hürriyetin alt yarısında tiraj hep ilân olunurken, çömezlerin Son Kuyruğunda de bir ses, ne bir nefes! Sâdece, gittikçe düşü* rülen tiraja rağmen bayilerde gittikçe yükselen bir iade dağı.. Bir de açıkgözlük: Bir gün çok basıp onu ilân etmek! **Eee,** mukadder âkibet!

Sen Kuyruğun, ilk günler bir kuyruklu yıldız gibi göz kamaştırması bir takım kimseleri şaşırtmış olabilir. Her halde, hadiselerin seyrini senelerdir dikkâtle tâkip edenleri değil. Nitekim bu mecmua, Büyük Doğunun da bir zamanlar eline ne kadar kâğıt geçerse o kadar bastığını, fakat sermayesi yalan, küfür, sansasyon merakı ve muhayyel skandaller olan varakparelerin pek kısa zamanda ölmeye mahkûm bulunduğunu hatırlatmıştı.. Sürümün e yoldan temin edildiğine dair. bizde bir inanç yok değildir. Çok kimse sonar ki, gazeteler muhalefet yapınca satar. Hayâl! Gazeteler, okuyucu okuyacak bir şey buldukça Ve itinayla hazırlandıkça satar. İşte, hiç muhalefet yapmayan Hürriyet! Senelerdir, bütün tiraj rekorlarını elinde tutuyor, Nitekim ölüm çanının şimdi, süpermürşitli ekolün yeni organı için çalmış olması bu teşhisi doğrulamıştır. Bir gazete ki film fikir değildir, türkçesi türkçe değildir, tertibi tertip değildir. Bir gazete ki fikriyatını, elifi görünce mertek sanan, buna mukabil kendini âllâme-i cihan sayacak derecede boş, bütün kültürü "üstad"larının fikir kırıntılarından ibaret, ağızdan dolmuş tüfeği andıran bir heveskâr yapacak. Bir gazete ki, her sayısında mütevazi bir ilkokul öğretmeni bir sınıf dolusu öğrenciyi ikmale bıraktırmaya yetecek gramer ve imlâ hatası bulacak. Bir gazete ki, tertibi en müptedi mürettibin tezgâh başında bağladığı gazetenin **ter**tininden acemice olacak. Sonra da, bu gazete 1961 Türkiyesinde, uzun bir süre satacak.. Son Kuyruğun başına gelenler, buna imkân bulunmadığının açık delilidir.

Şimdi çömezler, varsınlar başlarını kuma sokup gizlenmeye çalışsınlar. Fiyaka yapacağız derken bir çuval inciri berbat etmiş bulunmaları ve pek kısa süren bir tiraj saltanatını müteakip çarkın üstünde suyunu boşaltmış bir boş kova gibi pat diye yere oturuvermeleri umumi efkârdan nasiplerine sâdece kahkahaların düştüğünün **pek** açık delilini teşkil etmiştir.

Herkesin ciddi ciddi yürüdüğü bir sokağa, her önüne gelene dilini çıkarıp nanik yapan, oraya buraya tükrük atan bir adam fırladı mı, ona elbette ki önce bakılır. Sonra da, omuz silkip geçilir.

Tirajdan ne haber, çömezler?

Son Havadis gazetesinde tirajı gösteren boş köşe

Yeller eser ol saltanatın yerinde

1956 seçimleriyle D, P iktidara geçince, Bölükbaşı pişmanlık yaşlarını kimseye göstermedi ve mücadeleyi bu defa aynı safta çarpıştığı eski ideâl arkadaşlarına karşı açtı. Ama, C. H. P. ye hücumu en kritik günler» de dahi unutmadı, ihmal etmedi. Millet Partisinin Meclisteki tek temsilcisi olduğu için, mücadele de hayli zor oluyordu. Bunun için yeni bir taktik keşfetmekte gecikmedi. Mütemadiyen gazete karıştırdı ve Demokrat liderlerin muhalefet yıllarında ettikleri vaadleri vesikalar halinde topladı. Her kürsüye yanında Bir bavul veya çanta dolusu vesika ile çıkıyor, bunları nüktelerle halka anlatıyordu. Nitekim, taktiği kısa zaman» da meyvalarını vermeğe başladı. "İktidara duman attıran adam" sıfatına, artık hak kazanmıştı. Ne var ki bu arada bazı meselelerden dolayı Millet Partisi kapatıldı, Bölkbaşının partisi bu defa cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla siyasî faaliyetine devam etti. Bu, fâaliyetin semerelerini Bölükbaşı, Kırşehirde sâdece kendisini değil, partisini de kazandırmak suretiyle topladı. İktidarın bu başarıya karşı azizliği, Kirşehiri kaza yapmak oldu. Bütün bunlar Bölükbaşıya halk arasında şöhret kazandırmakla kalmadı, onu zaman saman kahraman dahi yaptı.

işte Bölükbaşının başarılı devresi bundan sonradır. 1954'den 1957'ye kadar iyi mücadele etti.1957 seçimlerinin neticesi Bölükbaşı ve partisi için pek değişik olmadı. Ne var ki bu defa B. M, M. fide kuvvetli Bir Muhalefet vardı ve Bölükbaşı da bu -Muhalefetin yanı başında vazifesine devam ediyordu.

c. H. p. yanında D. P, ye. onun müstebit liderlerine cihat açan Bölükbaşının bu defaki mücadelesi 27 Mayıs 1960 sabahına kadar sürdü.

Değişen adam

Bundan sonra Bölükbaşının siyasi hayatında bir değişme vuku buldu. 27 Mayıstan sonra, evvelce mücadele ettiklerinin savunmasına geçince itibarı birden azaldı. 1946 Demokratlarına sahip olmak gayretleri Bölükbaşının ve partisinin tek gayesi haline gelmişti. İrikıyım liderin bütün arzusu iktidar koltuğuna oturmaktı. Sunun için 27 Mayıstan önce düşük iktidara karşı yaptığı mücadeleyi bile inkârdan çekinmedi ve D. P li avında ilk bayrağı açtı.

Bölükbaşı, D. P. kapatıldıktan sonra bir süre, arzusuyla yandığı sehhar iktidarın nihayet gelip C. K. M. P. nin kucağına oturduğu hayaliyle yaşadı. Bu hayal, 1957 arefesinde Hiltonda beslenen hayalden de tatlıydı. D. P. nin 4,5 milyon oyu Bölükbaşının torbasına girecek, onu memleketin başına getirecekti. Torbanın bir

Bölükbaşı bir kongrede konuşuyor
Konuşup söylememe marifeti

an evvel dolmasına yardımcı olacağı ümidiyle Bölükbaşı Demokratlara kur yapan ilk lider oldu. Bu sırada kurulan Kudret biraz fazla satmaya başlayınca -bir ara Son Havadisin sattığı gibi- Bölükbaşı büsbütün ümitlendi. O tarihlerde memleketin müstakbel idarecisi gibi dolaşıyor o tavırları takmıyordu. Ancak yeni yani partnerin kurulması ve boynuzun kulağı kısa zamanda geçivermesi iri kıyım liderin kulağına kar suyu kaçırhıakta gecikmedi. Kudretin satışı da düşüverince -şimdi Sön Havadisinkinin düşmesi gibi- evdeki hesabın pek çarşıya uymadığı, görüldü.

Bölükbaşı, ilk önce hayallerinde şu tenzilatı yaptı: İktidar değil ama, Ana Muhalefet Partisi C. K. M. P. ye müyesser olacaktı. Fakat, bilhassa A. P. nin D. P. mirascısı olma yolundaki adımları C. K. M. P. yi eski kavruk halinde bırakıverdi.

Bir partinin şansı

Siyasi hayatı pek zikzaklı geçen Osman Bölükbaşının lideri bulunduğu C.K.M.P., bugünlerde nazarların üzerine yöneldiği bir partidir. Seçim arefesinde iktidar türküleri çağıran Bölükbaşının kavruk partisinin kurulduğu günden bu yana arpa boyu yol gittiği malûmdur. Din istismarcılığına tâviz vermiş olması gerçi bazı havalilerde şans ibresini başarı istikametine sevketmistir ama, bu, devede kulak mesabesindedir. C.K.M.P. nin asıl derdi, teşkilât meselesidir. Bir defa, yıllarca önce kurulmuş olmasına rağmen halen Doğu, Güneydoğu ve Güney illerinin çoğunda teşkilâtı dahi yoktur. Diyarbakır. İsparta, Kars; İzmir, Siirt gibi illerde ise teşkilâtı yarım yamalak tır.

C.H.P. nin mütehassıs elemanlarının 1957 seçimlerinden çıkardıkları neticelere, bakınca, C.K.M.P. nin ve onun irikıyım liderinin hayal Aleminde yaşadığını anlamak işten bile değildir. Bu hesaba göre, Niabî Temsil sisteminin uygulanacağı önümüzdeki seçimlerde C.K.M.P. nin çıkaracağı milletvekili sayısı 25-50 civarında olacaktır. Bu da şu illerden çıkabilecektir: Afyon, Ankara, Çankırı, Çorum, Erzurum, İstanbul, Kastamonu, Kırşehir, Konya Kütahya, Maraş, Nevşehir, Niğde. Bu tahminler, 1957 seçimlerine iştirak eden bütün partilerin aklıkları oy nispetleri dikkate alınarak yapılmıştır.

Ciddi tetkikler göstermektedir ki, C.K.M.P. sadece Karedeniz illerinde ve Orta Anadoluda D.P. oylarının bir kısmını alabilecektir. Batıda ve Doğuda hiç bir şansı yoktur. C.H.P. nin pek çok gerisinde kalacağı gibi, A.P. tarafından da mutlak surette geçilecektir. Tahminler, Y.T. P. den dahi geri kalacağını göstermektedir.

Kavruk kalmanın bir ciddi sebebini, C.K.M.P. liler lider Bölükbaşıda görmektedirler. Tamamile egosantrik, kendine müteveccih ve kendini dünyanın merkezi sayan bir karaktere sahip Bölükbaşı, partisinde sâdece prototipi kendisi olan tipleri toplamaktadır, O kadar ki, C.K.M.P. nin Bölükbaşılar Partisi olduğunu söylemek kabildir. Zaten, irikıyım liderin liderliğinin münakaşa konusu olması da bu gerçek pek çok C.K. M.P. li tarafından görüldüğü içindir. Ancak, seçimlerde uğranılacak hezimetten önce cerbezeli Bölükbaşının postu rakiplerine kaptırması pek bahis konusu değildir.

Bölükbaşı hususi hayatında son derece uysal bir kimsedir. Basına vurulup lokmasını elinden almak isten bile değildir. Fakat siyaset hayatında pek hassasiyet göstermektedir. Meşhur "müsaade buyrun"larıyla başlayan nutuklarında kimseye söz hakkı tanımaz. Partisi içinde tam bir hükümranlık tesis edebilmiş nâdir politikacılardan birisidir. İki kızı, bir oğlu Vardır. Kızlarından küçüğünün adı Hürriyet, büyüğününki Fatma Güldür. Oğlunun adı ise Ahmet Denizdir. Bölükbaşı, Hürriyetten çok Denizi sever.

Bölükbaşının en büyük derdi, bu çapta bir lider okluğu halde bir türlü ciddiye alınmaması ve hiç kimsenin kendisine, İnönüye yapılan muameleyi yapmamasıdır. Bu dert irikıyım lideri zaman zaman gerçekten komik durumlara düşürmektedir.

Osman Bölükbaşı
Zikzak dolu bir adam

ZABITA

Gangster Necdet Elmas

Kapana giren fare

Soyguncular

Kovalamaca

Eski, ahşap evin sokağa bakan odalarından birinin bir köşesindeki yatakta yatmakta olan genç adam birden irkildi, heyecanla yerinden fırlayarak pencerenin önüne yaklaştı ve dışardan gelen sese kulak verdi. Evin birkaç adım ötesinde kalabalık bir polis grubu bulunmaktaydı. İçlerinden en iri yapılı olanı bir defa daha silâhının emniyet mandalım yokladı ve sonra seslendi:

"— Necdet, teslim ol! Kaçamazsın, etrafın sanlıdır!"

Ses, ahşap evin duvarlarım yaladı ve birden ortalıkta bir sükût dalgası dolaştı. Pencerenin pervazım siper alan uzun boylu, oldukça yakışıklı genç adam bir an tereddüt etti. Sonra masanın üzerinde duran sten tabancaya uzandı ve emniyet mandalım aşağıya indirirken dışarıya cevap verdi:

"— Teslim olmıyacağım! Ben polise teslim olmam! Yaklaşmayın, yakarım!"

Polis grubu bir an geriledi, fakat son ikaz bir defa daha yapıldı:

"— Etrafın sarılıdır! Mücadelen fayda vermez!"

İçerdeki adam az ilerisindeki arkadaşına baktı, sonra bağırdı:

"— Son defa söylüyorum, ben polise teslim olmam! Albaya söyleyin, o gelsin beni teslim alsın!"

Bundan sonra her iki taraftan da ses seda kesildi ve polis çemberi daha da daraltıldı. Bir yandan da İstanbul Emniyet Müdürü Kurmay Albay Necati İşçene haber iletildi.

Hadise, bitirdiğimiz haftanın ikinci yarısında, perşembe günü, Darıcada cereyan ediyordu. Ahşap evde polis tarafından kıstırılanlar, oniki günlük mâceranın dumanı tüten kahramanı, banka soyguncusu, gangster taslağı Necdet Elmas ve soygun arkadaşı Necdet Sinkildi, Yakalanmasından oniki gün evvel son derece mâhirane bir şekilde İş Bankasının Kazlıçeşme şubesini soyan ve 165 bin lirayı torbasına doldurup kaçan Necdet Elmas ile arkadaşının takibi ve yakalanması tam Amerikan filmlerini hatırlatır bir hava içinde cereyan etti. Necdet Elmas bu beklenmedik baskım doğrusu tam bir soğukkanlılıkla karşıladı ve bir kahraman edasıyla Kurmay Albay Necati İşçene teslim oldu. Dışarıya Albay İşçen ile kolkola çıkan gangster Elmasın hali görülmeğe değerdi. Üzerinde gri bir pantaon ve uzun kollu gri bir gömlek vardı. Traşı uzamış olmasına rağmen yakışıklılığından pek bir şey kaybetmemişti. Polislerle kucaklaştı ve:

"— Ben yıllarca kanunsuz yaşadım. Fakat kanunlara saygım, polislere hürmetim vardır. Sizi yordum. Özür dilerim" diyerek polislerin gönlünü aldı.

Sonra polis otomobilleriyle yola çıkıldı. Haber basın tarafından dakikasına duyulduğu için, gazeteciler de arkadan geliyorlardı. Yolculuk İstanbul Emniyet Müdürlüğüne kadar sürdü. Elmas burada pek ihtimam gördü ve hemen oracıkta Salem sigarasını tüttüre tüttüre bir basın toplantısı yaptı. Elmasın basın toplantısı pek enteresan oldu. Zira otomobil hırsızı ve banka soyguncusu pek güzel konuşuyordu. Nitekim basın mensuplarının da gönlünü almasını bildi ve söze:

"— Basma medyunu şükranım" diye başladı.

Onun bu sözleri, ilgiyi üzerine çekmesine yetmişti. Sonra da soygunu nasıl yaptığını açıklıyarak, suçu cemiyetin üzerine yıktı ve hareketlerinin sebebini Ur kine bağladı. Tabii bu sebep pek inandırıcı olmadı.

Necdet Elmas mâcerasını nakletikten sonra, polisler kendisine hazırladıkları yemeği verdiler, izaz ve ikramda kusur etmediler. Ertesi gün bir tatbikat yapılacak ve hadise, mahallinde tespit edilecekti. O gece İstanbul Emniyet Müdürlüğünün telefonları bol bol işledi ve Elmasın sıhhati soruldu. Gangsterin sıhhatiyle ilgilenenlerin pek çoğunu kadınlar teşkil ediyordu. Haftanın sonundaki cuma günü Elmas muhafaza altında Kazlıçeşmeye götürüldü ve soygun hadisesi tekrar ettirildi. Necdet Elmas büyük bir umursamazlık içinde soygunu boş sten tabanca ile tekrarladı ve sonra ellerini kelepçeye uzattı.

CEMİYET

Orta boylu, saçları hayli azalmış genç adam, geride kalan haftanın içinde bir gün teleks bandının üzerine iyice eğilerek banttaki iri harflerden meydana gelen kocaman cümleyi bir anda okudu ve sonra arkasına dönerek:

"—Eyvah, Mesudu da kaybettik" dedi.

Bu sırada teleksin öbür tarafındaki banda acı haberin tafsilâtı kaydedilmeğe başladı. Orta boylu, saçları hayli azalmış genç adam, Ulus gazetesi muhabiri Cenap Çetineldi. Teleksten gelen haber, gazeteci Mesut Özdemirin yatmakta bulunduğu hastanede hayata veda ettiğini bildiriyordu. Çetinelin teleksin başından kalkmasıyla, haber süratle başkentte yayıldı. Telefonlar işledi. Fakat bu otuz yaşındaki acar gazetecinin ölüm haberine inanılmak istenmedi. Ne yazık ki haber doğruydu. Bir müddet evvel patronlarının gadrine uğrayarak işinden çıkarılan ve arkadaşlarının hakları için mücadeleye atılan sevimli Özdemir, uzun zamandır ciğerlerini kemiren menhus hastalığa nihayet boyun eğmişti.

Basın, Özdemirin dirisine göstermediği kadirşinaslığı ölüsüne, hem de tebrike şâyan bir şekilde gösterdi, Bâbıâlide Özdemirin dostlarının pek çok olduğu ölüm haberinden sonra anlaşıldı.

Özdemir, bitirdiğimiz haftanın ortalarında bir gün, arkadaşlarının omuzları üzerinde toprağa verildi. Geride kalan dostluk, iyilik ve tertemiz bir meslek hatırasıydı. Babıâli muhakkak ki Özdemirin acısını pek geç unutacaktır.

Mesut Özdemirin tabuta

Elveda dostlar !

Dinleyiciler.

Davetiye peşinde

Bitirdiğimiz haftanın içinde, Heybeliadadaki ziyadesiyle meş-ur Panorama Otelinin sakinlerine pek çok dost, ahbap müracaatı yapıldı. D.P. mesullerinin kaderini dudaklarının ucunda tutan Panorama Oteli sakinleri, haftalardır içine daldıkları dosyalardan ballarını her kaldırışta kendilerinden bir şeyler bekleyen gözlerle karşılaştılar. Aldıkları mektupların çoğu da aynı yolda taleplerle doluydu. Hayır, muhakemeyle alâkalı bir husus bahis konusu değildi. O vadide hiç kimse ufacık bir ümit dahi beslemiyor, Panorama Oteli sakinlerinin ne derece titiz olduğunu herkes biliyordu. İstenilen, 15 Eylül celsesi için giriş kartıydı.

Hakikaten, bir süredir sâdece Panorama Oteli sakinleri değil, Dolmabahçedeki İrtibat Bürosunun mesulleri ve idarecileri, İstanbul Valisi, büyük rütbeli komutanlar, M.B.K. üyeleri, âdeta akla gelen herkes bir tazyikin altındadır. Binler ve binlerle insan, o tarihî celsede hazır bulunabilmek için can atmakta ve çalmadık kapı bırakmamaktadır.

Halbuki, o celsenin dinleyicilerle alâkalı tarafı hakkında henüz kesin bir karar alınmış değildir. Son celsede olduğu gibi, bütün dâvaların sanıkları duruşmada hazır bulunacaklarından umumiyetle sanık yakınlarına ayrılan D bloku gene kaldırılacak ve Oraya da sandalyalar konularak küçük dâvaların suçluları veya tahliye edilmiş sanıkları oturtulacaktır. Buna mukabil A, B ve C bloklarına dinleyici alınacaktır.

Bitirdiğimiz hafta İrtibat Bürosu, gazetelere bir haber saldı. Gazetecilere duruşmaların başında verilmiş olan kartlar değiştirilecekti. Eski kartlar alınacak, yerine yenileri verilecekti ve bu muamelenin 8 Eylül tarihine kadar bitirilmesi gerekiyordu. Üstelik, yedek kartlar da kaldırılıyordu ve her gazete veya dergi için tek kişilik kontenjan tanınıyordu Bunun sebebi, salonda kaç kişilik yer bulunduğunun Kati şekilde tesbiti arzusudur. Bu tesbit olunduktan ve alâkalıların yerleri ayrıldıktan sonra 15 Eylül günü Yassıadaya kimlerin, ne şekilde gidebilecekleri ilân olunacaktır.

Düşünülen başka bir husus, sanık yakınlarını almanın doğru olup olmayacağıdır. Sanık yakınlarının heyecanlanarak veya kendilerini küçük hislere kaptırarak orada bir takım taşkınlıklar yapmaları ihtimali göz Önünde tutulmaktadır. Sanık yakınlarının ekserisi kadın olduklarından ve şimdiye kadarki duruşmalarda bunların bir kısmı pek kötü not almış bulunduklarından bunlar muhtemelen karar celsesinde Yassıadaya sokulmayacaklardır.

Heybeliadada Panorama oteli

Mihrak

Kabarık dosyalar

Herkes bir davetiyenin peşinde koşadursun, Panorama Otelinin sakinleri bitirdiğimiz hafta boyunca kesif faaliyetlerine aralıksız devam ettiler. Her sanığın durumu ayrı ayrı incelenirken bazı müşterek taraflar da tesbit edilmekte ve esbab-ı mucibeli kararın hazırlıkları süratle yürütülmektedir: Hakimler kendi aralarında işbirliği yapmışlardır Ve plânlı şekilde çalışmaktadırlar. Şahıslar hakkındaki kararlar umumi heyet halinde toplanılarak verilmekte, fakat redaksiyon bahsinde hazırlanan metinler üzerinde fikir teatisinde bulunularak gerekli rötuşlar yapılmaktadır. Zaten, bir düzine adam boyunu çoktan aşmış olan dosyaların arasından başka türlü çıkmak imkânı yoktur. Allahtan ki, Anayasa Dâvasının dışındaki dâvalara ait kararlar duruşmaların tonunda verilmiştir ve onlar üzerinde rötuşu gerektiren cihet yoktur. Tabii, bu arada müracaatlar yapılmamış değildir ama, onlar usûlen tetkike alınmış, ancak hiç biri hakkında tevsii tahkikatı gerektiren bir hususun olmadığı açıklanmıştır.

İnfaz, idam cezaları hariç, kararların tefhimiyle birlikte başlayacaktır. Hapis cezası yemiş Sanıklar, normal hapishanelere gruplar halinde sevkedilecekler ve başka mahkûmlarla birlikte yatacaklardır. Bir hapishanenin Yassıada suçlularına tahsisi bîr ara hatırdan geçirilmişse de, sonradan vaz geçilmiştir. Sanıklar. bütün hapishaneler arasında taksim edilecek, fakat milletvekili bulundukları bölgeye verilmemeleri hususuna dikkat edilecektir. Divan bazı idam kararlan verdiği takdirde, bunlar M.B.K. ne iktiran edecektir. M.B.K, bu hususta henüz bir görüşme yapmamış olmakla beraber, üyeleri zihnen hazır haldedir. Komitenin yetkisi, idam cezasının infaz edilip edilmemesine inhisar etmektedir. Elbette ki bir af yetkisi bahis konusu değildir. İnfaz uygun görülmediği takdirde ceza ancak müebbet hapse veya sürgüne çevrilebilecektir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Tito - Burgiba - Nkrumah - Nehru - Nâsır

Üçüncü, kuvvet

Sovyetler

Krutçefin bombası

Sovyetlerin Berlin ile ilgili 3 Ağustos tarihli notalarına Batılıların verecekleri cevap hazırlanadursun, bitirdiğimiz hafta içinde Krutçef üstüste gelen teşebbüslerle bu cevabı hızlandırmak ister gibi davrandı. Doğu-Batı Berlin hududunun komünistler tarafından kapatılması Berlin ablukası mânasını tazammun etmediği ve bu bakımdan, büyük heyecan uyandırmış gibi göründüğü halde, Batılılarca pek mühim telâkki edilmediği için, Sovyet Başbakanı Batı Şerlini Batı Almanyaya bağlayan hava koridorları meselesine el attı. Batılıların bu koridorlardan faydalanarak Batı Berline bir takım sabotajcıları taşıdıklarım, bunun bir tahrik teşkil ettiğini ileri sürdü. Hava koridorları 948-49 Berlin ablukası sırasında dahi münakaşa konusu olmamıştı. O zaman tıkanan kanallara, kara ve demir yollarına mukabil bu hava koridorları serbest kalmış ve Batı Berlinlileri bir kış beslemek mümkün olmuştu. Krutçef son teşebbüsü ile muhtemel bir Berlin ablukasında bu kere hava koridorlarından faydalanmanın da bahis konusu olamıyacağını ima ederek durumun vahametini belirtiyordu. Tabiatile bu hayli heyecan uyandırdı ve Batılıların alelusul protestolarına konu teşkil etti.

Fakat Sovyet Rusya Başbakanı. Batılıları, kendi seçeceği şartlar altında müzakere masasına bir an evvel oturtmak için bu kadarla yetinmiyecekti. Nitekim kısa bir zaman sonra, Sovyet Rusya silâhlı kuvvetlerinde terhis zamanı gelen bir kısım er, assubay ve yedek subayların terhislerinin durdurulduğu bildirildi. Bu kararı da Krutçefin son bombası tâkip etti: Tass ajansı 30 Ağustos gecesi geç vakit Sovyetlerin nükleer silâh denemelerine tekrar başlamak kararım vermiş olduklarını bildiriyordu. Ajans bu kararı bildirmekle kalmıyor, aynı zamanda çeşitli bomba adları ve bunları taşıyacak füzeler hakkında tafsilât vererek oldukça ağır, fakat o nisbette kaba ve beceriksiz tehditler de savuruyordu. Beceriksiz tehdit, çünkü bu suretle Sovyetler belki dünya umumi efkârının bazı kesimleri üzerinde bir dehşet uyandırıyorlardı, fakat yine bu suretle aynı kesimleri aleyhlerine çeviriyorlar ve başta Amerika olmak üzere Batılıları büyük bir mesuliyetin yükünden kurtarmış oluyorlardı. Bu, Krutçefin stili değildi. Belli ki Sovyet Başbakanı bu sefer de bir kere daha üzerinden hiç eksilmeyen "Stalinci" sert siyaset taraftarlarına boyun eğmek zorunda' kalıyordu.

İlk hedef: Tarafsızlar

Tass ajansı Sovyet Rusyanın nükleer silâh denemelerine tekrar başlamak kararını bildirirken, buna sebep olarak birkaç madde sıralamakta idi. Evvelâ NATO'nun "mütecaviz" siyasetinden bahsediliyor, Fransanın denemelere devam etmekte olduğu kaydediliyor ve nihayet Birleşik Amerikanın yer altı denemelerine başlamak için hazırlıkta bulunduğu Heri sürülüyordu. Bu son iddiada hakikat payı yok değildir. Cenevredeki müzakereler uzayıp gittikçe Amerikanın tek taraflı olarak deneme yapmamak kararının da artık tatbikine devam edilemiyeceği seâhiyetli ağızlardan ifade edilmekte ve Başkan Kennedy'ye bu yolda bir çok telkin ve tavsiyelerde bulunulmakta idi. Gerçekten, Cenevre üçlü müzakereleri geçen Marttan beri adamakıllı çıkmaza girmiş bulunuyordu. Sovyetler kontrol işinde kabul edilemiyecek. şartlar ileri sürdükten sonra, nükleer denemeleri durdurma müzakerelerini umumi silâhsızlanma müzakereleri çerçevesine almak gibi bu zamana kadar olan tutumlarının tam tersine sapmışlardı. Umumi silâhsızlanma müzakerelerinin hazırlığı ise fasılalarla Washington ve Moskovada devam ediyor, fakat nereye kadar ilerlendiği bilinmiyordu. Ancak bu hazırlık müzakerelerine Eylül bidayetinde tekrar başlanacağına dair yapılan açıklama durumun pek de o derece ümitsiz olmadığım düşündürmüş, hattâ gelecek Batı-Doğu müzakerelerinin bu zemin üzerinde cereyan edeceği, etmesi lâzım geldiği hakkında yaygın bir kanaat de ortaya çıkmıştı.

Bu hava içinde Batılılar nükleer denemeleri durdurma konuşmalarını çıkmazdan kurtarmak için son bir hamle yaptılar. Cenevredeki Amerikan delegesi 29 Ağustosta yeni teklifler sundu. Sovyet delegesi ise bunları incelemeye bile lüzum görmedi. Bu şartlar dahilinde Amerika için ağır bir mesuliyet yüklenmenin saati gelmiş gibiydi. Başkan Kennedy çeşitli tesirler ve mülâhazalarla, tabii en başta savunma ve güvenlik mülâhazası ile nükleer silâh denemelerine tekrar başlamak emrini vermek zorunda kalacaktı. Bu, bir gün, hattâ saat meselesiydi denebilir. Bu suretle Amerika güvenlik zaruretleini karşılayacak, fakat öte yandan jütün dünyada zincirleme bir menfi reaksiyonun yıldırımlarına mâruz kalacaktı.

İşte tam bu sırada Krutçef imdada yetişmiş ve Sovyetlerin nükleer silâh denemelerine başlamak kararını ilân ederek Amerikayı bir büyük

dertten kurtarmıştır. Şimdi atmosferi bugünkü ve gelecek nesillere tehlikeli olacak şekilde zehirlemek, silahlanmaya hız vermek, dünyayı âkibeti meçhul bir mâceraya sürüklemek mesuliyeti Sovyet Rusyanındır. Hem de Krutçef bu mesuliyeti tarafsız memleketler devlet ve hükümet başkanlarının Belgradda toplandıkları bir sırada, âdeta onlara, bu mevzuda en hassas olan liderlere meydan okurcasına yüklenmekten çekinmemiştir.

Tarafsızlar ne konuşacaklar?

Uzun hazırlıklardan sonra 24 tarafsız devletin iştiraki ve iki memleketin müşahitlerinin huzuru ile Belgradda toplanan tarafsızların müşterek bir vasıfları yoktur. Tito, Kasır ve Nehrunun her zaman aynı istikamette olmayan tesirleri altında kalacağı şüphesiz bulunan bu topluluğun şimdilik formül halinde meydana çıkarabildiği ilkeler büyük devletlerle askeri paktlara girmemek, büyük devletlere askerî üs vermemek, sömürgelerin kurtuluş savaşlarını faal şekilde desteklemek gibi birkaç cümle ile ifade edilebilen sloganlardır. Bununla beraber dünya nüfusunun mühim bir kısmını teşkil eden bu "İyi niyetli memleketler" konferansına Batı da, Doğu da aynı derecede ehemmiyet vermekteydi. Konferansın Doğu veya Batı sömürgeciliğini hedef ittihaz etmemek kararı Sovyetleri sinirlendirmişti. Moskova bu teşebbüsü bir ayrılık, hattâ kendisine karşı düşmanca bir tavır saymaya meyyaldi. Öte yandan konferansa katılanların en ileri gelenleri Berlin ve Almanya meselesindeki görüşleri yüzünden Batılılara endişe vermekten hali kalmıyorlardı. Hattâ yine bu konferansın gündeminin başlıca maddelerinden biri olarak ele alacağı silâhsızlanma meselesinde Krutçefin topyekûn ve umumi silâhsızlanma şeklinde ortaya attığı paradoksal formüle meyletmesinden de korkuluyordu. Herhalde Batılıların tarafsızlar konferansı ile ilgili endişeleri ümitlerinden fazlaydı. Şimdi, tereddütsüz söylenebilir ki Krutçefin, ne gibi mucip sebepler olursa olsun, nükleer denemelere tekrar başlamak kararı, durumu hissedilir şekilde değiştirmiştir. Sömürge meseleleri gibi Berlin ve Almanya meselesi de, üç sene atom infilâklerinin radyoaktivitesinden masun kalmış olan dünyanın şimdi tekrar bu tehlikeye mâruz kalması ve bir atom savası uçurumunun kenarına gelmesi, buna da Sovyetlerin sebep olması keyfiyeti yanında önemlerinden, en azdan aktüalitelerinden çok şey kaybedeceklerdir.

Brezilya

İhtilâlden ihtilâle

Yedi yıl evvel, 24 Ağustos 1954'de Brezilyanın diktatör Başkanı Getulio Vargas intihar etmişti. Yedi yıl sonra, bir gün farkla, 25 Ağustos 1961'de ise Brezilya Cumhurbaşkanı Janio Quadros istifasını verdi. Bu istifa dünyanın en garip istifalarından biridir. Başkan, gerici ve karanlık kuvvetlerle mücadelesinde mağlûp olduğu için çekildiğini bildirmekteydi. Halbuki Quadros daha bu yılın başında Brezilya seçim tarihinde görülmemiş bir ezici çoğunlukla işbasına gelmiştir. Bu gerici ve karanlık kuvvetler diye bahsettiği şeyler neler dir? Nasıl müessir olmuşlardır? Quadros'un memleketi terkettiği sırada söylediği sözlerden ve göz yaşlarından anlaşılıyordu ki kendisi zorlanmıştır. Ayrılışı bir fantezi, bir kapris değildir.

Başkan Quadros'un seçim kampanyasında rumzu bir süpürge idi. Memleketi bütün pisliklerden temizliyeceğim diyordu. İrtişa ile, ahlâksızlıkla, ataletle mücadele edeceğim diyordu. Memurların işlerini tam mânasile görmelerini sağlıyacağım, lüzumsuz masraflara, vurgunlara, iltimas ve nüfuz ticaretine paydos diyeceğim diyordu.

Quadros seçim kampanyasında bu mealdaki nutuklarını söylerken, kendilerini çok alkışlayan bir adam vardı: Lacerda. Bu adam diktatör Vargas'ın istifasında ve intiharında en büyük rolü oynamıştı. Çok darplı bir polemist olan Lacerda o zaman komünist idi. Şimdi ise Başkan Quadros'u istifaya zorlamıştı. Sebep olarak da Quados'un komünizme mey letmesini gösteriyordu. Başkan Quadros, Fidel Castro'yu desteklemiş ve onun Ekonomi Bakam Che Guevera'ya Brezilyanın en büyük nişanını vermişti. Guanabara Eyaleti valisi olan Lacerda ise buna karşılık Castro'nun en büyük düşmanı Varone'e Rio de Janeiro şehrinin anahtarını teslim etti. Lacerda diğer taraftan Başkan Quadros'u diktatörlüğe gitmekle ittiham ediyordu. Gerçi Başkan bu konuda bazı teşebbüslere geçmiş, Kongrenin yetkilerini daraltmayı düşünmüştü. Fakat, bütün bunlar hakiki sebepler miydi?

Yanlış hesap

Quadros iktidara gelince, diğer icraat meyanında Sovyet Rusya ile 14 seneden beri kesik olan münasebetleri yenilemiş ve umumiyetle komünist âleme karşı düşmanca olmayan bir tavır takınmıştı. Fakat Quadros'u asıl yıkan sebep partileri ve partiler yolu ile idame olunan menfaatleri hırpalaması olmuştur. Bu konuda Başkan kuvvet ve imkânlarım iyi hesaplıyamamış görünmektedir. Quadros'u devirenler ise, normal olarak onun yerine yardımcısının Goulart'ın çok daha sola meyyal bir adam olduğunu unutmuş ve Goulart kabul edilmediği takdirde -ki Ordunun Goulart'ı istemediği anlaşılmaktadır- çok tehlikeli karışıklıkların çıkabileceğini hesaplıyamamış görünmektedir. Daha şimdiden Lacerda'nın istifa haberi yanlışlıkların süratle anlaşılmaya başladığını göstermektedir.

Quadros memleket nizamım meşruiyet içinde değiştirmek istemiştir. Ne derece sağa veya sola kaymış olduğunu düşünmeden, kimleri tedirgin edeceğini anlayıp dinlemeden bu yola girmiştir. Halbuki işte, birçok misalden sonra bir misal daha göstermektedir ki, ihtilâlsiz nizam değiştirmek -hele Güney Amerikada- mümkün değildir.

MUSİKİ

Ankara

Ense ve kültür

Geride kalan hafta içinde bir gün İstanyon Caddesindeki yeni Sergievinin önünde bir kamyon durdu, kamyonun içinden kalın enseli, yağız, delikanlılar indi, koca koca şilteler çıkarıldı ve camlı kapı yumruklandı. Kalın enseli yağız delikanlılar güreşçiydiler ve Sergievine şilteleriyle yerleşmeye, binanın boş salonlarında çalışmaya gelmişlerdi. Sergievinin kapıcısı, bu beklenmedik konukları şaşkınlıkla karşıladı ve kendilerine içeri giremiyeceklerini bildirdi. Çünkü bina artık eskisi gibi boş sayılmazdı. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası bütün binayı yıllığı 45 bin liradan kiralamış, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü bu parayı Ulusal Ekonomi ve Arttırma Kurumuna ödeyerek anlaşmanın hukuki formalitelerini de tamamlamıştı. Hattâ bu muamelelerin bir an önce yapılması için Milli Eğitim Bakanı Tahtakılıç ile Sergievinin sahibi Ulusal Ekonomi ve Arttırma Kurumunun ellerinden gelen her kolaylığı gösterdikleri de biliniyordu. Sergievi, en kısa zamanda bir konser salonu haline getirilecekti. İş bu kadarla da kalmamış, Bayındırlık. Bakanlığında konser salonunun plânla» rı hazırlanmış, inşaatın ihale edile» ceği tarih bile tespit edilmişti. Ama, bu durumdan haberi olmayan bir Bakan, güreşçilere, "Gidin, şiltelerinizi oraya serin ve orada çalışın" demişti. Mesele hukukî yönüyle aydınlı* ğa çıkıp da güreşçiler şiltelerini toplayıncaya kadar birkaç gün geçti ve Sergievini konser salonu haline getirmeye çalışanlar bir hayli ter dök» tüler.

Bu arada Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünde bir sorumlu memur, "Nemize lâzım konser salonu, bu memleketin güreş salonuna ihtiyacı var" diye çırpmıyor, başını sağdan sola vuruyordu, Nihayet işgal emrini veren Bakan, durumu öğrenir öğrenmez mesele halloldu ve güreşçiler geri çekildi. Sergievi konser salonu haline getirilecekti ama, bu iş o kadar kolay mıydı?

Madalyonun öteki yüzü

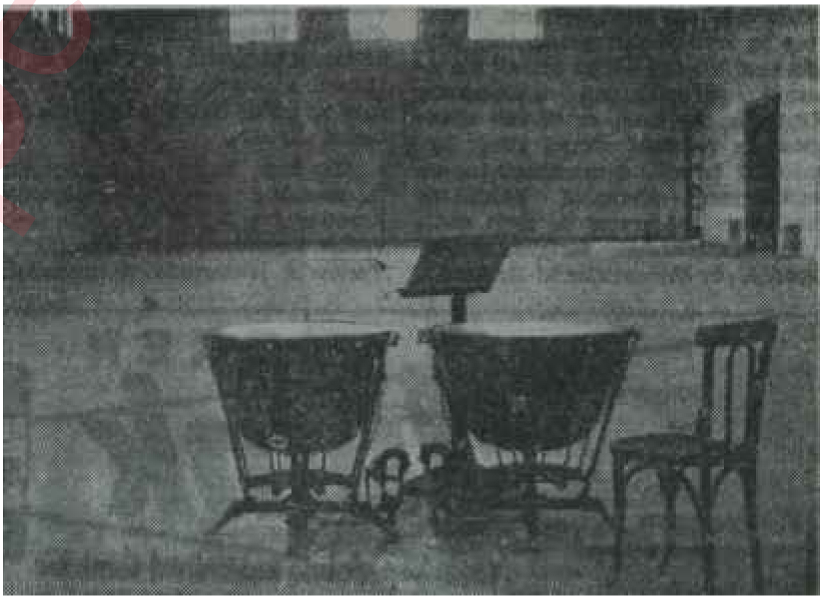
Herşeyden evvel paraya ihtiyaç vardı. Baloları himayesine almakta birbiriyle yarış eden büyükler bu defe sağır kesilmişlerdi. Halbuki dört başı mamur iyi bir eserin ortaya çıkması için para sarfetmekten, kesenin ağzını açmaktan başka çıkar yol yoktu. Sergievinin ince duvarlarının hemen dibinden tren yolları geçiyordu. Eğer iyi bir izolasyon yapılmazsa salonda tren düdüklerinin flütlerle aşık atması er geç mukadder olacaktı. Herhalde 800 kişilik büyük bir salon, 200 kişilik bir oda müziği salonu, çalışma odaları, kitaplıklar in* şa etmek sanıldığı kadar kolay değildi. Bu kadar büyük bir işe herşeyden evvel Ankara Valiliğinin ve Belediyesinin yardım etmesi gerekirdi. Nihayet bu konser salonu Ankara ilinin malı olacaktı ve bir şehrin çehresini tirşe yeşili bahçe parmaklıklarından ziyade konser salonları, opera binaları, kitaplıklar çizerdi. Ayrıca Türkiyenin kültür merkezinin böyle bir binaya şiddetle ihtiyacı vardı. Sâdece salı geceleri boş olan Opera, başkentteki konser faaliyeti için yeter değildi. Zaten bir bina içinde hem tiyatronun, hem operanın, hem Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının, barınmasına da imkân yoktu. Hele provaların yapıldığı mahzeni görmüş olanlar hayret içinde kalıyorlardı. Bir konservatuarınız, bir operanız, 14ü yıllık geçmişi olan bir orkestranız Olacak, 140 yıllık orkestra. 140 yıllık şarap gibi bodrumlarda sürünecek: İşte nihayet bu derdin bir çâresi, bulunuyordu ve ihtiyacın doğurduğu • yeni konser salonu için atılan adımı geri çevirmeye ne güreşçilerin, ne boksörlerin, ne de başka birinin gücü yetecekti.

İstanbul

Operanın durumu

İstanbul Operasının kurucusu ve rejisörü Aydın Gün, sanatçı ücretlerinde yapılan indirmeyi kabul etmediği için yaz başında istifa etmiş ve bu istifa Vali tarafından kabul • • dilince genç kurumun geleceği tehlikeye düşmüştü. "Biz Ankara Opera» sını getirir de İstanbulu yine opera* sız bırakmayız" diyen ilgililer, bu beyanlarıyla, sanat meselelerinin derinine inmekten ne kadar uzak olduklarını dünyanın suratına haykırmaktan çekinmiyorlardı.

Nihayet geride bıraktığımız ha!-ta içinde sağduyu galebe çaldı ve İstanbul Operasının -eskisi gibi- İstanbul Belediyesine bağlı kalmasına karar verildi. Ama artık bu operanın başında -eskisi gibi- Aydın Gün bulunmıyacaktı. Aydın Gün, eşiyle beraber Ankaraya dönmüş ve Devlet Operasıyla yeni bir anlaşma imzalamıştı. İstanbul Operası rejisörlüğüne İsviçreli sanatçı Elmar Voigt getirildi. Elmar Voigt'un geçen yıl Ankarada sahneye koyduğu iki operanın -Konsolos ve Tosca- şimşekleri üzerine çektiği daha unutulmamıştı. Ama bir eserin, üzerine şimşek çekmesi yine de iyi bir işaret sayılmalıdır. Elmar Voigt, herseyden evvel arayan, yenilik peşinde koşan bir sanatçıdır. Bir duygu adamıdır. Belki İşviçredeki özel opera denemelerine rağmen Aydın Gün kadar tecrübeli sayılmaz, çalışmalarında aklı ve mantığı Aydın Gün gibi öne almaz, ama, heyecanlıdır, görgülüdür ve İstanbul Operasına, beğenilsin veya beğenilmesin, yeni bir hava getireceği muhakkaktır.

Boş salonda davullar
Yağlı güreş mi, ko*nser, mî?*

FEN

Feza

Yeni adımlar.

Evvelki haftanın ortalarında, çarşamba sabahı Cape Canaveralda mahalli saatle 5,04 de üç kademeli, Atlas - Agena roketinin ucunda fezaya yepyeni bir peyk fırlatıldı. Bu, Amerikanın Aya yolculuğundan ilk merhaleyi teşkil ediyordu. Yer yuvarlağının etrafında çok basık bir yörüngeye girerek hem Aya hem de yeryüzüne çok yakın mesafelerden geçecek olan yeni peyk "RANGER-A" dan başka birşey değildi (Bak. AKİS - Sayı: 370).

Böylelikle Amerikanın feza yarısına tahsis ettiği milyarların önemli bir semeresi elde edilmiş oluyordu. Önümüzdeki bir yıllık süre içerisinde bu şekilde daha beş deneme yapıldıktan sonra Ay yüzeyine inecek -daha doğrusu çarpacak- "RANGER-B" ler gönderilecektir. Bütün bu denemelerin gayesi, insanoğlunun Aya gidebilmesi için gerekli şartları sağlayacak feza araçlarının inşasına yarayan bilgilerin toplanmasıdır.

Zirvecilerin rekabeti

Amerika, nihayet feza yarışının hayati önemini kavramış olarak, bu muazzam yatırımları yaparken, Sovyetlerin de, elde ettikleri avantajları kaptırmamak için çalıştıkları muhakkaktır. 4 Ekim 1957 cuma günü Sovyetlerin "Sputnik I"i fezaya fırlatmasından ve bütün hür dünyada yaratılan sürpriz ve propaganda fırtınası sükûnet bulduktan sonra fikri sorulan Batılı bilginler, Sovyetlerin bu başarılarım, Almanyanın işgali sırasında elde ettikleri roket imalâthaneleriyle kendi hesaplarına çalışmağa ikna edebildikleri Alman bilginlerinin çalışmalarına yükletmişlerdi. Halbuki gerçek hiç de böyle değildi. Zaten böyle olmuş olsaydı ba----ların birbirini takip etmesi, gelişmeler göstermesi beklenemezdi. Sovyetlerin Amerikada çalışmakta olan Alman bilginlerinin ve diğerlerinin buldukları neticeleri, tıpkı atom bombasında yaptıkları gibi, gizlice ele geçirerek bu sayede başarı sağladıktan da söylenemezdi. Çünkü onların metodları Amerikalılarınkinden bir hayli bâriz farklar gösteriyor, üstelik Amerikalıları bile hayretlere düşüren yepyeni yakıtlar ve roket motorleri üzerinde çalıştıktan ve üstün başarılara eriştikleri açıkça görülüyordu. O halde Sovyetlerin bu üstünlüğü nereden geliyordu?.

İşin aslı

Sovyet roketçiliği 5 Eylül 1958 günü Avrupa Rusyasının küçücük bir kasabasında doğan Konstantin Edvardoviç Ziolkovski ile başladı. Küçük yaşta sağır olan bu adam, çocukluğunda matematik ve fizik derslerini zorlukla anladığı için annesinden yardım görerek sınıf geçiyordu. Birgün bir akrabası ona hediye olarak bir uçak balon getirdi. Bu, onun tahsil hayatında yeni ufuklar açtı. Uçuş ve bununla ilgili problemler, sağırlığı dolayısıyla esasen biraz kendi içine kapanmış çocuğu öylesine sardı ki, orta okulda öğrenebildiği matematikle balon uçuşuna ait teoriler ortaya atmaya çalıştı. Daha onaltısında madeni zarflı ve içi hidro- yapılabileceğini yaptığı hesaplarla ortaya koydu. Bu prensipten uzun yıllar sonra jeplinlerin imâlinde faydalanılmıştır.

1847 yılı Ziolkovskinin hayatında İkinci bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Onyedi yaşında bir genç olarak lise tahsili yapmağa Moskovaya gönderilen bu küçük âlim adayı orada fikrini yepyeni sahalarda işletti; Fezaya gitmek ve bu gidiş için gerekli ulaştırma araçlarının isleme prensiplerini araştırmak...

Okuldaki arkadaşlarım da kendi düşünceleriyle ilgilenmeye dâvet ediyordu. Ama, bütün çalışmalarında zorluklarla karşılaşıyordu. Bir kere geliri gayet azdı, aldığı on ruble cep harçlığıyla ancak hayatta kalabilmek için kuru ekmek yiyor, geri kalanıyla deneylerine lüzumlu kimya maddelerini ve çeşitli cihazları satın almağa çalışıyordu. O güne ait hatıralarından bahsederken "midem kara ekmekle doluydu, ama kafamın içersinde büyük plânlar, büyük rüyalar vardı" demiştir.

lisedeki üç yılını yakın gezegenlere insan taşıyabilecek bir araç imâl edebilmek hülyaları peşinde geçirdi. Nihayet 1876 da bunun bir roketten başka bir şey olamıyacağını ortaya çıkardı. Aynı sene başka memleketlerdeki alimler tarafından Merih ve üzerindeki kanallar keşfedilmişti, feza ilmi artık gelişmeğe başlamıştı...

1882 yılında yüksek tahsilini de bitiren Ziolkovski, profesör ünvanını iktisap ederek, bir zamanlar zayıf olduğu matematik ve fizik derslerini öğretmek üzere Moskovanın 160 kilometre güneydoğusundaki Kaluga şehrine tâyin edildi. Artık onun için ufuk iyice açılmıştı. Gencin dinamiz-

(Boyanmış kutular, bugüne, kadar. gerçekleştiği bilinen safhaları göster mektedir)

mini ve ilmî kabiliyetini takdir eden tanınmış kiraya bilgini Mendelyef, onu üçyüz senelik mazisi bulunan Sen Petersburg Fizik ve Kimya Derneğine üye olmağa çağırdı.

Bu arada Ziolkovski, sırf kendi imkanlarıyla, bazı araştırmalar yapıyor, bilhassa tasavvur ettiği roketin çalışır vaziyetteki bir modelini ortaya koymağa çalışıyordu. Her nekadar mali imkânsızlıklar bunu yapabilmesini önlediyse de, tam otuz yıl sonra icat edilecek olan uçağın ana prensiplerini teşkil eden bazı deneyleri bugün müzelerdedir.

Nihayet İlimler Akademisinden 470 ruble kadar bir yardıma mazhar olan bilgin ilk iş olarak Kalugadaki pansiyon odasında küçük bir aerodinamik tünel vücuda getirdi. Bu tünel Rusyada kurulmuş ilk rüzgâr tüneliydi. Ziolkovski bu ilkel teçhizatla muhtelif cisimlerin hava akımlarına karşı gösterdikleri direnci ve ilgili matematik bağıntıları incelemeğe çalışıyordu.

İhtilâlden sonra

1917 Kasım ihtilâlinden sonra Ziolkovskinin adı duyulmaz oldu. Artık zaman Rusyada günlük olayları, kısa vâdeli problemleri ön plâna sürmüştü. Bununla beraber o, yeni etüdlerini ve buluşlarım ilim dergilerinde yayınlamakta devam etti.

1925 - 30 yılları arasında Rusların, Ziolkovski ile yetiştirdiği roketçi talebelerinin çalışmalarıyla Almanyadaki Hermann Oberth ve arkadaşlarının araştırmaları hemen hemen aynı tempoda atbaşı beraber gidiyordu. Ne var ki Almanyada 1923den sonra Nazi ordusunun el koyduğu ve böylece harp maksatları için geniş ölçüde geliştirilen roketçilik konusunda Sovyetlerin henüz "hayati" problemlerle uğraşmakta oluşları ve bu sahaya el atamamaları yüzünden Rusyada pratik hiçbir sonuç sağlanamadı.

İkinci Cihan Harbi Biralarında Sovyetler Almanlardan görerek bazı hafif topçu roketleri geliştirmişlerdir. Ancak roketçiliğin Rusyada, Ziolkovskinin an'anesine uygun bir şekilde, tekrar ele alınması harbin bittiği 1945 yılma rastlamaktadır. O yıl hem Almanlardan ele geçirilen V-2 roketleri, bilhassa bunların imâl edildiği fabrikalar, hem de Ruslarla işbirliği yapmağı kabul eden bazı Alman bilginlerinin yardımıyla rasyonel bir çalışmaya girişildi. Sovyet hükümeti de, gelecekte roketlerini en mükemmel ve en kuvvetli şekle sokabilen milletlerin her hususta dünyaya hakim olacağı gerçeğini Amerikadan önce görebildiği için gerekli tahsisatı ayırarak ve eğitim probleminin de ehemmiyetle üzerinde durarak dâvayı benimsedi.

RANGER - B

Kendi küçük, fendi büyük

1950 ile 1960 yılları arasındaki sürede Amerikada yetiştirilen 900 bin mühendise karşılık Rusyada 1 milyon 200 bin mühendis yetiştirildiği Amerikalıların yayınladıkları rakkamlardan anlaşılmaktadır. İstatistiklere göre, mesela, yalnız 1969 yılında 37 bin Amerikan mühendisine karşılık 106 bin Sovyet mühendisi yetişmiştir. Sonra Rusyada kadınlar endüstride çok daha faal bir rol sahibidirler. Amerikada yüzde biri bile bulmayan kadın mühendislik öğrencisi oranına karşılık, Sovyet Rusyada kadın mühendislik öğrencisi oranı yüzde otuzdokuzu bulmaktadır.

Sovyetler Birliğinde ilmî araştırmalara bu derece önem verilmesinin yanısıra konunun stratejisinin de maksada uygun şekilde düzenlenmiş oluşu aradan çok geçmeden meyvaların vermiş bulunmaktadır. Gerçekten Sovyetlerin esâs gayesi roketlerini dünyanın istenen her noktasına ulaştırabilmek olduğu için çalışmaları dalma büyük tepki kuvveti haiz dev roketler imâli istikametine yöneltilmiştir.

Bu daha ilk zamanlarda, "Sputnik I"in atılışında görülmüş ve hür dünya bilginleri için bir sürpriz teşkil etmiştir. Bundan başka Rusların yaptıkları atışların daima başarılı olması da dikkati çekmektedir. Bunun izam, her nekadar Sovyetlerin başarı sağlamayan atışlarını hiç haber vermedikleri şeklinde yapılmağa çalışılmışsa da, son feza adamı Titovun uçuşunun zamanında haber verilmiş ve yere inişinin dahi belirli zamanda gerçekleşmiş bulunması bu izah tarzını kısmen çürütmüştür, Geri kalan sebep olarak çalışmaların teorik bakımdan gayet sıhhatli hesaplar neticesinde hata ihtimallerinin bertaraf edildiği, atışlarda başarısızlık doğurabilecek malzeme vesair hususlardaki ârıza ihtimallerinin mümkün mertebe giderildiği, sistemler bakımından az ârızaya sebep olabilecek az parçalı ve basit mekanizmaya gidildiği ve en nihayet çok başarısız denemelerin de hiç haber verilmeyip gizlendiği ileri sürülebilir.

Sovyetlerin Venüse yaptıkları 13 Ocak 1961 deki başarısız atıştan sonra 16 Ağustos 1962 de aynı denemeyi tekrarlıyacakları söylenebilir. Zira, aynı derecede müsait astronomik şartlar o tarihte aynen tekrarlanacaktır. Bu tarihten önce, Aya gitme yarışında Amerikalılardan geri kalmamak için çeşitli teşebbüsler yapacakları, birkaç Lunik daha fırlatacakları da muhakkaktır.

Aynı zamanda ezada, yani yeryüzünden en az 500 kilometre yüksekte ve atmosferin dışında, bir feza araştırmaları "istasyonu" kurmağa çalışacakları, bu sayede hem yeryüzündeki hedefleri gözetlemek imkânı sağlamağa, hem de ilerde burasını askeri bir üs şekline sokmağa kalkışacakları akla gelebilir. Zaten bu, uzun zamandır Kızıl liderlerin ağzında geveledikleri bir takım cümlelerden sezilmektedir.

Bütün bunlara karşı Amerikalıların, bütün güçleriyle, 1967 den önce Sovyetlerin bugüne kadar roketler alanında elde tuttuktan üstünlüğü bertaraf etmeğe çalıştıkları da gerçektir. Üstelik, hâlen elektronik mikro - minyatür cihazlar imâli ve roketleri yerden kontrol etme şebekesi bakımından Batılı devletlerin avantajlı durumda olduğu unutulmamalıdır.

K A D I N

Ankara

Çocuk kulüpleri

Kumral saçlı, gözlüklü, zarif bir hanım, masanın üzerine eğilmiş, sessiz sedasız çalışmakta olan küçük bir kıza yaklaştı ve onu bir süre merakla seyretti. Küçük kız kendisine bakıldığının farkında bile değildi, öylesine işine dalmıştı. Elindeki kırmızı basmadan kestiği kalın şeritleri itina ile kıvırıp temizledi ve terlik tapanlarına tutturdu. Sonra eserini eline aldı, hayranlıkla seyretmeğe başladı Sonra da ayakkabılarını çıkardı ve onları ayaklarına geçiriverdi. Acaba yeni, cici terliklerini gören olmuş muydu? Nihayet başını kaldırdığı zaman, birden kumral saçlı hanımla gözgöze geldi, gülümsedi. Gözlerinde mesut bir ifade vardı, Ayşe Ulubay adlı bu çocuk beşinci sınıfa geçmişti, onbir yaşındaydı. Kendisine renk renk yaz terlikleri yapmak istiyordu.

Olay Yenidoğanda, Çocuk Esirgeme Kurumunun Aktaş Çocuk Kulübünde geçiyordu. Kumral saçlı kadın, beş senedir gönüllü olarak çocuk kulüpleri dâvasını yürüten Ne-- min Streater'di.

Nermin Streater küçük Ayşeden ayrılınca yandaki kütüphane odasına geçti. Çocuklar küçük masaların başına geçmiş, büyük bir ciddiyetle kitap okuyorlardı. Etrafta çıt yoktu. Nermin Streater, onlara süt içmek isteyip istemediklerini sordu. Çocukları Süte alıştırmak, kulüplerin gayelerinden biridir. Ne yazık ki çocuklar sütü güç içiyor, ekseri ziyan ediyorlardı. Nermin Streater bir kere daha onlardan süt içeceklerine dair söz aldı, tekrar biraz evvelki renkli odaya geçti. Bu odada çocuklar kümeler halinde küçük masaların başına geçmişlerdi, kimisi resim yapıyor, elişi işliyordu, kimisi de gazoz kapaklarıyla yapılmış Kızma Birader oyunu oynuyordu. Bu odaya renkli oda denilmesinin sebebi vardır. Duvarlar çocuklar tarafından yapılmış renk renk resimler, koliyonlar, maske ve sepetlerle boydanboya süslenmiştir. Kâğıttan kolyeler sokakta kullanılabilecek kadar zariftir. Un, tuz ve bir miktar da boya karıştırılarak elde edilen ucuz plastikten ise, küçükler minimini sanat eserleri meydana getirmişlerdir. Nermin Streater bütün bunları zevkle seyrediyordu. O gün Aktaş kulübünün lideri Madde Gönüle iyi bir haber de getirmişti. Kulüp çok yakında bir teype kavuşacaktı. Böylece, çocuklara güzel müzik dinletmek, birçok yeni şeyler öğretmek mümkün olacaktı. Fakat işte tam bu sırada kulübün diğer lideri Yüksel Güzeğer üzüntüyle içeriye girdi:

"— Çocuklar gene su borusunu patlatmışlar" dedi.

Bu haber, kulüpte adeta bir bomba tesiri yaratmıştı. Çocukların hepsi işlerini bırakıp üzüntüyle büyüklere baktılar. Bunlar, kulüpte üye olmıyan diğer çocuklardı. İki üç günde bir taarruza geçer, pencerelerin tellerini koparır, su borularını patlatır veya üye çocuklar müzik dersi yaparlarken pencerelerin önünde şamata ederlerdi.

Nermin Sreater içini çekti:

"— Onlar da bir kulüp istiyorlar. Kendi lisanlanyla bizlere bunu anlatmaya çalışıyorlar" dedi.

Çevrede 1200 tane okullu çocuk vardı, kulüp ise bunların zar sor 100 tanesini barındırabiliyordu.

Nermin Streater çocukları musir oyunlardan, kötü meşgalelerden kurtarmanın tek yolu olarak onlara iyi itiyatlar vermek lüzumuna inanıyordu. Bunun için çocuk kulüpleri açmak, bilhassa fakir çevrelerde bu kulüpleri çoğaltarak, anne ve babayı da meşgul edebilecek şekilde merkezler meydana getirmek gayesini besliyor, beş senedir bu iş için çalışıyordu.

Çocuk Esirgeme Kurumunun bu şekilde altı tane yazlık çocuk kulübü vardır. Bunlardan biri Mamakta. biri Balgatta. diğerleri de Samanpazarı, Yıldırım Beyazıt, İncesu ve Kurtuluştadır. Bunlar yaz ayları için ilkokullarda açılan kulüplerdir. Aktaşta ve Anafartalarda, Çocuk Sarayında, yaz kış faaliyette olan iki tane de devamlı çocuk kulübü mevcuttur. Kulüpler Çocuk Esirgemeye bağlı gönüllüler tarafından Marş edilmektedir. Bütçesi Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından sağlanmaktadır. Her sene Mayıs ayında açılan lider kuralarını tâkip etmekte ölen Öğretmen Okulu ve Ankara Kız Lisesi son sınıf öğrencilerinden seçilen liderler, yaz aylarında, maaşlı olarak, muntazaman kulüplere devam etmekte ve çocuklarla modern bir şekilde meşgul olmaktadırlar. Nermin Streater'e göre kulüplerde ço Cuklarla meşgul olacak olan liderlerin özel bir kurs görmeleri şarttır. Çünkü kulübü okuldan ayıran birçok özellikler vardır. Çocuk, kulüpte daima eğlenerek vakit geçirecek, öğrendiğini de hep eğlenerek öğrenecektir. Ankarada açılan bu çocuk kulübü liderlik kursları çok rağbet görmektedir. Talipler, ihtiyacın dâima birkaç mislidir. Çocuk kulüplerinde ilkokul çağında ve daha küçük çocuklar vardır. Bunlar duvar gazeteleri düzenliyerek, açık hava oyunları oynıyarak elişi ve okuma gibi çeşitli faaliyetler göstererek bos samanlarım iyi bir şekilde doldurmağa çalışmakta, gruplar halinde temsillere gitmekte, geziler yapmaktadırlar. Bu çalışmalar, müzik ve güzel sanatların her şubesine bir ilk adım sayılmakta, daima birşeyler öğretmek yolunda yürünmektedir. Maksat, çocuktaki enerjiyi tahrip edici değil, yaratıcı bir yöne sevketmek ve onun istidatlarını inkişaf ettirmektir.

Bugün bütün dünyanın, gençlik meseleleri, serrseri ve suçlu çocuklar vakaları karşısında düşündüğü en iyi tedbir, çocukları topluluk halinde yaşamaya alıştırmak ve onlara bol imkanlar, kulüpler, iyi meşgaleler temin etmektir. Memleketimizin de buna ihtiyacı olduğu su götürmez bir hakikattir.

SİNEMA

Filmcilik

"Eski Asker" öldü

Evvelki haftanın sonlarında birgün , sabah gazetelerinin küçüklerinin birinci sayfalarında, büyüklerinin ise ancak ikinci veya üçüncü sayfalarında küçük bir haber yer aldı: Türk sinema oyuncularından Turan Seyfioğlu, tedavi isin gittiği Londrada ölmüştü.

Bu ölüm, Darülbedayi oyuncularının tekelinden kurtulmak için "Sokaktaki Adam"a başvuran Türk sinemasının bu konudaki ilk kaybıdır. Sinemamız, giderek, gelenekçi tiyatro oyuncularından kurtulmuş ve seyircisine "Sokaktaki Adam"ları önünde sonunda kabul ettirmiştir. Turan- Seyfioğlu, bugün benzerlerinin sinemayı ellerinde tuttukları bu tür oyuncuların en güçlüsü ve sinemaya en yatkın olanıdır. Üstelik star sisteminin de dışına çıkmasını bilmiş, tek tip oyundan çeşitli kompozisyonlara geçmiştir. Geçen yıla kadar çevirdiği yirmiyi aşkın filmi arasında "kahraman"dan başka kötü adam rollerine de çıkmış ve bu değişmeler. seyirci gözünde Turan Seyfioğlunu hiçbir kayba uğratmamıştır.

Serüvenci adam

Turan Seyfioğlu bundan kırkbir yıl önce İstanbulda doğdu. Yazar ve ziraat teknikeri olan babası Londra Ziraat ataşeliğine tâyin edildiğinde İkinci Dünya Savaşı yeni yeni patlak vermiş bulunuyordu. Turan Seyfioğlunu, bu yüzden, birlikte İngiltereye götüremedi. Babasının ardından İngiltereye ne pahasına olursa olsun gitmeyi aklına koyan yirmibir yaşındaki delikanlı, güney sınırımızdan Suriyeye geçti. O sıralarda Suriye, De Gaulle taraftarı Fransızların elindeydi. Seyfioğlu, pasaportsuz ve izinsiz sınırı geçip Suriye topraklarına girdiğinden, yakalanarak hapse atıldı. Garip bir rastlantıyla, ilerde Suriyede bir devrim yapacak ve bir oldu - bitti içinde kendisini mareşal ilân edecek plan Albay Hüsnü Zaim ile ayni hücreye kapatıldı. Turan Seyfioğlunun, geleceğin mareşali ve diktatörü ile hücre ve kader arkadaşlığı iki buçuk ay sürdü. Hapishanenin daracık ve gün görmez bir hücresinde kapalı kalmak, genç serüvenciyi hayli sıkmıştı. Bu yüzden sürekli olarak kurtuluş çâreleri aramaktaydı. Ne olursa olsun hapishaneden kurtulmalıydı. Yabancılar Lejyonunu, hapishaneden kurtuluşa açılan tek kapı olarak görmekteydi. Lejyona girmek istediğini bildirince, hiç zorluk çekmeden derhal serbest bırakıldı ve sırtına asker elbisesi giydirildiği gibi doğru cepheye gönderildi. Savaş her tarafa bulaşmış, kıvılcım önüne geldiği, her sıçradığı yeri tutuşturup yakmaya başlamıştı. Suriye bir ateş çemberi içindeydi. Rommel idaresindeki Alman orduları büyük çölde zaferler kazanarak Kahire kapılarına kadar gelmiş dayanmıştı. Kısa bir talim devresinin sonunda, Lejyon askeri Turan Seyfioğlunu Süveyşe yolladılar.

1942 yılının Nisan aynıda başladığı Lejyon serüvenini 1943 Eylülünde bitiren Turan Seyfioğlu, mübadele yoluyla Türkiyeye dönebildi. Ama, büyük serüven henüz bitmemişti.

"Kızıl Tuğ"un "Otsukarcı"si

Turan Seyfioğlunun ilk filmi gerçi

"İstanbuhuı Fethi" (1951. Rejisör: Aydın Arakon. Atlas Film) dir, fakat ününü yapıp yayan asıl büyük filmleri yine ayni rejisörle ayni firmaya yaptığı "Ankara Ekspresi" -1952- ve "Kızıl Tuğ"dur. Uzun bir duraklama devresinden sonra yeniden kalkınma çabaları gösteren Türk filmciliği, o yıllar içinde sinemaya katılan gençlerin dayatmalarıyla Darülbedayi oyuncularının tekeline son verme savaşını sürdürmekte ve bunu seyircisine kabul ettirebilmek için de durmadan çalışmaktadır. "İstanbulun Fethi", iki tür oyuncunun karma halinde kadrolaştınldığı bir filmdir ve bu filmde "Sokaktaki Adam"lardan üç kişi -Turan Seyfioğlu, Eşref Vural ve Adnan Evranos- önemli rolleri canlandırmaktadır. Bir yıl sonra çevrilen "Ankara Ekspresi" ise "Sokaktaki Adam"lardan yana olan ve bunun savaşını yapan gençlerin zafere ulaştıkları bir film sayılır. İkinci Dünya Savaşı bitmiş, fakat Müttefiklerin savaş yıllarında yaptıkları Almanya aleyhtarı filmler -bir ara savaşın kızışmasından ve ulaştırma yollarının kapanmasından dolayı birikmiş, fakat savaşın sona ermesiyle elde kalan bu filmler bütün dünya piyasalarına çok ucuza sürülmüştür- sinemaları kapladığından, "Ankara Ekspresi" de bu modaya uygun olarak çevrilmiştir. Ayrıca Esat Mahmut Karakurtun adıyla da kendisini bir çeşit garantiye almış görünmektedir. Hikâyeye göre, sözde İkinci Dünya Savaşında Naziler Türkiyede de teşkilât kurmuşlar ve Beşinci Kol faaliyetlerine girişmişlerdir. Turan Seyfioğlu, Türkiyede teşkilât kurmuş bu Nazilere karşı çıkan yılmaz bir polis hafiyesi rolündedir.

Turan Seyfioğlu

Sessiz ölüm

"Ankara Ekspresi" ilgiyle karşılanınca, Turan Seyfioğlu, asıl büyük Ününü yapacak olan bir başka roman • sinema uygulamasına, "Kızıl Tuğ"a hazırlanmağa başladı. "Kızıl Tuğ"dan sonra artık bir dönem tarihi filmler modası aldı yürüdü.

Yeni, fakat iyi oyuncu

1952 yılı, Türk sinemasının emekleme devresinden çıkma çabası gösterdiği önemli bir yıl sayılmaktadır. Bu yılın başlarında yeni bir rejisör -Lütfi Ö. Akad-, yeni bir prodüktör ve senaryocu -Osman F. Seden-, işbirliği sonucunda, sinemamızın temel taşı filmlerinden "Kanun Namına"yı çevirip ortaya koymuşlardır. "Kanun Namına", o güne kadar ayağı yerden kesilmiş, her modaya uygun bir çeşit rüzgâr gülü durumundaki Türk filmciliğine, hızla yayılıp dünya sinemacılığım etkilemekte olan İtalyan Yeni Gerçekçiliğinin daha pembesini, daha yumuşatalımşını getirmiştir.

Ayni rejisör -Lütfi Ö. Akad- bu defa yeni edebiyattan bir kalemin -Orhan Hançerlioğlunun- de yardımıyla "İpsala Cinayeti"ni -1953- çevirmiştir. "Kanun Namma"da başlatılan yumuşak ve pembe gerçekçilik, "İpsala Cinayeti"nde biraz daha koyultularak devam ettirilmektedir. Filmin baş rolünde Turan Seyfioğlu oynamaktadır. "İpsala Cinayeti"nin ekibi küçük bazı değişmelere uğrayarak getirdiği Yeni Gerçekçilik anlayışını, bu kez, "Öldüren Şehir"de de pekiştirme yoluna gitmiştir. "Öldüren Şehir" -1953-, artık "Sokaktaki Adam'ların sinemadaki yerlerini de sağlamlaştırdıkları bir filmdir. Turan Seyfioğlundan başka Ayhan Işık ve Belgin Doruk da "Öldüren Şehir"in Sokaktaki Adam kadrosunun, baş oyuncularıdır. Film, olumlu

bir yönden toplumumuzun kendi iç problemlerine -acemi bir yoldan da olsa- eğilmekte ve yine kendine göre bir çözümleme yolu bulmaktadır. "Kanun Namına" ile sinema yazarlığına başlayan Osman F. Sedan, "Öldüren Şehir"de de, ilk filminde yarattığı kişileri başka kılıklara sokarak götürmekte ve film süresince toplumun daha ileri katlarındaki kişilere ezdirdiği kahramanını sonl?va doğru isyan ettirmekte ve çaresizlik içinde bıraktığı baş kaşisini en ucuz ve en kolay çözümleme yoluna saptırmaktadır: Kahraman, gözüpek ve yumruğuna kuvvetli bir kişidir. Kar--ı gelindiğinde kolaylıkla eline bir tabanca geçirmekte ve önüne geleni biçmeye başlamaktadır!..

Turan Seyfioğlu "Öldüren Şehir" de "Kötü adam" rolündedir. Şimdiye kadarki filmlerinde iyi adamı canlandırdığı için, seyirci tarafından yadırganacağı ve reddedileceği beklenirken, hiç de öyle olmamıştır. Karşısındaki daha taze ve sinemanın daha acemisi olan Ayhan Işık ile Belgin Doruku rahatlıkla çelmeleyen Seyfioğlu, "kötü adam'da "iyi adam" olduğundan da büyük bir başarı elde etmiştir.

Seyfioğlu, bu kez de ayni yıllar içinde "Kanun Kamına, "Öldüren Şehir" ve "İpsala Cinayeti" filmlerinin karması olan "Katil" de (1953. Rejisör: Lütfi Ö. Akad. Kemal Film) ve "Kardeş Kurşunu"nda (1954. Rejisör: Lütfi Ö. Akad. Kemal Film) da aşağı yukarı benzer rolleri canlandırmaktadır. Bu iki filmde de rol arkadaşı, Ayhan Işıktır. "Öldüren Şehir"den "Kardeş Kurşunu"na kadar olan süre içinde Turan Seyfioğlu, ancak bir tek filmde -"Bulgar Sadık" (1954 Rejisör! Lütfi Ö. Akad. Kemal Film)- "iyi adam" ve "kahraman" rolüne çıkmıştır, 1955 yılında ise, gürültülü "Karanlık Dünya - Âşık Veyselin Hayatı" filminin rejisörü Metin Erksan ile bir "Peyami Safa . Server Bedi" uygulaması olan "Beyaz Cehennem - Cingöz Recai"yi çevirmiştir. Maurice Leblanc kırması yerli bir Arsen Lüpen olan Cingöz Recai rolünde Turan Seyfioğlu ilk defa bir başka usta oyuncunun karşısında -sertaharri Mehmet Rıza rolündeki Avni Dilligil- ezilmiş ve hezimete uğramıştır. "Beyaz Cehennem" yenilgisinden -1955- "Meyhanecinin Kızı" ve "Yaşamak Hakkımdır"a -1958- kadar Turan Seyfioğlu -arada bir tek olumlu başarı "Kaçak"tır- kötü rejisörler elinde sırayla harcanmaya ve tükenmeye doğru hızla gitmiştir.

Turan Seyfioğlu, Akadın "Meyhanecinin Kızı" filminde.

"Eski asker"in son zaferiydi

"Kaçak" ve sonrası

Rejisör Şadan Kâmil sinemaya ilk almancadan adapte "13 Kahraman" filmiyle -1944- girmiş, arada yaptığı iki iyi filmiyle -"İki Süngü Arasında" (1952) ve "Bir Aşk Hikâyesi - Tuş" (1956)- dikkati üzerine çekmiştir. "Kaçak" -1955- çeşitli dış etkilere açık, fakat iyi niyetle ortaya konmuş bir filmdir. Türk sineması yeni edebiyattan Orhan Hançerlioğlundan sonra Haldun Taneri de senaryocu olarak içine almıştır. Turan Seyfioğlu. Sezer Sezinle -"Vurun Kahpeye" ile "Allah Kerim'in başarılı oyuncusu- "Kaçak"ın baş rollerini canlandırmaktadır. Film, seyirci tarafından pek öyle önemli bir ilgiyle karşılanmamasına rağmen, Akad ve Seden ikilisinin sinemamıza kat» tığı pembe gerçekçiliği şehirden alıp köye götürme çabasını gütmektedir. Aydınlarca da beğenilen film, Turan Seyfioğluna ikinci defa yılın en iyi erkek oyuncusu armağanım kazandırmıştır.

"Kaçak"tan sonrasında Turan Seyfioğlunun kötü filmler serüveni başlamış ve 1958 yılında iki iyi rejisörün -Atıf Yılmaz ile Lütfi Ö. Akad- o yıl çevirdikleri iki filmde baş rolü Seyfioğluna vermeleriyle serüven değişme yoluna girmiştir.

Atıf Yılmaz ile Lütfi Ö. Akadın filmleri -"Yaşamak Hakkımdır" ile "Meyhanecinin Kızı"- İlk bakışta değişik gibi görünmelerine karşılık» har ikisi de aynı konuyu işlemektedirler. Bir kaza sonucu cinayet işleyip hapse giren bir delikanlı -Turan Seyfioğlu- sonraları toplumun itmesi ve kabullenmemesiyle kötü insan olmakta ve bir türlü mutluluğa erişe» memektedir. Seyfioğlu, her iki filmdeki benzer rolleri de ustaca canlandırmaktadır. Bu iki filmden ve iki iyi rolden sonra Seyfioğlunun, yine kötü oyun çizgisine döndüğü görülmektedir. Arka arkaya çevirdiği filmleri -"Meçhul Kahramanlar" (Rejisör: Agâh Hün), "Yavrum İçin" (Rejisör: Muharrem Gürses) ve "Devlerin Öfkesi" (Rejisör: Nevzat Pesen)- Seyfioğlunun sonunu hazırlamış ve "Devlerin öfkesi"nden sonra da filmciler tarafından artık aranmaz bir oyuncu durumuna düşmüştür.

KİTAPLAR

Zübük

(Aziz Nesinin mizahi romanı, Karikatür Yayınevi, Ekin Basımevi, İstanbul 1961, 240 sayfa, 750 kuruş.)
politikaya mı meraklısınız? Bir partinin teşkilâtında mı çalışıyorsunuz? Memleketimizi idare edenleri mi merak ediyorsunuz? Geride bıraktığımız şu kadar yıllık acı demokrasi tecrübesinin içyüzünü iyice anlamak mı istiyorsunuz? Demokrasi bayatımızın ilerdeki gelişmelerini mı merak ediyorsunuz? "İt, kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgem sanırmış" atasözünün ışığı altında yazılmış olan "Zübük, Kağnı Gölgesindeki "İt" adlı romanı mutlaka okumanız lâzım demektir. Zira, Türk Edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük mizah ustalarından biri olan Aziz Nesin, sizi bol bol güldürecek kadar mizahi, ama aynı derecede de gerçekçi ve sosyal bir romanla bu sorularınıza, meraklarınıza cevap vermektedir.

"Kağnı Gölgesindeki İt" adlı romanda anlatılan, 1954-1957 yılları arasında D. P. milletvekilliği yapan, 1957 seçimleri sırasında D. P. nin Genel Başkanı tarafından Veto edildiği için tekrar seçilemeyen Zübükün hikâyesidir. Zübükü en sonunda milletvekili de yapan, bir kasabanın dar ve sıkıntılı çevresinin romanıdır.

Aziz Nesin romanında hiç bir şekilde herhangi bir isim vermiyor. Gerçi romanın Zübükten başka Aklı Evvel Bedir Hoca, Allahın Kulu İsmail Efendi, Ebe Hayriye Hanım, Tüccardan Emin Efendi, Otelci Satılmış Bey, Kaymakam Kâtibi Rıza Bey,, Allah Selamet Versin Murtaza Efendi, Çiftverenoğlu Hamza Bey, Muhalif Kadir Efendi, Gedikli İhsan Efendi gibi kahramanları Var ama, bunların lâkapları değilse bile isimleri değiştirilmiş olsa gerek. Vakanın geçtiği kasaba,.herhangi bir Anadolu kasabasından farklı bir kasaba değildir. Bugüne kadar Türkiyenin her kasabasından bir değil birkaç Zübük çıkmıştır veya çıkarılmıştır. Ancak yazar, romanında, bir takım söyleyiş özelliklerini belirterek ve kasabanın İran Transit yolu üzerinde olduğunu açıklayarak aşağı yukarı bazı ip uçları vermektedir. Zübük, muhtemelen Sivasın kazalarından birinin kahramanıdır.

Aziz Nesinin Zübükte anlattığı şudur: Medeniyetin, ilmin, irfanın, doğru dürüst okumanın yazmanın girmediği Anadolu kasabalarından bitinde particilik başlamıştır. Halk, bilsin bilmesin, anlasın anlamasın, Muhalif-Muvafık diye iki kampa ayrılmıştır. Romancı romanında, o içine kapanık Anadolu kasabasının Muhaliflerine pek dokunmamış, romanının objektifini daha ziyade Muvafıklara çevirmiş. Kasabanın da ileri gelen Muvafıklarım almış. Dekoru son derece sade çizilmiş bir Anadolu kasabacığı. Kasabanın içinden transit yolu geçip gitmektedir. Bu yol üstünde iki tane palas, palasların altında iki tane restoran yazılı aşhane, bir öğretmenler derneği binası, hükümete ait birkaç bina ve birbirinin üstüne yığılmış bir sürü ev, bu evlerin, daha doğrusu kasabanın kenarından geçen bir kuru dere, derenin bir yanında, Hıdırlık adı verilen keleş bir tepe.. Kasaba il merkezine otomobille üç saatlik yerdedir. Gazeteler haftada iki defa gelir. Transit yolcuları kasaba içinde hiç eğlenmezler, arabaları ile geçip giderler. Kasabanın iktisadi bir zenginliği de yoktur. Kendi yağı ile kavrulmaktadır. Kasabada particilik çıkınca, hele particilik çıkıp da Zübük ve taraftarlarının partisi iktidara gelince, belediye Reisliği, belediye meclisi, âzalığı gibi bütün nimetler parti ileri gelenleri arasında paylaşılır. Zübük, partinin kurucularındandır ama, pek gençtir. Bu bakımdan iktidarın ilk günlerinde parti başkanlığı, belediye başkanlığı, belediye meclisi âzalıkları, parti idare heyeti âzalıkları falan hep eşraf tarafından paylaşılır. Ne var ki, Zübük kelimenin tam anlamıyla bir şark kurnazı, şark politikacısıdır. Kasaba içinde perende atmağa başlar. Yemediği nane, yapmadığı, karıştırmadığı halt yoktur. Birinci sınıf bir yalancı, birinci sınıf bir sahtekâr ve gözü biç birşeyden yılmaz birinci sınıf da bir dalkavuktur. Velhasıl, partilerimizin aradıkları birinci sınıf bir adamdır.

Kısa bir zamanda Zübük, kasabanın başına dört başı mâmur bir belâ olmuştur. Kasaba içinde mensup olduğu parti liderlerini, belediyenin başındakileri ve hattâ kaymakamı, savcıyı, Jandarma komutanım kafese koyar. Her birine öylesine kazıklar atar ki, Zübükle biç kimse başa çıkamayacağını anlar. Bu arada valiyi, tavlar, genel merkezdekileri tavlar. Korkunç bir ikna kabiliyeti, karşısındakilerin de aptalca bir inanma merakı vardır. Nihayet, kasaba eşrafı, Zübükten kurtulmak için onu yalvara yakara Belediye Başkam yaparlar. Zübükün belli başlı numaralarından biri de kendisine tevcih edilen bir makamı veya rüşveti karşısındakilere illâ da yalvarta yakarta verdirtmektir. Her seferinde de bu numarasında muvaffak olur.

Nitekim, Belediye Başkanlığına da bin' naz ve niyazla gelen Zübük, bir zaman sonra kasabada öyle numaralar çevirir ki, kasabadaki Muvafık parti ileri gelenleri nihayet bu Zübükten kurtulmak için' bunu milletvekili yapıp Ankaraya göndermekten başka çâre bulamazlar. Zaten Zübük de bunun için elinden gelen numarayı çevirmektedir. Neticede Zübük milletkevili de olur ve bu sefer sâdece kasabasının başına belâ olmakla kalmaz, bütün milletin başına belâ olur.

Hikâyenin özeti budur. Ama kasaba eşrafının ağzından anlatılan ayrı ayrı hikâyelerin bir araya gelmesi İle ortaya çıkan roman, hiç şüphe edilmemelidir ki, son yılların en güzel mizahi romanı olduğu gibi, en mükemmel sosyal hicvi mahiyetini de taşımaktadır. Bir kasaba eşrafının teker teker özelliklerini, menfaatleri karşısında ne dereceye '. kadar alçalabileceklerini, budalalıklarım ve bunlar karşısındaki hin oğlu hin, yüzsüz, sahtekâr, arlanmaz, utanmaz bir insanın yapabileceklerini düşünüp bir roman Kompozisyonu içinde anlatan Aziz Nesin ne kadar tebrik edilse azdır. Geçmiş devrin büyük mizah ustalarından Hüseyin Rahmi Gürpınarın birinci Dünya Savaşı yıllarında yazdığı Utanmaz Adam adlı romanı Zübükün yarımda bir hiç mesabesinde kalmaktadır. Olaylara daha da sosyal bir açıdan bakmasını bilen Aziz Nesin, mizahın içinde bir sulfatodan daha acı olan gerçeği eritmesini, ama bu arada mesajını vermesini de biliyor. Romanın son kısmında şöyle bir cümle var: "Şimdi çok iyi anladım ki, Zübük bir tane değil. Biz hepimiz birer Zübüğüz. Bizim hepimizin içinde Zübüklük olmasa bizler de birer zübük olmasak, aramızda böyle zübükler büyüyemezdi. Hepimizde birer parça olan Zübüklük birleşip işte başımıza böyle Zübükler çıkıyor. Oysa Zübüklük bizde, bizim içimizde. Onları biz kendi zübüklüğümüzden yaratıyoruz. Sonra . kendi zübüklüklerimizin bir tek Zübükte birleştiğini görünce ona kızıyoruz.

Bu Zübükler her yerde var, biz Zübükler nerde varsak, onlar da orada..."

KÖYDE

ŞEHİRDE

HERYERDE HERZAMAN

ZİRAAT BANKASI